

BUDAPEST FŐVÁROS ÖNKORMÁNYZATA

A HOSSZÚRÉTI-PATAK ÁLTAL OKOZOTT VÍZKÁROK ÉRTÉKELÉSE, VALAMINT KOCKÁZATCSÖKKENTÉSI TERV ELKÉSZÍTÉSE

Készítette: VTK Innosystem Kft

Budapest, 2018. augusztus

INNOSYSTEM

A HOSSZÚRÉTI-PATAK ÁLTAL OKOZOTT VÍZKÁROK ÉRTÉKELÉSE, VALAMINT KOCKÁZATCSÖKKENTÉSI TERV ELKÉSZÍTÉSE

TARTALOM

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	6
1 ELŐZMÉNYEK.....	8
2 RENDEZÉSI CÉLOK MEGFOGALMAZÁSA	9
3 A VÍZRENDSZER JELLEMZŐI	10
3.1 VÍZGYŰJTŐ MORFOLÓGIAI JELLEMZÉSE	10
3.1.1 Vízhálózat, műtárgyak	10
3.1.2 Területhasználatok	13
3.2 HIDROLÓGIAI JELLEMZŐK.....	21
3.3 HIDRAULIKAI JELLEMZŐK	25
3.3.1 Hosszúréti-patak.....	25
3.3.2 Csíki-pusztai tározó	33
3.3.3 Törökbálinti-tó.....	35
3.3.4 Törökbálint - Károlyi M. utcai tározó	35
3.3.5 Pistály-réti tervezett tározó -- tervezett	35
3.4 VÍZMINŐSÉGI JELLEMZŐK	36
3.5 VÍZGYŰJTŐ FÖLDTANI ÉS VÍZFÖLDTANI JELLEMZÉSE	41
3.5.1 Földtan.....	41
3.5.2 Vízföldtan	42
3.6 A TULAJDONOSI ÉS KEZELŐI JOGI VISZONYOK.....	45
3.6.1 Vízfolyásmedrek tulajdonosi és kezelői jogi viszonyai.....	45
3.6.2 Tavak és tározók tulajdonosi és kezelői jogi viszonyai.....	50
3.7 A VÍZRENDSZER JELENLEGI MŰSZAKI ÁLLAPOTÁNAK ÉS ÜZEMELTETÉSI GYAKORLATÁNAK LEÍRÁSA ..	57
4 ÜZEMELÉS FENNTARTÁSI FELADATOK ELLÁTÁSÁNAK JOGSZABÁLYI KERETEI.....	58
4.1 A FELADATOT ÉS FELELŐSSÉGET MEGHATÁROZÓ JOGSZABÁLYOK ÉS AZOK FONTOSABB KITÉTELEI ...	58
4.2 MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK.....	63

4.2.1	Állami tulajdonú, vízitársulati vagyonkezelésben, üzemeltetésben lévő vizeket, vízilétesítményeket érintő változás	63
4.2.2	A vizekkel, vízilétesítményekkel kapcsolatos feladatok ellátására kötelezett személyek	64
4.2.3	Üzemeltetés, fenntartás kérdése.....	64
4.3	MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEK A BERUHÁZÁS UTÁNI ÜZEMELTETÉSI KÖTELEZETTSÉGEK TELJESÍTÉSÉRE .	66
5	A VÍZKÁRVESZÉLYEK ÉS A FELELŐSSÉGI KÖVETKEZMÉNYEK FELTÁRÁSA ÉS ELEMZÉSE.....	67
6	CÉLÁLLAPOTOK MEGHATÁROZÁSA.....	81
6.1	JELENLÉGI ÁLLAPOT ÉRTÉKELÉSE.....	81
6.2	A VGT2-BEN JELENLEG ELFOGADOTT CÉLÁLLAPOT.....	82
7	A CÉLÁLLAPOTOK ELÉRÉSÉHEZ SZÜKSÉGES INTÉZKEDÉSEK.....	83
7.1	FEJLESZTÉSI ESZKÖZÖK - A SZÜKSÉGES MŰSZAKI BEAVATKOZÁSOK	83
7.1.1	Törökbálinti tó árvízcsúcs csökkentő funkciójának helyreállítása.....	84
7.1.2	Záportározók kialakítása	86
7.1.3	Meder revitalizáció.....	86
7.1.4	Áteresztő kapacitásának a növelése.....	87
7.1.5	Vizek átvezetése másik részvízgyűjtőre.....	87
7.1.6	Meder vízzsálító képességének növelése	87
7.2	MENEDZSMENT ESZKÖZÖK.....	90
7.2.1	Jogi eszközök	90
7.2.2	Egységes elveken alapuló üzemeltetés módjai	90
7.2.3	A tulajdonosi és kezelői jogok valamint a felelősségi körök rendezése	90
8	KÖLTSÉGELEMZÉS	92
8.1	FEJLESZTÉSI ESZKÖZÖK – MŰSZAKI BEAVATKOZÁSOK KÖLTSÉGE	92
8.2	MENEDZSMENT ESZKÖZÖK KÖLTSÉGE.....	94
8.3	KÖLTSÉGEK MEGOSZTÁSÁNAK MÓDJA	95
9	ÖSSZEFOGLALÓ JAVASLATOK.....	96
9.1	FEJLESZTÉSI ESZKÖZÖK - MŰSZAKI BEAVATKOZÁSOK	96
9.2	MENEDZSMENT ESZKÖZÖK.....	97
10	MELLÉKLETEK.....	98
10.1	KIADOTT VÍZJOGI ENGEDÉLYEK LISTÁJA	98
10.2	RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ TERVDOKUMENTÁCIÓK LISTÁJA	100
10.3	RÉSZLETES JOGSZABÁLYI ELEMZÉS	101

10.3.1	Jogszábaály kivonatok.....	101
10.3.2	Megállapítások, következtetések.....	111
10.3.3	Megoldási lehetőségek a beruházás utáni üzemeltetési kötelezettségek teljesítésére	121
10.4	FOTÓDOKUMENTÁCIÓ AZ ÁRVÍZI ESEMÉNYEKRŐL	127
10.5	DR. HOFFMANN IMRE, KÖZFOGLALKOZTATÁSI ÉS VÍZÜGYI HELYETTES ÁLLAMTITKÁR LEVELE ELEK SÁNDOR, TÖRÖKBÁLINT VÁROS POLGÁRMESTERÉHEZ (2015.09.24.)	149

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra:	A Hosszúréti-patak vízgyűjtője és vízhálózata	10
2. ábra:	A Hosszúréti-patak és főbb mellékvízfolyásainak részvízgyűjtői	15
3. ábra:	Területhasználatok 1990-ben (bal) és 2012-ben (jobb).....	17
4. ábra:	A területhasználatban bekövetkezett változások, százalék.....	19
5. ábra:	Torkolati vízhozam-idősor a két vizsgált területhasználat alapján	23
6. ábra:	A Pistály-réti tervezett tározó várható hatása	24
7. ábra:	Torkolati vízhozam idősor a teljes vízgyűjtőre, illetve az alsó részvízgyűjtőkre hulló csapadék esetén.....	24
8. ábra:	0+200 km szelvény keresztmetszete	26
9. ábra:	0+200 km szelvény Q-h görbéje.....	27
10. ábra:	3+050 km szelvény keresztmetszete	27
11. ábra:	3+050 km szelvény Q-h görbéje.....	28
12. ábra:	Keresztszelvény a vizsgált szakaszon	28
13. ábra:	1+559 híd Q-h görbéje	31
14. ábra:	A hídszelvény előtti szakasz Q-h görbéje	32
15. ábra:	Orosvai utcai hídnyílás	32
16. ábra:	Vízminőségi monitoring pont a Hosszúréti-patakon	37
17. ábra:	Hosszúréti-patak vízminőségi diagramok (éves átlagok).....	39
18. ábra:	A Hosszúréti-patak (világoskék vonal) vízgyűjtő területének (bordó vonallal határolt terület) prekainozoos földtani térképe (HAAS et al. 2010, 2014).....	41
19. ábra:	A Hosszúréti-patak (világoskék vonal) vízgyűjtő területének (bordó vonallal határolt terület) felszíni földtani térképe (GYALOG (2013))	42
20. ábra:	A Hosszúréti-patak (világoskék vonal) vízgyűjtő területén (bordó vonallal határolt terület) lévő sekély felszín alatti víztestek	43
21. ábra:	A Hosszúréti-patak (világoskék vonal) vízgyűjtő területén (bordó vonallal határolt terület) lévő hegyvidéki és porózus felszín alatti víztestek.....	44

22. ábra: A Hosszúréti-patak vízrendszerét alkotó főbb medrek tulajdonosi megoszlása.....	46
23. ábra: A Hosszúréti-patak vízrendszerét alkotó főbb medrek kezelői/üzemeltetői	49
24. ábra: A Hosszúréti-patak vízrendszerén található üzemelő és tervezett tavak és tározók50	
25. ábra: A Kána-tó által érintett ingatlanok.....	51
26. ábra: A Törökbálinti-tó által érintett ingatlanok	52
27. ábra: A Csiki-pusztai száraz tározó által érintett ingatlanok	54
28. ábra: A Törökbálint, Károlyi utca melletti száraz tározó által érintett ingatlanok.....	55
29. ábra: Záportározók a Frankhegyi- és Spanyolréti-árok mentén	56
30. ábra: Záportározók a Bokrosdűlői-árok mentén.....	56
31. ábra: A tervezett Pistály-réti tározó által érintett ingatlanok.....	57
32. ábra: 2010. május 30-án keletkezett jelentősebb elöntések.....	67
33. ábra: Kinizsi utcai MÁV felüljáró átnézeti térképe	68
34. ábra: Budaörs, Kinizsi úti MÁV felüljáró légifotón (forrás: Google Maps).....	69
35. ábra: Budaörs, Kinizsi úti MÁV felüljáró a 2010. augusztus 16-i elöntéskor (forrás: www.langlovagok.hu).....	69
36. ábra: Budaörs, Kolozsvári utcában 2010.05.30-án bekövetkezett elöntés becsült kiterjedése	70
37. ábra: A Kolozsvári utcai elöntést feltételezhetően okozó híd és átereszt (forrás: Google Maps).....	70
38. ábra: A 2010. május 30-án bekövetkezett elöntés a Kolozsvári utcában (forrás: www.langlovagok.hu).....	71
39. ábra: 2010. május 30-án a Kána-tó és a Péterhegyi út között bekövetkezett elöntés kiterjedése	72
40. ábra: A Hosszúréti-patak áteresze a Balatoni út alatt (forrás: Google Maps)	72
41. ábra: Az elárasztott villamospálya és –megálló a Balatoni út alvízi oldalán (forrás: FCSM ZRt)	73
42. ábra: A Hosszúréti-patak és a Péterhegyi út kereszteződése (forrás: Google Maps).....	73
43. ábra: A villamospálya a Péterhegyi út és Ady Endre út kereszteződése után (forrás: www.langlovagok.hu).....	74
44. ábra: Árvízi elöntés a Honfoglalás út, Méhész utca és Kártya utca környezetében	75
45. ábra: A Híd utcai gyaloghíd, amely alatt a patak kiöntés nélkül haladt át (forrás: FCSM ZRt.)	76
46. ábra: Az Orsovai utcai híd és közműkeresztezés (forrás: Google Maps)	77
47. ábra: Az Orsovai utcai híd visszaduzzasztása, háttérben a Méhész utca eleje (forrás: FCSM ZRt.)	77
48. ábra: Átereszt az Ady Endre út alatt (forrás: Google Maps)	78

49. ábra: Az Ady Endre út alatti átereszt visszaduzzasztása (forrás: FCSM ZRt.)	78
50. ábra: Az Ady Endre út alatti átereszt előtte a gyaloghíd és a keresztező közművek	79
51. ábra: Javasolt intézkedések átnézetes térképe	85

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. táblázat: T=50 éves visszatérési idejű mértékadó csapadékok.....	23
2. táblázat: Az NQ ₂ %-os csúcsvízhozam és a beépítettség változása 1990-2012 között.....	25
3. táblázat: Az összes N és P terhelés eredete a Hosszúréti-patak vízgyűjtőjén (forrás: Országos VGT 2015).	36

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Budapest Főváros, és az agglomeráció fejlődése szervesen összekapcsolódik, és folyamatos kölcsönhatásban képzelhető el. Ez a fejlődési folyamat nem minden esetben viseli magán a komplexen végiggondolt fejlesztés jegyeit. Ez érzékelhető Hosszúréti patak vízgyűjtőjén fekvő települések, és Budapest délnyugati részét is magában foglaló terület esetében is. Az itt található települések és Budapest érintett kerületei számára a csapadékvíz elvezetés jelenlegi helyzete egyre növekvő kockázati tényezővé, a fejlődés gátjává vált és fejlesztése nem tartott lépést a térség urbanizációs fejlődésével. A területhasználatok változásának a csapadékvizek levonulásaira gyakorolt hatása komplexen nem lett kielemezve, és a területen működő önkormányzatok összehangolt, a vízgyűjtő egységét figyelembe vevő vízgazdálkodási fejlesztési elképzeléssel, tervvel nem rendelkeznek. Erre a hiányra is utalt Dr. Hoffmann Imre Helyettes államtitkár úr 2015. szeptember 24-én Törökbálint Polgármesterének írt BM/14024-3/2015 számú levelében (lásd **10.5 sz. mellékletben**). Ezt a hiányt felismerve, követve helyettes államtitkár úr levelében foglaltakat bízta meg társaságunkat Budapest Főváros önkormányzata a vízgyűjtőn fekvő települések kezdeményezésére egy projekt megalapozó tanulmányterv készítésével.

Az elkészült tanulmány főbb megállapításai az alábbiakban összegezhetők:

1. Az államigazgatásban, önkormányzati igazgatásban, azon belül is a vízügyi igazgatásban bekövetkezett változások az Önkormányzatokra nagyobb felelősséget róttak. Ezen túl a vizitársulatok működését meghatározó jogszabályi változások egyik, talán nem tervezett eredménye, hogy az önkormányzatok a területi vízkárelhárítási feladatuk ellátásában több helyen is magukra maradtak, ahogy ez történt a Hosszúréti-patak vízgyűjtőjének esetében is. Ennek a folyamatnak is az eredménye, hogy folyamatosan növekednek a területen a csapadékvíz elvezetési problémák, hiszen a vízgyűjtő egészére kiterjedő feladat, és hatáskörrel senki nem rendelkezik, mint kezelő, vagy üzemeltető. Így az önkormányzatok az elmúlt években a csapadékvizek okozta károkat legtöbbször utólag reagáltak, és a helyi beavatkozásokkal próbálták a problémát kezelni, csökkenteni.
2. Munkánk elején számba vettük az elmúlt 30 év legfontosabb tanulmányait, terveit, és elemeztük a kialakult káreseményeket, illetve a csapadékvizek levonulását leginkább megváltoztató körülményeket. Az első, és a jövőre nézve legfontosabb megállapítás, hogy a vízgyűjtőn 1999-től napjainkig a területhasználatokban bekövetkezett változások olyan mértékben meggyorsították a csapadékvizek levonulását, hogy az időszak elején mértékadónak tekintett vízhozam napjainkban mintegy 50%-os mértékű növekedést mutat a torkolati szakaszon. Ez azt jelenti, hogy a 2010-ben levonult, és jelentős károkat okozó árhullámnál is nagyobb árhullámok érhetik el Budapestet is, ha ezeket a változásokat ellensúlyozó intézkedések nem fognak megvalósulni a vízgyűjtőn. A változások két markáns elemét kell kiemelni. Egyik a mesterségesen beépített területek arányának jelentős növekedése mezőgazdasági területek kárára úgy, hogy a beépítéskor annak arányának ellensúlyozására törekvő intézkedések nagyon kis mértékben valósultak meg. A másik, hogy sok esetben olyan területek beépítéséről döntöttek, ahol korábban a vizek szét tudtak terülni. és így az árhullámok jelentős része el sem érte a lakott területeket.

A tanulmányban megfogalmaztuk azt az intézkedési sort, amelyek összehangolt végrehajtása esetén a jelenlegi jogszabályok alapján mértékadónak tekinthető, elvárt biztonság helyreállítható

3. A területen központi fejlesztés keretében megvalósult autópálya építés időszakában az önkormányzatok nem rendelkeztek olyan súllyal, és szaktudással sem hogy a csapadékvizekkel való gazdálkodás nagytérégi szemléletének érvényt tudjanak szerezni. Az autópályák építése a természetes vízgyűjtők átvágásával, a burkolt felület növekedésével is jelentősen hozzájárultak a levonulási viszonyok felgyorsulásához. Ezt fontos napjainkban kiemelni, amikor is az M1-es autópálya 3 sávúvá történő bővítésének tervezése megkezdődik.
4. A vízgyűjtőn, mint az ország többi területein sem terjedt el a lakosság körében a korszerűnek nevezhető csapadékvizekkel történő gazdálkodási szemlélete, amelynek egyik eleme, az ingatlanonkénti csapadékvizek visszatartása, vízhiányos időszakokban történő felhasználása. Ezt azért is fontos hangsúlyozni, mert a napjainkban már beköszönő klímaváltozás hatásainak részleges ellensúlyozásának egyik eszköze a csapadékvizek elvezetésének a hangsúlyozása helyett az azzal történő gazdálkodás bevezetése. Ebben nagy szerepe van a helyi építési szabályozásokon keresztül az önkormányzatoknak is. Csak e szemlélet segítségével kialakuló belterületi csapadékvíz gazdálkodás teremti meg az elkészült létesítmények hatásnak fenntarthatóságát!
5. Tényként megemlíthető, hogy több települést is érintő megpályázható pénzügyi források Budapest agglomerációban korábban nem álltak rendelkezésre, amelyek elősegíthették volna, katalizálták volna az önkormányzatok összefogását. Pályázati források nélkül, figyelemmel arra, hogy a szükséges beavatkozások jelentős költségigényűek megvalósulásuk bizonytalan
6. A tanulmányunkban megfogalmazott konkrét intézkedések, műszaki beavatkozások megalapozott tervezési előkészítés utáni megvalósulása esetén a jelenlegi szabályozás alapján mértékadónak tekinthető árvizekkel szemben az elvárt biztonság elérhető, a vizek állapota javítható! Az üzemeltetési kötelezettség biztosítja, hogy a létesítmények fenntartása állagmegóvása hosszú távon is megvalósuljon. Ehhez az összes érdekelt bevonásával kell a lehetséges üzemeltető szervezet létrehozásáról dönteni a vonatkozó törvények figyelembevételével!

Jelen kockázatcsökkentési terv egy olyan projektelőkészítő tanulmány alapjául szolgálhat, amely segítségével a források ismeretében a projekt pénzügyi alapjai megteremthetők.

Budapest, 2018. augusztus 15.

dr. Melicz Zoltán
ügyvezető
VTK Innosystem Kft.

1 ELŐZMÉNYEK

A Hosszúréti-patak Buda déli kerületeinek, valamint az ettől délre – délnyugatra található agglomerációs települések csapadékvizeit gyűjti össze. A patak 114 km²-es vízgyűjtőjén található Budaörs teljes területe, Budakeszi és Törökbálint közigazgatási területének jelentős része, valamint kisebb területtel érintett Biatorbágy, valamint Budapest XI., XII. és XXII. kerülete.

A vízgyűjtőn lévő agglomerációs települések és budai önkormányzatok területén az elmúlt évtizedekben jelentős, a területek beépítettségét nagymértékben megnövelő beruházások zajlottak és zajlanak a jelenben is. A területhasználatnak a csapadékvíz- visszatartás és elvezetés szempontjából kedvezőtlen megváltozása együtt a nagy intenzitású csapadékesemények – feltehetően a klímaváltozás okozta – gyakoribbá válásával a vízgyűjtő alsó, déli részén, korábban nem jellemző árvízi veszélyhelyzeteket, esetenként kiöntéseket eredményezett.

Az érintett önkormányzatok az elmúlt két évtizedben főleg önállóan, helyi szinten vizsgálták a beavatkozási lehetőségeket, azonban a probléma természetéből adódóan a lokális intézkedések sok esetben a helyi cél elérése mellett a vízgyűjtő más pontján új problémákat generáltak, vagy a korábbiakat súlyosbították. Ezért számos, akár már létesítési engedéllyel is rendelkező terv csak részben, vagy egyáltalán nem került megvalósításra.

Felismerve azt, hogy a Hosszúréti-patak jelentette árvízi kockázat csak a vízgyűjtő egészén, összehangolt intézkedések együttes megvalósításával és az így kialakított rendszer árhullám-csökkentő elemeinek egységes elveken nyugvó üzemeltetésével mérsékelhető az elfogadható mértékűre, az önkormányzatok együttműködést kezdeményeztek. Ennek során egyetértésre jutottak abban, hogy a pályázat útján csak abban az esetben lehetséges pénzügyi forráshoz jutni, ha a meglévő tervek felhasználásával elkészül egy, a teljes vízgyűjtőt magába foglaló beruházás-előkészítő elemzés, továbbá a Hosszúréti-patak által okozott vízkárokat kiértékelő kockázatcsökkentési terv.

A fenti cél elérése érdekében a Fővárosi Önkormányzat felvállalta az érintett önkormányzatok együttműködésének összefogását és beszerzési eljárás keretében megbízta a VTK Innosystem Kft-t a jelen „A Hosszúréti-patak által okozott vízkárok értékelése és kockázatcsökkentési terve” című tanulmány elkészítésével.

2 RENDEZÉSI CÉLOK MEGFOGALMAZÁSA

A vizsgálandó beavatkozások elsődleges célja a Hosszúréti-patak mentén, különösképpen annak alsó szakaszán kialakuló **árvízi kockázatok csökkentése**, ami esetünkben jellemzően tározás, illetve minden egyéb lehetséges, a csapadékvíz helyben tartását, illetve lefolyásának késleltetését szolgáló eszközök. Teret adva az észszerű fejlődésnek, az árvízi kockázatok csökkentési beavatkozásokat lehetőség szerint illeszteni kell a vízgyűjtő felső, Budapesten kívüli területein tervezett, többlet vízelvezetéssel járó fejlesztésekhez, melyek megvalósításának a Hosszúréti-patak budapesti szakaszán található szűk keresztmetszetek szabnak gátat. Mindez természetesen azt is jelenti, hogy e fejlesztések során szigorúan érvényesíteni kell a csapadékvízgazdálkodás alapelveit. (visszatartás, lefolyásának késleltetés, újrafelhasználás).

A vizsgálat keretei között javaslatot kell adni a kialakuló rendszer üzemeltetése, fenntartása lehetséges szervezeti kereteire.

A 2015-ös Országos Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv (VGT) az erősen módosított kategóriájú Hosszúréti-patak, mint önálló víztest integrált állapotának minősítése *gyenge (4)*¹, ami elsősorban a víztest biológiai, fizikai-kémiai és ökológiai szempontokból egyaránt *gyenge* minősítésének a következménye. Ezért a tervezett **árvízi kockázat csökkentési** intézkedések és ezek megvalósítását követő üzemeltetés megtervezésénél külön figyelmet kell fordítani arra, hogy a **VGT által célként kitűzött jó állapot elérését majd, annak fenntartását** elősegítsék.

¹ A Vízgyűjtő Gazdálkodási Tervek ötfokozatú skálát használnak a víztestek különböző szempontok szerinti minősítésére (1 – kiváló, 2 – jó, 3 – mérsékelt, 4 – gyenge, 5 – rossz)

3 A VÍZRENDSZER JELLEMZŐI

3.1 VÍZGYŰJTŐ MORFOLÓGIAI JELLEMZÉSE

3.1.1 Vízhálózat, műtárgyak

A Hosszúréti-patak vízgyűjtő területe 114 km², mely kisebb részben hegyvidéki, nagyobb részben dombvidéki jellegű. A terület magasságilag 100 mBf és 560 mBf között helyezkedik el, az átlagos magasság megközelítőleg 235 mBf. A vízgyűjtő terület megközelítően trapéz alakú, észak-déli fő mérete közel 15 km, déli szélessége 14 km, északi szélessége pedig 6 km (1. ábra).

A patak a Duna jobb oldali mellékvízfolyása, amely a Dunába az 1638,4 fkm szelvényben csatlakozik a XI. kerület területén. A patak Budapest közigazgatási területére a Kamaraerdei úti hídnál lép be.

1. ábra: A Hosszúréti-patak vízgyűjtője és vízhálózata

A Hosszúréti-patak főmedrébe három mellékág csatlakozik. A Budaörsi mellékág vízgyűjtője 20,1 km² nagyságú, dombvidéki jellegű, magassága 120 mBf és 440 mBf között változik. A terület ÉK-DNY irányú fő mérete 5,5 km, szélessége 2,0-4,5 km között változó. A Budakeszi mellékág vízgyűjtője 54,5 km², dombvidéki jellegű, magassága 140 mBf és 560 mBf között

változik. A mellékág Budakeszitől nyugatra indul, majd a településen átfolyva eléri Budaörs területét, keresztezi az M1 és M7 autópályákat, valamint a MÁV Budapest-Hegyeshalom vasútvonalát. A Hosszúréti patakba Törökbálint területén baloldaltól torkollik be a 10+862 km szelvényben. A terület É-D irányú fő mérete 13,0 km, szélessége átlagosan 8,0 km. A Törökbálinti mellékág vízgyűjtője 13,7 km², dombvidéki jellegű, magassága 140 mBf és 330 mBf között változik. A mellékág a Kőorr déli lábánál indul, átfolyik a Dulácska dűlő területén, majd átvezetésre kerül az M0 és M7 autópálya alatt. Ezt követően változó keresztmetszetű zártszelvényben kerül továbbvezetésre. A Hosszúréti-patakba történő bekötés előtt egy közel 180°-os fordulattal a mellékág nyomvonala visszakanyarodik az M7 autópálya bal oldala mellé, ahonnan az autópályával párhuzamosan halad tovább. A terület ÉNy-DK irányú fő mérete 7,0 km, szélessége 1,5-2,5 km között változó.

A vízgyűjtő területre vonatkozó részletes vízrajzi vizsgálatot a MÉLYÉPTERV-MÉVIT Kft elvi vízjogi engedélyezési tervéhez a tti-TALPA Kft készítette 1999-ben. Ez a dokumentum szolgált alapjául a 2009-ben megadott vízjogi létesítési engedélynek, mely a Hosszúréti-patak budapesti szakaszának korszerűsítése tárgyában készült (lásd a **10.1. sz. mellékletben**).

Legfontosabb adatai:

- Hosszúréti-patak vízgyűjtő területe: 114 km²
- Vízhozam a torkolatnál: NQ2% = 30,9 m³/s
- Vízhozam a Budaörsi mellékág torkolata alatt: NQ2% = 29,7m³/s
- Vízhozam a Budaörsi mellékág torkolata felett: NQ2% = 24,3 m³/s
- Vízhozam a Törökbálinti és Budakeszi mellékágak torkolata alatt: NQ2% = 19,5 m³/s
- A Budaörsi mellékág vízhozama: NQ2% = 22,5 m³/s
- A Törökbálinti mellékág vízhozama: NQ2% = 17,2 m³/s

A Hosszúréti-patak vízgyűjtőjén több alkalommal helyszíni bejárást tartottunk. A bejárások során megtekintettük a tározókat és a jelentősebb műtárgyakat, valamint azokat a területeket, ahol az előzmények alapján további beavatkozás – elsősorban tározó kialakítás – lehetséges. A fotódokumentációt a mellékletben csatoljuk.

A vízgyűjtő területen az alábbi meglévő és tervezett tározók találhatóak:

Csikipusztai-tározó

A Hosszúréti-patak legnagyobb mellékága a Budakeszi árok. Budaörs külterület észak-nyugati részén, közel a Budakeszi határhoz, az 1980-as évek végén egy árvízcsúcs-csökkentő tározó létesült Csikipusztai-tározó néven, melynek üzemeltetési engedély száma: H.49.307/1990. (V.k.sz: 6.3/19/109). A tározó üzemeltetője a Közép-Duna-Völgyi Vízügyi Igazgatóság. A vízjogi üzemeltetési engedély szerint a tározó völgyzárás szelvény száma 2+815 fkm. A tározó hossza a szelvényezés szerint 698 m. A Budakeszi árokról vízhozam-mérési adatok nem állnak rendelkezésre.

Törökbálinti-tó

A Törökbálinti tó a Hosszúréti patak felduzzasztásával jött létre 1970-ben. Eredetileg SASAD I. völgyzárógátas tározóként kapott vízjogi létesítési majd üzemeltetési engedélyt H.37.667-2/1988 KDV VIZIG határozat szerint.

A tó üzemeltetése jelenleg a terület tulajdonosának, a Tó Vagyonkezelési, Területfejlesztési és Üzemeltetési Kft.-nek a feladata. Biztosítani kell a tó üzemszerű működtetését, azaz a jelenleg rendszeresen a zsilip zárva tartásával a maximális vízszinten tartott állapotot meg kell szüntetnie (jelenlegi üzemeltetési körülmények között a vízszint csak a párolgásnak megfelelő mértékben csökken száraz időszakban), a zsilipet a vízjogi létesítési engedély szerinti vízjáték biztosítására alkalmas módon üzemi vízszint tartására kell beállítani.

A jelenlegi működtetés azt eredményezi, hogy a tó csapadékvíz tározó képessége jelentősen lecsökkent, így a számított $5,5 \text{ m}^3/\text{s}$ mértékadó vízterhelésnél lényegesen több víz elvezetésére kerül sor csapadékos időszakban. Ha a működtetés feltételei módosulnak a jelenlegi tervezési munkák befejezése után, akkor ennek következményeként a szabályozott vízátfolyás az előzőekben leírtak szerint $5,5 \text{ m}^3/\text{s}$ értékre módosulhat.

Az elvezetés mértékének korlátot szab a tó után az út és vasút alatt beépített csőáteresz vízemésztő képessége. A Hosszúréti patak a Törökbálinti-tó völgyzárógátja után Törökbálint belterületén nyíltárokban kerül továbbvezetésre keleti irányba, a Budapest-Hegyeshalom MÁV vasútvonal valamint egy önkormányzati kezelésű út alatt a vízátfolyást egy műtárgyban (négyoszlopszelvény 76 m hosszban $1,8 \times 3,2 \text{ m}$) biztosítja. Az út alatti átereszt kiépítése a tó árvízcsúcs csökkentő funkciójának figyelembevételével készült. Az átereszt kapacitása $5,5 \text{ m}^3/\text{s}$, amely érték azonos az árapasztó bukó számított hidraulikai terhelésével. A zártszelvény torkolata előtti jelenleg beépítetlen ingatlan mocsaras jellege és növényzete arra utal, hogy vízjárta területként működik, nagyobb záporok idején fentről több, mint $5,5 \text{ m}^3/\text{sec}$ érkezik, valószínűleg a zsilip maximális vízszinten tartása azt eredményezi, hogy a számítottnál nagyobb vízmennyiség kerül elvezetésre a tóból.

A tó és az út alatti átfolyás közötti terület ingatlan tulajdonosa a terület beépítése céljából a patak zártszelvénybe helyezésére vízjogi létesítési engedélykérelmet nyújtott be, az eljárás jelenleg folyamatban van. A zártszelvény méretezése $5,5 \text{ m}^3/\text{s}$ terhelésre történt, ez azt jelenti, hogy megvalósítását követően amennyiben a tóról elvezetésre kerülő vízmennyiséget továbbra sem szabályozzák, előntések várhatóak.

Törökbálint Károlyi M. utcai tározó

Törökbálint belterületén átfolyó Törökbálinti-mellékág lefolyási viszonyait nagymértékben befolyásolta, rontotta az a tény, hogy az M0-M7 autópályák bővítése következtében a patak város feletti szakaszán kb. 20%-os árvíz többletterhelés jelentkezett, amelynek káros hatásai az autópálya fejlesztést követően megjelentek. A törökbálinti önkormányzat a vázoltak miatt fellebbezte az autópálya vízelvezetésének vízjogi üzemeltetési engedélyének kiadását és tárgyalásokat folytatott a beruházást bonyolító állami szervekkel. Ennek során a beruházó vállalta, hogy a többlet víz visszatartásával és a kivitelezési hibák javításával, az autópálya beruházás terhére, gondoskodnak a károkozás nélküli vízelvezetésről. Ennek eredményeképpen készült el 2015. év végére a patak Károlyi Mihály utca mentén elhelyezkedő szakaszán egy száraz záportározó. Ezért az önkormányzat a fellebbezést visszavonta és vállalta az elkészült mű üzemeltetését. A tározó 33.000 m^3 -es térfogata

ellenére csak részben oldja meg az M0 autóút csapadékvizeinek fogadását, mivel azok a tározó alatt terhelik a mellékágat és az elavult földalatti szakaszt.

Kána-tó

A Kána tó Budapesten a XI. és XXII. kerület határán helyezkedik el. A 2005-ben létesült tó vízfelülete 3 ha. A tó partján halad a 41-es villamos, mely a 2010-es árvízi esemény során elöntésre került. A tó jelenleg csekély tározási kapacitással rendelkezik, alsó végén kifolyási műtárgy található.

Pistály-réti tervezett tározó területe

A Pistály-réti tervezett völgyzárógáthoz tartozó vízgyűjtő terület 86,9 km², amely meghatározó mértékben Budaörs, Budakeszi és Törökbálint közigazgatási területén fekszik, kisebb területtel érinti Biatorbágy közigazgatási területét is. A tervezett tározó területe, amely Törökbálint külterületén található, jelenleg nehezen járható, benőtt állapotú rét és legelő.

3.1.2 Területhasználatok

A Hosszúréti-patak vízgyűjtője nagyjából a Főváros XI. és XXII. kerületei, valamint Biatorbágy, Budakeszi, Budaörs és Törökbálint közigazgatási területén helyezkedik el. Kis részben érinti Nagykovácsi és Páty közigazgatási területét is.

A Hosszúréti-patak első vízrendezési terve 1960-ban készült (MÉLYÉPTERV, munkaszám: 65-1625-3/I). A patak Pistály rét feletti vízgyűjtőjén ekkoriban mezőgazdasági művelésű, szántó, gyümölcsös, valamint erdő területek voltak találhatóak. Az említett időszakban a beépített területek aránya elhanyagolható nagyságú volt.

A területhasználatban az elmúlt 50 évben bekövetkező változásokat az M1 és M7 autópályák építése alapozta meg. Az autópálya építéseknek jelentős hatása volt a felszíni vízrendszer – így a Hosszúréti-patak – vízrendezésére is, meghatározta a nyomvonalas létesítmények alatti átvezetési rendszerét. A Budakeszi árok és a Törökbálinti-mellékág út alatti átvezetésének érdekében hidak épültek, csőátereszek kerültek beépítésre a felszínen lefelszerűen összegyűlő vizek mélypontokban történő átvezetésére. A tervek ekkoriban út tervek alapján készültek, nem pedig vízjogi létesítési engedélyes tervek alapján.

1970-ben az akkoriban a vízgyűjtőn jelentős mezőgazdasági érdekeltségekkel bíró Sasad MGTSZ kihasználva a terület adta lehetőségeket völgyzáró gátat épített a Hosszúréti-patakon. A gát célja a víz öntözési célú felhasználási lehetőségének biztosítása volt, azonban idővel a területhasználatban bekövetkező változások miatt a felduzzasztott jó jelenleg elsősorban rekreációs célokat szolgál. Az említett tó eredeti nevén a Sasad I. tározó tó, mely a vízjogi létesítési engedélye szerint elsőrendű használatként záportározó funkcióval bír, manapság azonban a Törökbálinti tó nevet viseli.

1989-ben a MÉLYÉPTERV 1975-ös tervei alapján – Budakeszi beépítettségének növekedése miatt –, megépült a Csíkipusztai tározó árhullám visszatartás és csúcsvízhozam-mérséklés céljából.

1999-ben a MÉLYÉPTERV-MÉVIT Kft. – tti-TALPA Kft. elkészítette a „A Hosszúréti-patak vízrendszerének rendezése, előzetes környezeti tanulmány” c. dokumentációt, melyben megjelennek a patakot érintő problémák és azok kezelésének lehetséges módjai.

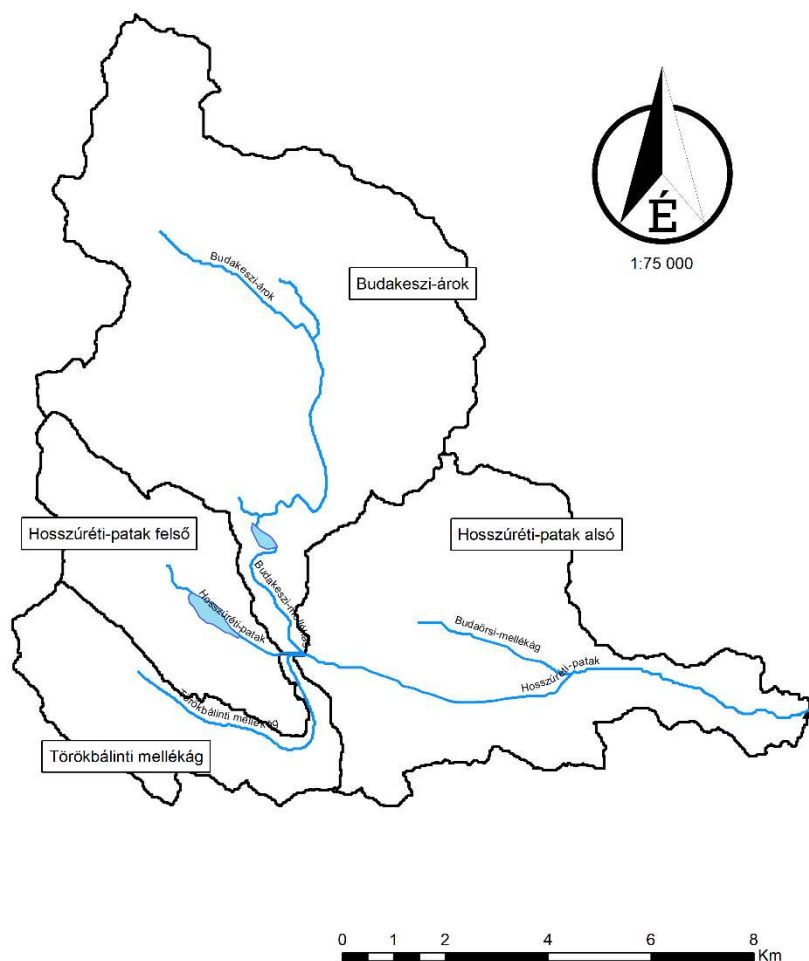
A felsorolt változások és fejlesztések, kezdődően a vonalas létesítmények építésével és a területhasználat változásával, valamint folytatva a tározók létesítésével megváltoztatta a Hosszúréti-patakon levonuló csapadékvíz mennyiségét és jellegét, minek köszönhetően a patak budapesti szakaszának túlterhelődése, valamint Budaörs és a patak vízgyűjtőjén elhelyezkedő települések további területfejlesztési elképzelései váltak kiemelt fontosságú feladatokká.

A területhasználatokban bekövetkezett változások hiteles, korszerű dokumentálásához az úgynevezett Corine adatbázist használtuk fel. A Corine az Európai Űrügynökség (ESA) projektje, melynek keretén belül az egyes európai tagállamok műholdas fényképek alapján meghatározzák a saját területükre vonatkozó területhasználati adatokat 44 kategóriában. A feldolgozott állomány vízszintes értelemben vett felbontása 100 m, amely jelen vizsgálatban elégséges nagyságúnak bizonyult a változásokban bekövetkezett trendek megállapítására.

A területhasználatokban bekövetkező változások az 1990-es és a 2012-es állapotot figyelembe véve kerültek megvizsgálásra. A legfrissebb, 2016-os adatok jelenleg feldolgozás alatt állnak, egyelőre nem publikusak. A változások mértékét és jellegét a két kiválasztott időpont jól jellemzi.

A Hosszúréti-patak vízgyűjtője négy részvízgyűjtőre került felosztásra a mellékágak csatlakozásai és a meglévő, illetve tervezett tározók alapján. A részvízgyűjtőket a 2. ábra mutatja:

- Budakeszi-árok,
- Hosszúréti-patak felső,
- Törökbálinti mellékág,
- Hosszúréti-patak alsó.

2. ábra: A Hosszúréti-patak és főbb mellékvízfolyásainak részvízgyűjtői

A 44 területhasználati mód közül a vizsgálati területen 17 kategória található meg, melyek a következők:

- Nem összefüggő településszerkezet,
- Ipari vagy kereskedelmi területek,
- Építési munkahelyek,
- Városi zöldterületek,
- Sport-, szabadidő- és üdülő területek,
- Nem öntözött szántóföldek,
- Szőlők,
- Gyümölcsösök, bogyósok,
- Rét/legelő,

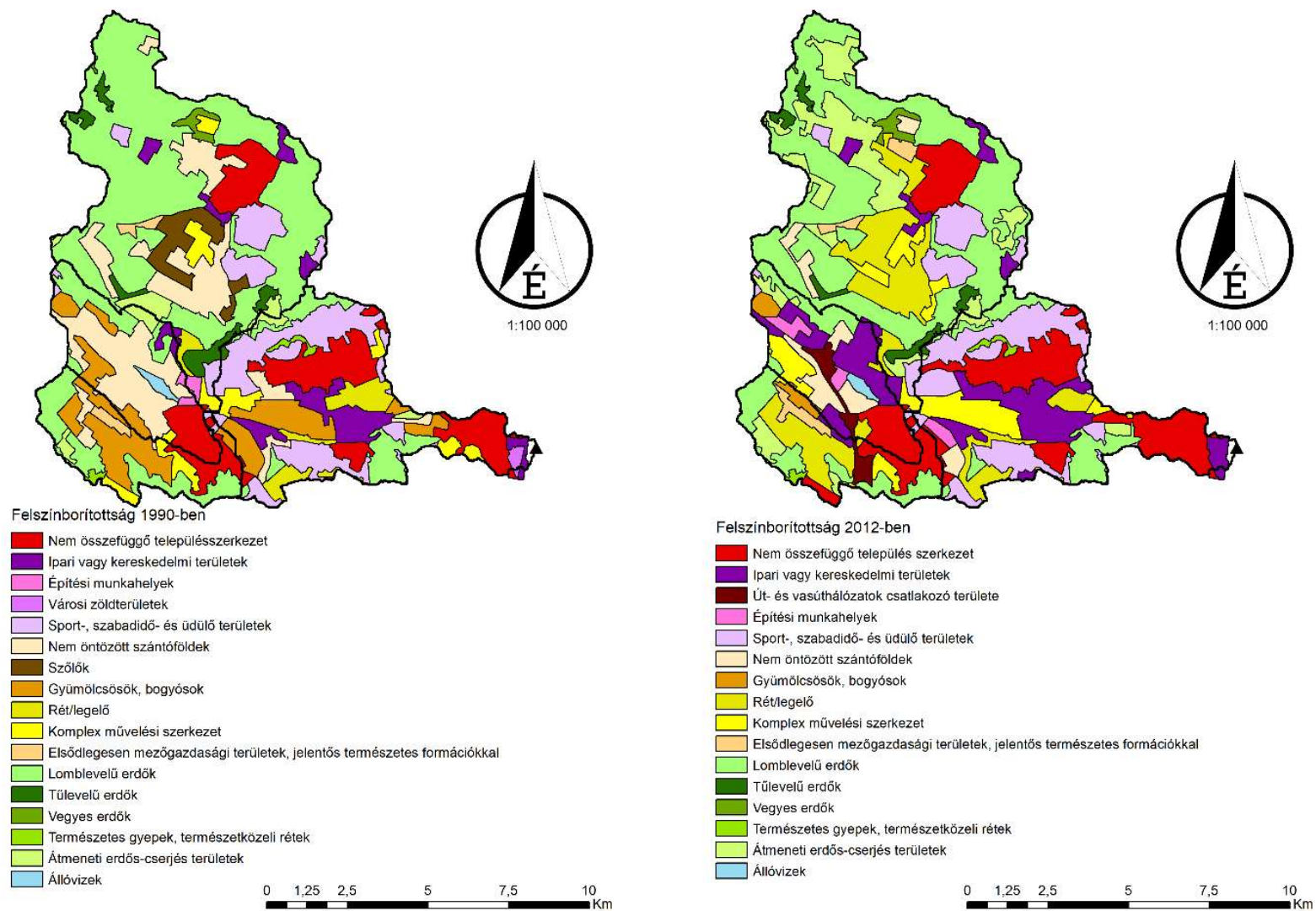
- Komplex művelési szerkezet,
- Elsődlegesen mezőgazdasági területek, jelentős természetes formációkkal,
- Lomblevelű erdők,
- Tűlevelű erdők,
- Vegyes erdők,
- Természetes gyepek, természetközeli rétek,
- Átmeneti erdős-cserjés területek,
- Állóvizek.

A 3. ábra az 1990-es és a 2012-es állapotot mutatja. Az egyes színek a jelmagyarázat szerinti területhasználati módokat mutatják.

Megfigyelhető, hogy elsősorban a vízgyűjtő déli, délkeleti részén a beépített (lakó, ipari) területek jelentősen megnövekedtek a mezőgazdasági területek rovására. Látható Budapest agglomeráció felé történő terjeszkedés, valamint Budaörs és Törökbálint települések növekedése a szuburbanizáció hatására. Szintén láthatóak az M1-es autópálya mellett megjelenő bevásárló központok.

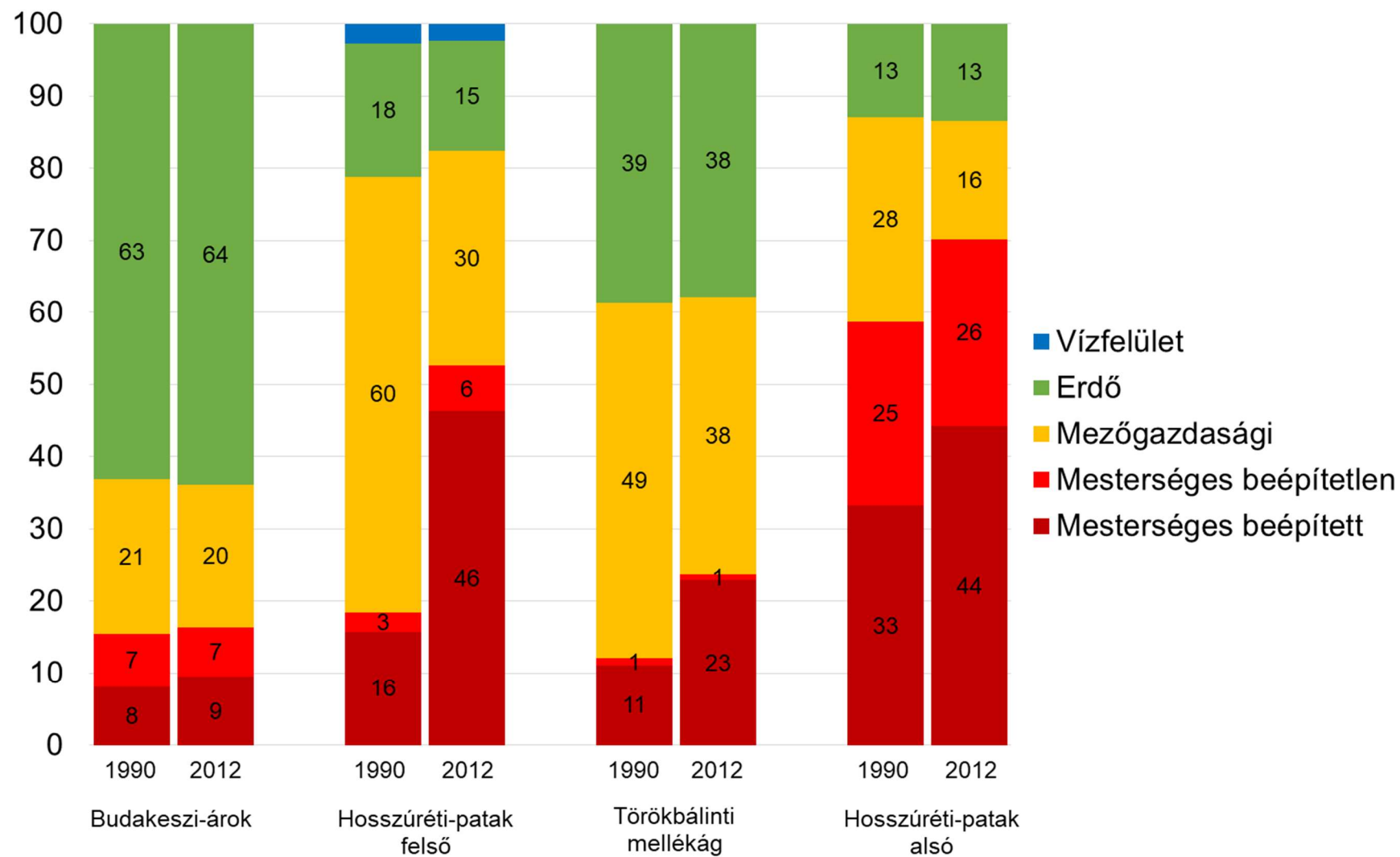
A 4. ábra a területhasználatban bekövetkező változásokat mutatja öt szűkebb kategóriába rendezve, százalékos arányban. Az öt szűkebb kategória úgy lett meghatározva, hogy azokon a lefolyási tényezőkben számottevő különbség mutakozzon. Az így kapott kategóriák a következők:

- Mesterséges beépített: lakó, valamint ipari területek,
- Mesterséges beépítetlen: városias zöldterületek, sport-, szabadidő-, és üdülő területek,
- Mezőgazdasági,
- Erdő,
- Vízfelület.

3. ábra: Területhasználatok 1990-ben (bal) és 2012-ben (jobb)

Területhasználat változás a Corine adatbázis alapján, 1990-2012

4. ábra: A területhasználatban bekövetkezett változások, százalék

A területhasználati adatokat vizsgálva kiderül, hogy a teljes vízgyűjtőre vonatkoztatva az 1990-es évi 28 %-os beépítettség 2012-re közel 10 %-kal 37 %-ra növekedett. Megfigyelhető, hogy amíg a Budakeszi-árok részvízgyűjtőn jelentős területhasználati változások nem következtek be, addig az alsóbb területeken a beépítettség jelentősen megnövekedett, elsősorban a mezőgazdasági területek kárára. A Hosszúréti-patak felső szakaszán (Törökbálint, M1-M0 találkozás) a beépítettség 30%-kal növekedett a vizsgált időszakban, amely növekedés feltételezhetően az eltelt hat év alatt még nagyobb lett. A változás km^2 -re vetítve: $2,3 \text{ km}^2$ -ről $6,8 \text{ km}^2$ -re növekedett a beépített területek nagysága, (növekmény $4,5 \text{ km}^2$) míg a mezőgazdasági területek nagysága $8,9 \text{ km}^2$ -ről $4,4 \text{ km}^2$ -re csökkent. A Törökbálinti mellékág részvízgyűjtőn a beépítettség több mint 10%-kal növekedett, szintén elsősorban a mezőgazdasági területek kárára. A változás km^2 -re vetítve: a beépített területek nagysága $1,4 \text{ km}^2$ -ről $2,9 \text{ km}^2$ -re növekedett, (növekmény $1,5 \text{ km}^2$) míg a mezőgazdasági területek nagysága $6,3 \text{ km}^2$ -ről $4,9 \text{ km}^2$ -re csökkent. A Hosszúréti-patak alsó, Duna torkolathoz közelebbi szakaszán szintén 10%-os beépítettség növekedés tapasztalható, mely km^2 -re vetítve: a beépített területek nagysága $11,2 \text{ km}^2$ -ről $14,9 \text{ km}^2$ -re növekedett, (növekmény $3,7 \text{ km}^2$) ezzel párhuzamosan a mezőgazdasági művelésű területek nagysága $9,5 \text{ km}^2$ -ről $5,5 \text{ km}^2$ -re csökkent.

Látható, hogy a beépítettség növekedése elsősorban a Hosszúréti-patak alsó és felső szakaszán, illetve a Törökbálinti mellékágon következik. A Hosszúréti-patak felső részvízgyűjtőn a beépített területek a vizsgált időszakban $4,5 \text{ km}^2$ -el növekedtek és a 2012 óta eltelt időszakban ez az érték valószínűsíthetően még magasabb, hiszen jelenleg is zajlik például a Tópark lakópark kivitelezése, mely tovább fogja terhelni a mellékágot. A beépítettség a részvízgyűjtőn közel 50 %-os, tehát városias környezetnek tekintendő.

A Hosszúréti-patak alsó részvízgyűjtőn a vizsgált időszakban a beépítettség növekménye $3,7 \text{ km}^2$ volt, valószínűsíthetően az eltelt időszakban ez az érték magasabbá vált köszönhetően a területen végbemenő ingatlanfejlesztéseknek. A beépítettség a részvízgyűjtőn közel 70 %-os, tehát erősen városias környezetnek tekintendő.

A beépítettség növekedése miatt szükséges a Hosszúréti-patak vízgyűjtőjére új, az aktuális viszonyokon alapuló területi hidrológia elkészítése. A korábbi, immár közel 20 éves tanulmányokban alkalmazott lefolyási tényezőket meghatározó körülmények jelentősen megváltoztak, azok felülvizsgálatra szorulnak. Feltételezhetően a klasszikus hidrológiai módszerek nem alkalmazhatóak kellő biztonsággal a teljes vízgyűjtő vonatkozásában, hiszen amíg a Budakeszi mellékág részvízgyűjtője közel természetes lefolyással rendelkezik a Hosszúréti-patak budapesti szakasza jelentős beépítettséggel terhelt, városi vízgyűjtőnek tekinthető. (beépítettsége megközelítőleg 70%).

3.2 HIDROLÓGIAI JELLEMZŐK

A Hosszúréti-patak vízgyűjtőjére és vízrendszerére az 1960-as években Babos Zoltán készített tanulmánytervet, melyben a lefolyási tényező értékét 0,130-as értékben határozta meg. Az 1975-ben készült vízrajzi vizsgálat tekintettel a távlati fejlesztési tervek a lefolyási tényező értékét 0,153-ra emelte, majd ezt az értéket módosította a MÉLYÉPTERV-MÉVIT Kft – tti-TALPA Kft. 1999-es előzetes környezeti tanulmánya 0,158-ra. A patakra hosszú idejű mérési adatok nem állnak rendelkezésre.

A rendelkezésre álló dokumentumok alapján elmondható, hogy az 1990-es évek előtt árvizek ritkán fordultak elő a patakon, illetve azok nem okoztak dokumentált káros elöntéseket Budapesten, mivel a patak völgyében szét tudtak terülni. Az utóbbi 20 évben megnövekedett a károkozással is járó árvizek megjelenése. A megnövekedett árvízi események és a kialakuló káros elöntések eredményeként Budapest közigazgatási határán belül a Fővárosi Csatornázási Művek (FCSM) 2013 óta automata vízszintészlelést folytat a patak 3+107,5 km szelvényében.

A mérések eredményeként az FCSM előállította a mérési szelvény Q-h görbáját, melynek egyenletét tájékoztatásul itt is közöljük:

- 0-110 cm közötti tartományban: $Q=(0,0170h)^{1,472}$
- 110 cm feletti tartományban: $Q=(0,0126h)^{2,760}$

2009-ben a tti-TALPA Kft. elvégezte a Hosszúréti-patak vízrajzi vizsgálatát, melynek eredményeként meghatározta a jellemző nagyvízi hozamokat.

Tanulmányukból kiderül, hogy a Csíki-pusztai tározóról a műtárgyakon keresztül rövid idejű (9 órás, $h=92$ mm nagyságú) csapadék esetén $Q_{2\%}=9,3$ m³/s, hóolvadással kombinálva pedig akár $Q_{2\%}=16,5$ m³/s nagyságú vízhozam érkezik.

A Törökbálinti tóról a kifolyási műtárgyon keresztül rövid idejű (9 órás, $h=92$ mm nagyságú) csapadék esetén $Q_{2\%}=1,7$ m³/s, a hóolvadás esővel kombinálva nem jellemző. A Törökbálinti tó esetén jelenleg biztosítani kell minimum 62 cm engedély szerinti duzzasztási szintet. A kifolyási bukón ebben az esetben 1,6 m³/s csúcsvízhozam távozik, azonban nem megfelelő üzemmód esetén az árapasztó műtárgyon 5,5 m³/s vízmennyiség kerül levezetésre. Utóbbi érték a rendszert túlterheléssel fenyegeti, hiszen a MÁV vasút alatti áteresze a tó után található, melynek kapacitása utóbbi esetben nem elégséges.

A Pistály-réti tározó a későbbiekben a Hosszúréti-patak 7+527 km szelvényében építhető meg. A tározó méretezése során a figyelembe vett mértékadó vízhozam a Dulácska-pusztai tározó nélkül 26 m³/s, Dulácska-pusztai tározóval 22,4 m³/s. Itt megjegyzendő, hogy a tti-Talpa Kft. tanulmányának elkészülte után épült meg a Károlyi Mihály utcai tározó, ami a Dulácska-pusztai tározó működtetését okafogyottá tette.

Összefoglalva a 2009-es tanulmány eredményeit, Hosszúréti-patak és mellékágai nagyvízhozamai a Dulácska-pusztai és Pistály-réti tározók nélkül a következők:

Vízfolyás	Vízgyűjtő (km ²)	NQ _{2%} (m ³ /s)
Hosszúréti-patak torkolat	114,0	30,9
Budaörsi-mellékág torkolat felett	88,8	24,3
Budakeszi mellékág torkolat alatt	77,4	19,5
Törökbálinti mellékág torkolat felett	9,2	1,8

Törökbálinti-mellékág nagyvízhozamai (Dulácska-pusztai tározó nélkül):

Vízfolyás	Vízgyűjtő (km ²)	NQ _{2%} (m ³ /s)
Hosszúréti-patak torkolat	13,7	17,2
Dulácska elzáró gátnál	8,8	14,5

Budakeszi mellékág nagyvízhozamai (Csíki-pusztai tározóval):

Vízfolyás	Vízgyűjtő (km ²)	NQ _{2%} (m ³ /s)
Hosszúréti-patak torkolat (hóból)	54,5	16,5
Hosszúréti-patak torkolat (esőből)	54,5	9,3

A vízgyűjtő működésének és elsősorban a Pistály-réti tározó várható hatásainak vizsgálatára egy HEC-HMS lefolyásmodell került felépítésre. Szempontnak tekintettük a modellépítés során, hogy az legyen a lehető legegyszerűbb, ennek köszönhetően a modell egyszerűsített paraméterkészlettel rendelkezik, annak eredményei elsősorban tájékoztató jelleggel vehetők figyelembe és a változások jellegének bemutatására alkalmazhatóak. A területhasználati módoknál már bemutatott vízgyűjtőfelosztást alkalmazva lefolyásmodellként az úgynevezett SCS (Soil Conservation Service) módszert alkalmaztuk. A módszer lényege, hogy a területhasználati adatokból meghatározható CN (Curve Number) szám, valamint **nem vízáteresztő felületi hányad alapján** generálja a veszteséget, majd a csapadék és vízgyűjtő-karakterisztika alapján előállít egy egységárhullám képet. A CN szám a klasszikus lefolyási tényezőnek feleltethető meg, azonban meghatározása során figyelembe kell venni az altalajt, amely jelentős hatással van a beszivárgás mértékére.

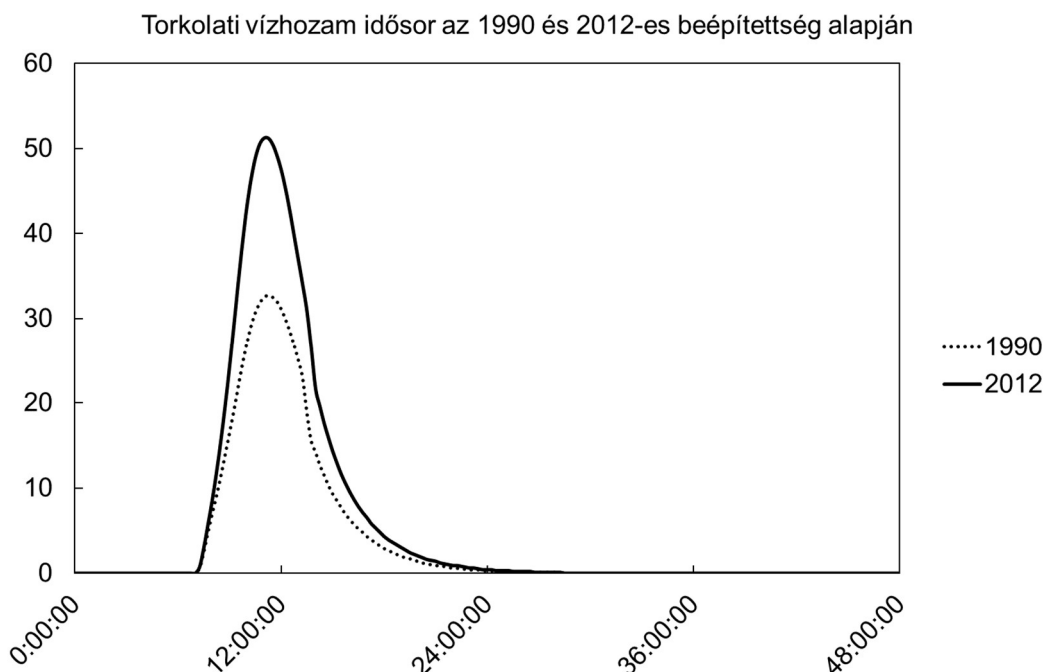
Az egységárhullám képet ezt követően a mértékadónak tekintett csapadékkal terhelve számítható a lefolyási árhullámkép. A mértékadó csapadékot a racionális módszer szerint határoztuk meg, az egyes részvízgyűjtők összegyülekezési idejét meghatározva és egyenlővé téve a csapadékhullás időtartamával. Mivel a korábbi dokumentációkban T=50 éves visszatérési idejű csapadékot vettek mértékadónak így mi is ezzel számoltunk (1. táblázat). Az egyszerűség kedvéért a csapadékot egy óra hosszúságúnak feltételeztük és azok az összes részvízgyűjtőt azonos időpontban terhelik. Az adatokat összevetettük a korábbi tanulmányokkal és jelentős eltérést nem tapasztaltunk.

Az egyes részvízgyűjtőkre terhelt csapadékokat az 1. táblázat foglalja össze.

1. táblázat: T=50 éves visszatérési idejű mértékadó csapadékok

Részvízgyűjtő	mm/óra
Budakeszi-árok	18
Hosszúréti-patak felső	39
Törökbálinti mellékág	25
Hosszúréti-patak alsó	18

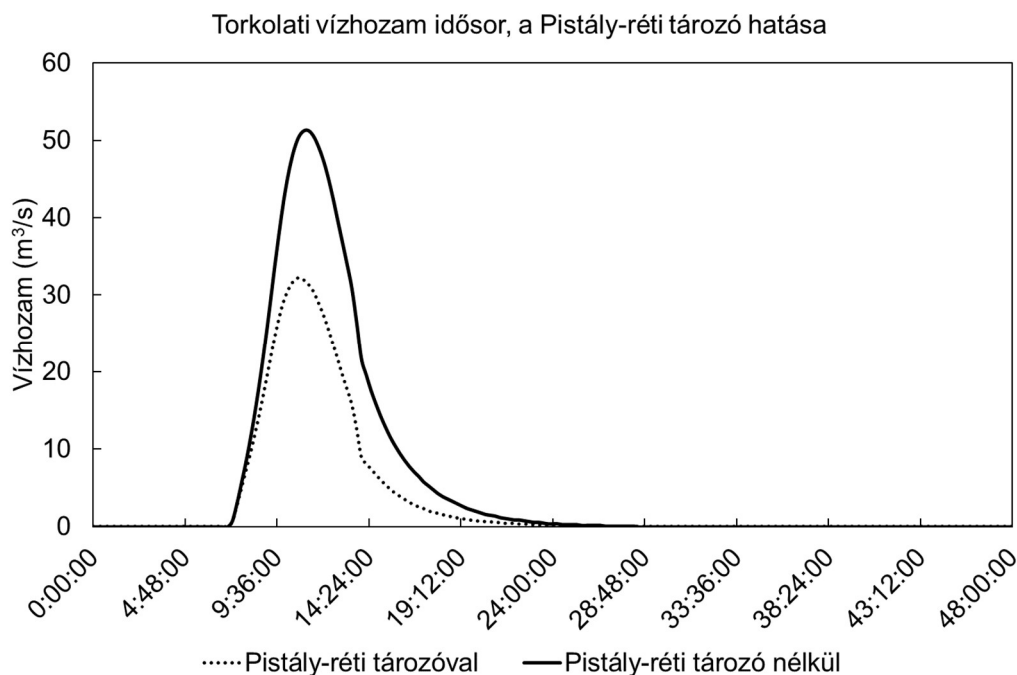
Futtatásokat végeztünk annak érdekében, hogy közelítőleg meg tudjuk határozni a beépítettség vízhozamcsúcsra gyakorolt hatását. Bázisévnek az 1990-es évet vettük, ekkor a „A Hosszúréti-patak vízrendszerének rendezése, előzetes környezeti tanulmány” c. dokumentációk alapján az NQ₂%-os torkolati csúcsvízhozam 30,9 m³/s volt. Egyéb adat hiányában a felépített modellt igyekeztünk erre az értékre kalibrálni, majd meghatározni a vízhozamnövekmény mértékét a 2012-es beépítettségi adatok alapján (5. ábra). A kalibrálás lefolyási úthossz alapján történt, melynek számításához meghatároztuk az egyes részvízgyűjtők nagyságát, átlagos CN számát, esését, valamint a beszivárgási veszteségeket

5. ábra: Torkolati vízhozam-idősor a két vizsgált területhasználat alapján

Megfigyelhető, hogy az 1990-es állapothoz képest a 2012-es beépítettség alapján számolt NQ₂%-os mértékadó vízhozam jelentősen megnövekedett, számításunk alapján 32,7 m³/s-ról 51,2 m³/s-ra. A növekmény százalékos nagyságban kifejezve 56%.

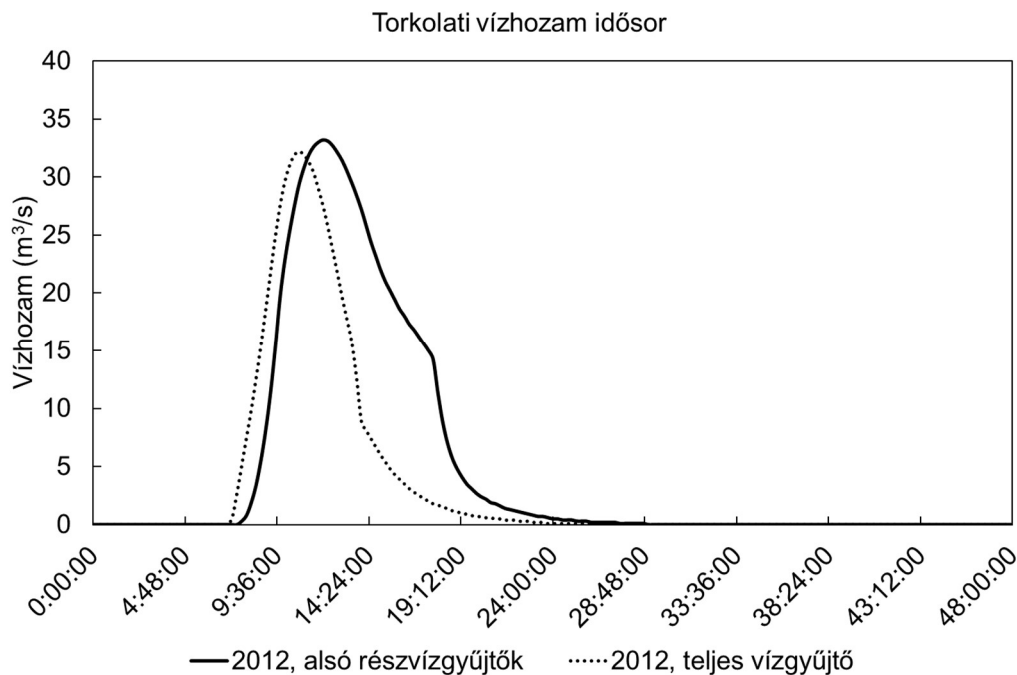
Megvizsgáltuk, hogy amennyiben a Csiki-pusztai tározó és a Törökbálinti-tó üzemszerűen működik, azaz a vízjogi engedélyükben meghatározott maximális vízhozamot engedik át, illetve a Pistály-réti tározó megvalósul a 2009-ben elkészült „Pistály-réti víztározó vizsgálata, tanulmányterv” c. dokumentáció alapján akkor a fejlesztéseknek köszönhetően várhatóan hogyan mérséklődik a T=50 éves csapadék hatása (6. ábra).

6. ábra: A Pistály-réti tervezett tározó várható hatása

Amennyiben a Pistály-réti tározó megvalósul, annak jelentős csúcsvízhozam-mérséklő hatása lesz, számításaink szerint az 51,2 m³/s-os csúcsvízhozamot 37%-kal, 32,2 m³/s-ra mérsékli.

Vizsgáltuk azt a mértékadónak tekinthető állapotot is, amikor nem a teljes vízgyűjtő, hanem annak részterületei vesznek részt a vízszállításban. Feltételeztük, hogy a vízgyűjtő alsó szakaszára, valamint a „Törökbálint” részterületekre T=50 éves visszatérési idejű csapadék hullik, a számítás eredménye a következő ábrán látható.

7. ábra: Torkolati vízhozam idősor a teljes vízgyűjtőre, illetve az alsó részvízgyűjtőkre hulló csapadék esetén

Ellentétben az előző (6. ábra) számítással látható, hogy az alsó részvízgyűjtőkre hulló csapadék esetén az egyes árhullámok kisebb késleltetéssel érkeznek meg a kifolyási pontba, így nagyobb, 33,2 m³/s-os csúcsvízhozamot kapunk. Az NQ_{2%}-os csúcsvízhozam a teljes vízgyűjtőre számolt 32,2 m³/s értékről 33,2 m³/s-ra növekszik.

Fontos megjegyezni, hogy 2012-óta is zajlik a területen a beépítettség módosulása. Ki kell emelni az úgynevezett Sasadi tó közvetlen felső vízgyűjtőjén napjainkban ismét elindult lakópark építést, illetve a Budapest területén közvetlenül a Hosszúréti-patak mellett zajló ingatlan fejlesztéseket, melyek a 2012-es beépítéssel jellemezhető vízhozamokat, - amennyiben egyéb lefolyást csökkentő beavatkozások nem fognak megvalósulni,- tovább növelhetik.

Összefoglalva a számításaink eredményeit elmondható, hogy a beépítettség változását alapul vevő számításaink az 1990-es bázisévhez viszonyítva 2012-re több mint 50%-kal nagyobb NQ_{2%}-os csúcsvízhozamot eredményeznek a vízgyűjtő jelenlegi állapotában).

2. táblázat: Az NQ_{2%}-os csúcsvízhozam és a beépítettség változása 1990-2012 között

Részvízgyűjtő	NQ _{2%} , 1990 (m ³ /s)	NQ _{2%} , 2012 (m ³ /s)	Változás (%)	Beépítettség, 1990 (%)	Beépítettség, 2012 (%)	Változás (%)
Budakeszi	22,5	24,0	6,7	15,5	16,4	5,8
Hosszúréti-patak felső	6,8	21,0	208,8	18,4	52,6	185,0
Törökbálint	1,6	3,1	93,8	12,1	23,8	96,8
Hosszúréti alsó	17,2	20,6	19,8	58,7	70,2	19,5
Torkolat	32,7	51,2	56,6			

Amennyiben a Pistály-réti tározó megépül, az 51,2 m³/s-os NQ_{2%}-os mértékadó vízhozam nagysága 32,2 m³/s-ra mérséklődik, amely közel 40%-os csökkenés. Látható, hogy a későbbiekben általunk javasolt komplex beavatkozások sorozata nélkül az árvízi helyzet az alsó szakaszon tovább romolna. A javasolt beavatkozások csúcsvízhozam-mérséklődést eredményezhetnek, így várhatóan a Hosszúréti-patakkal kapcsolatos kockázatok nem romlanak a jelenleg is folyó beépítések hatására, sőt a beavatkozások eredményeként jelentős javulásra lehet számítani.

3.3 HIDRAULIKAI JELLEMZŐK

3.3.1 Hosszúréti-patak

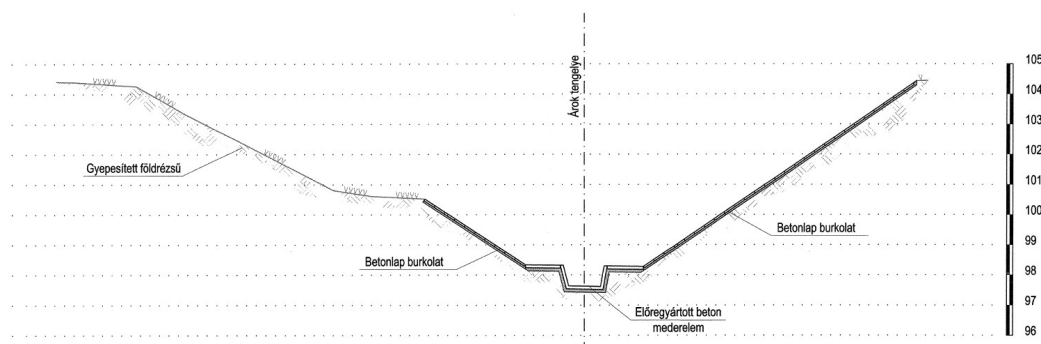
A Hosszúréti-patak Budapest közigazgatási határán belüli hossz-szelvényét a FŐMTERV Mérnöki Tervező ZRt. készítette el 2016-ban 0+000 (Duna torkolat) és 5+836,7 km szelvények között az FCSM megrendelésére. A patak esése ezen a szakaszon nagyrészt 10‰ alatti, azonban előfordulnak rövidebb szakaszon ennél nagyobb eséssel.

A patak Budapest közigazgatási határon kívüli hossz-szelvényét a Közép-Duna-Völgyi Vízügyi Igazgatóság (KDVVIZIG) készítette el 2015-ben. A Budaörsi-mellékág, a Budakeszi-árok és a Törökbálinti-mellékág hossz-szelvénye szintén a KDVVIZIG megrendelésében készült el ugyanebben az évben.

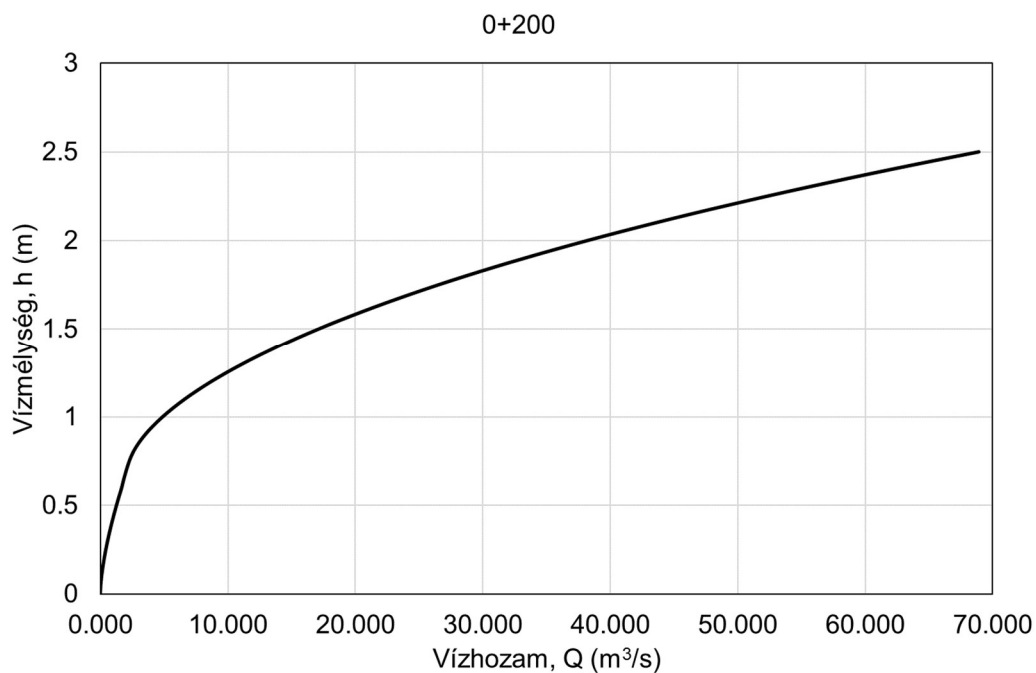
Keresztszelvények elsősorban a budapesti szakaszra állnak rendelkezésre. A patak a Duna-torkolatnál burkolatlan földmedrű, gyepesített földrézsűvel ellátott. A 0+200 km szelvénytől kezdve a meder előregyártott beton mederelemmel került burkolásra, valamint a rézsűk is betonlap burkolatot kaptak. Ezt követően a patak medre közel állandónak tekinthető az Ady Endre utcai szakaszig. Itt a patak beszűkül a telekhatár és a villamospálya közé, medre pedig előregyártott, de nagyobb mélységű beton mederelemmel burkolt. A rézsű betonba rakott terméskő burkolat, illetve a korábbi árvízi káresemények hatására néhol gabion támfal.

A meglévő keresztmetszetek alapján hidraulikai számításokat végeztünk az egyes jellemző kereszt-szelvények vízszállító képességének meghatározására. A számításokat a Chézy-Manning egyenlettel végeztük a rendelkezésre álló dokumentumok alapján fellelt méretekkel. Ez alapján a vízszállító képességet az egyes szelvényekben a budapesti szakaszon az alábbi Q-H görbékkel lehet jellemezni:

0+200 km szelvényben

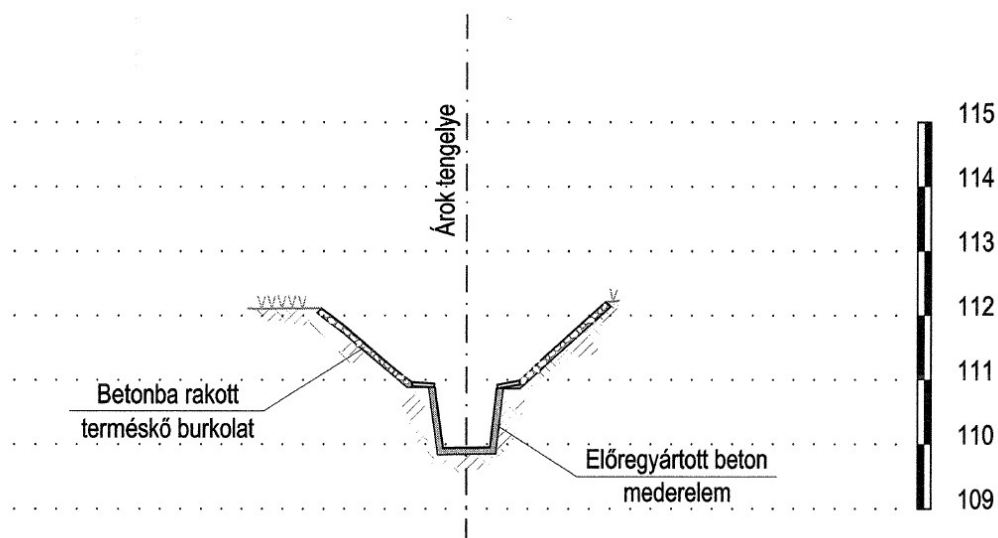

8. ábra: 0+200 km szelvény keresztmetszete

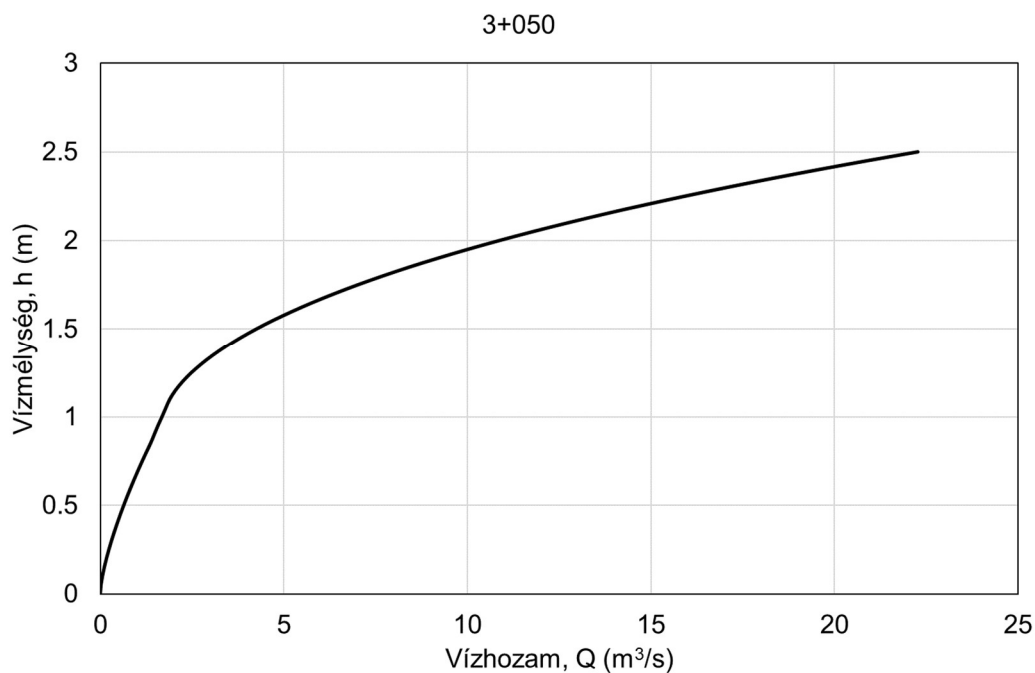

9. ábra: 0+200 km szelvény Q-h görbéje

3+050 km szelvényben

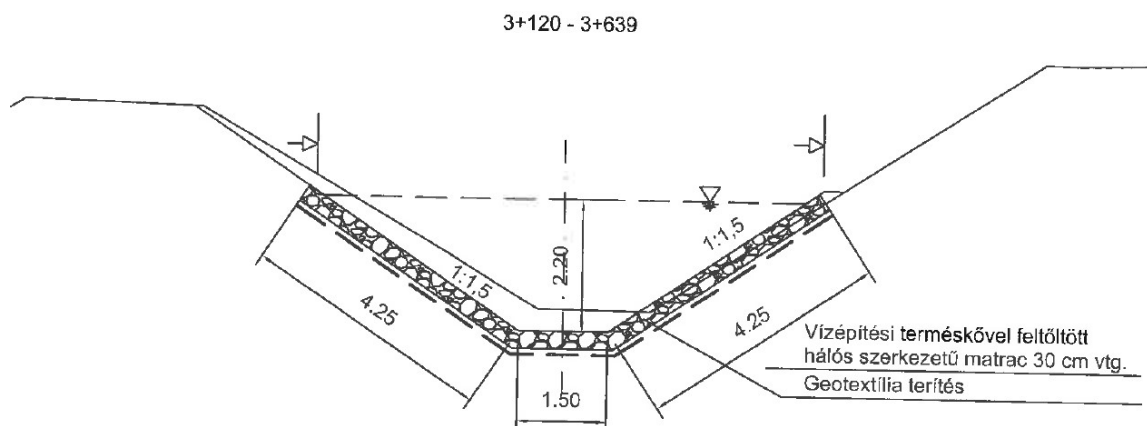
10. ábra: 3+050 km szelvény keresztmetszete

11. ábra: 3+050 km szelvény Q-h görbéje

Fontos megjegyezni, hogy a Q-h görbe a Dunán levonuló árvizek esetén nem érvényes, ezen a szakaszon érezhető a Duna visszaduzzasztó hatása, amely az FCSM adatszolgáltatása alapján az Ady Endre utcai hídig is felnyúlhat mértékadó Dunai Árhullám esetén. A visszaduzzasztás távolhatását későbbi tervezési fázisban vizsgálni kell az Ady Endre utcával párhuzamos mederszakaszra kidolgozandó konkrét megoldás véglegesítéséhez.

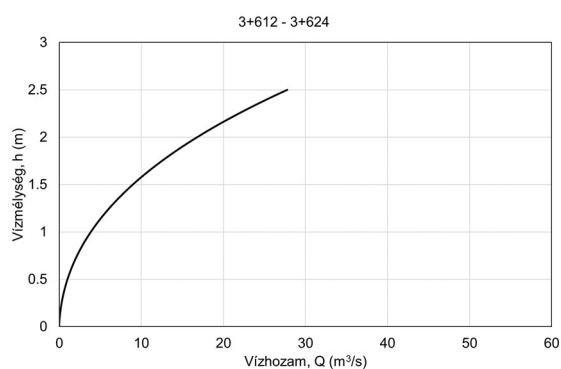
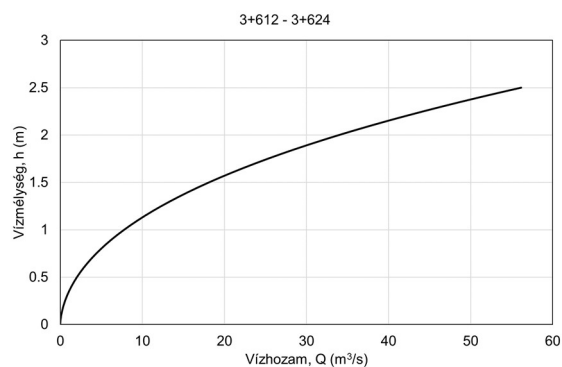
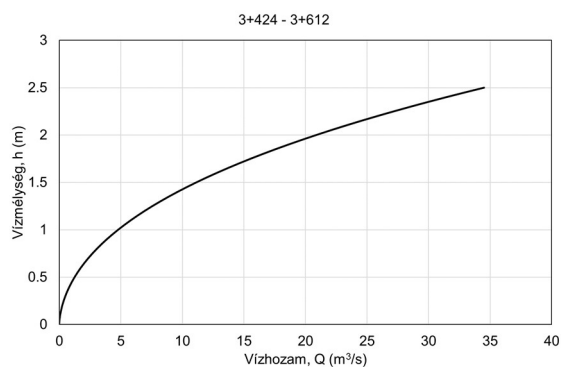
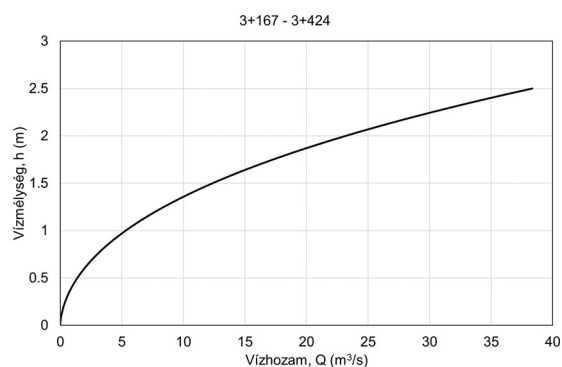
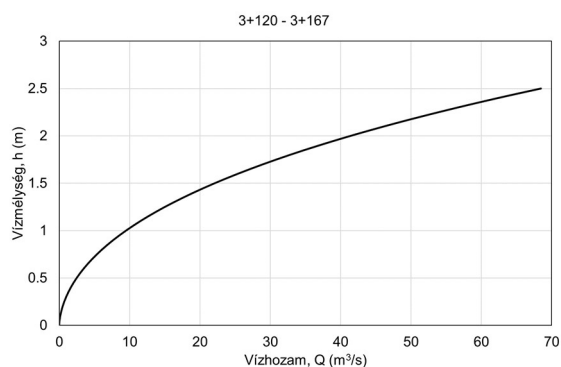
3+120 km és 3+639 km között

12. ábra: Keresztszelvény a vizsgált szakaszon

A vizsgált szakasz adatai a következők:

Szelvény	Fenékszélesség, h (m)	Simasági tényező, k	Feneklejtés, I (‰)
3+120 – 3+167	1,50	55	6,7
3+167 – 3+424			2,1
3+424 – 3+612			1,7
3+612 – 3+624			4,5
3+624 – 3+639			1,1

További szakaszokra felmért keresztaszelvény nem állt rendelkezésünkre.

Az elmúlt évek árvízi eseményei során keletkezett kiöntések nagyrészt az Ady Endre utcai szakaszon alakultak ki, több esetben a közműkeresztezések és hídníylások visszaduzzasztó hatása miatt. A felduzzasztott patak az alacsonyabb ball parton átbukik, majd a mélyen fekvő területeket előnti.

Ezen túl az Ady Endre utcai szakaszon a ball parti partél a Jobb parthoz képest-amelyen a 41-es villamos pálya van kiépítve- többszáz méter hosszan magassági hiányos, a hiány mértéke mintegy 60-80 cm. Itt találhatóak magántulajdonú ingatlanok kertjébe betört a víz 2010-ben, illetve a kerítések rongálja napjainkban is egy-egy lefutó árhullám esetén.

E mellett számos közmű keresztezés kiépítése történt meg az árvízlevezető szelvényben. A problémás közműkeresztezők feltárását szintén az UNITEF'83 Műszaki Tervező és Fejlesztő ZRt. 2012-ben elvégezte a „Hosszúréti patak mederrendezés, engedélyezési terv” c. munka során. Az akkori megállapítások a visszaduzzasztás szempontjából problémás közműkeresztezők tekintetében jelenleg is érvényesek:

- a Hosszúréti-patakot az 1+156 km szelvényben keresztezi a DN400 ac ivóvíz vezeték. A vezeték a mederszelvényben, a mértékadó árvízszint alatt keresztezi a patakot annak kiváltása szükséges;
- 1+221 – 1+222 szelvényben 2 db 10 kV-os kábel található a medertérben elkorrodált acélcsőben, melyek kiváltása szükséges.

A legnagyobb árvízi elöntést az 1+559,87 km szelvényben található Orsovai utca közúti híd visszaduzzasztása okozta 2010-ben. Megvizsgáltuk a jelenlegi hídnyílás vízszállító képességét a Fővárosi Csatornázási Művektől kapott hossz-szelvényi és saját helyszíni felmérés eredményeként kapott kereszt-szelvényi adatokkal. Az adatok, melyekkel számoltunk a következők:

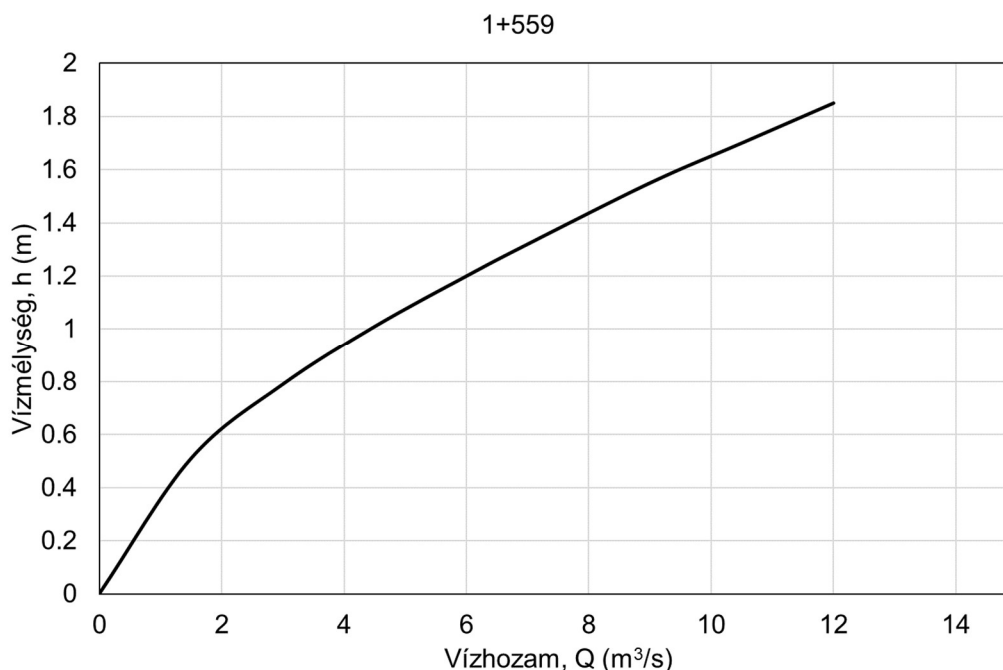
Keresztmetszet:

- Nyílás szélessége: 3,20 m,
- Nyílás magassága: 1,90 m,
- simasági tényező: 70

Hossz-szelvény:

- Fenéklejtés: 0,1 ‰,
- Hossz: 6,50 m.

Az adatok alapján számításokat végeztünk különböző érkező vízhozamokra, amely alapján meghatároztuk a hídszelvény elméleti Q-h görbáját (13. ábra).

13. ábra: 1+559 híd Q-h görbéje

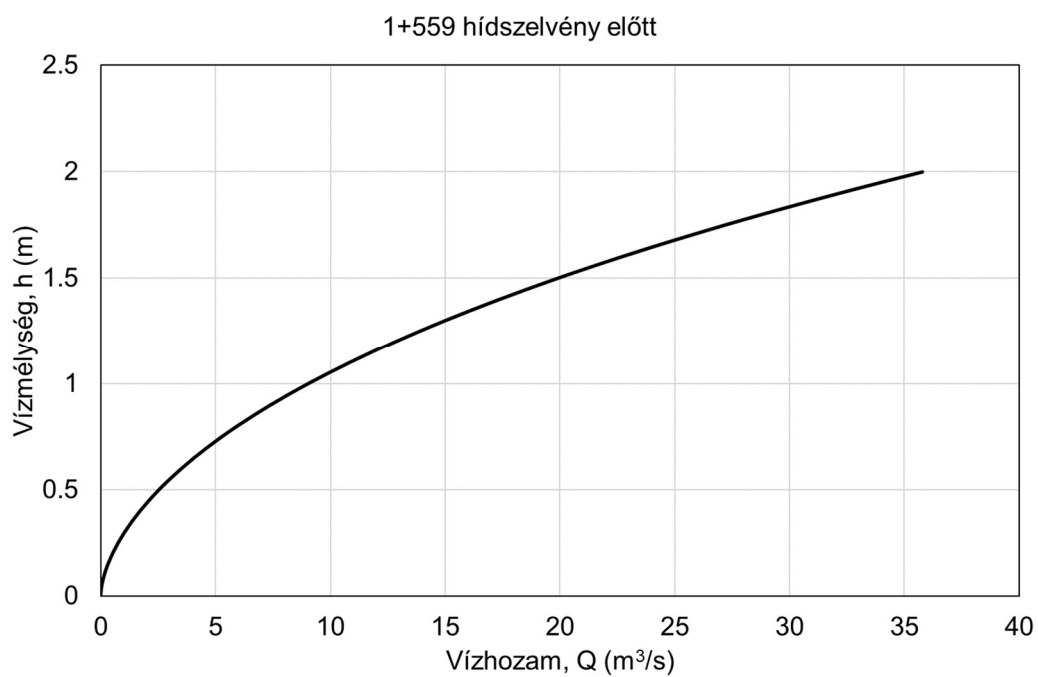
Számításaink alapján a híd 16 m³/s-os vízhozamnál már visszaduzzasztást okoz.

A hídnylást megelőző mederszakasz vízszállító képességét is igyekeztünk meghatározni a rendelkezésre álló mederadatok és saját felmérés alapján:

- Fenékszélesség: 2,50 m,
- Rézsűhajlás: 1:1,5
- Simasági tényező: 40
- Fenéklejtés: 5,6 ‰

A következő ábrán látható Q-h görbe a meder hídszelvény előtti azon szakaszára vonatkozik, ahol a balpart mélyebb fekvésű a jobb partnál. Az elöntések feltételezhetően ezen a szakaszon keletkeztek a híd visszaduzzasztó hatásának eredményeként bal parti vízkilépéssel. A vizsgált szakaszon a balpart a hossz-szelvényi adatok alapján közel fél méterrel a jobb part alatt található, a maximális medermélység pedig 2 méter közeli.

Látható, hogy a hídnylás maximális vízemésztő képessége 1,90 m-es vízszint mellett 12 és 13 m³/s közötti, ezzel szemben a szelvényt megelőző mederszakasz kapacitása nagyobb, ugyanekkora vízmélységnél 33 m³/s közeli. Ennek következtében árvízi időszakban a felduzzasztott patak kilép a mederből és a mélyebben fekvő területeket elönti. A híd vízemésztő képességét a valóságban tovább csökkentik a következő ábrán is látható közműkeresztezők, melyek a valós nyílásméretet közel 30 cm-el csökkentik.

14. ábra: A hídszelvény előtti szakasz Q-h görbéje

15. ábra: Orosvai utcai hídnnyílás

Szintén az UNITEF'83 Műszaki Tervező és Fejlesztő ZRt. által készített mederrendezési engedélyezési tervben meghatározták a patak budapesti szakaszán a kritikus hídníylások tervezett vízemésztő képességét. A dokumentációban a mértékadó vízhozam $Q_{1\%}=36 \text{ m}^3/\text{s}$, mellyel szemben a nyílások kapacitása a tervezett állapotban a következő:

Szelvény	Vízmélység, h (m)	Simasági tényező, k	Fenéklejtés, I (‰)	Sebesség, v (m/s)	Vízszállító képesség, $Q_{1\%}$ (m^3/s)
1+205,7	1,3	70	7,2	5,35	37,5
1+559,87	1,35	65	7	5,16	37,26
2+240	2,3	70	5,7	4,9	38

Látható, hogy amennyiben a terv szerinti állapot megvalósulna, a műtárgyak kapacitása megfelelővé válna.

Mivel jelenlegi állapotban a Hosszúréti-patak alsó szakaszának vízszállító képessége mértékadó helyzetben nem kielégítő, ezért a mértékadó vízhozam biztonságos elvezetéséhez komplex beavatkozás sorozat szükséges, melynek lényeges elemei a meglévő és tervezett tározók, valamint a későbbiekben ismertetésre kerülő lehetséges műszaki beavatkozások.

A Hosszúréti-patak vízgyűjtőjén jelenleg a következő fejezetekben ismertetett meglévő és tervezett tározók találhatók.

3.3.2 Csíki-pusztai tározó

Völgyzárógát - engedélyes adatok:

- Hossz: 192,5 m, mindkét oldalon a magaspartba bekötve
- Koronaszélesség: 5,0 m
- Koronaszint: 162,57 mAf = 161,80 mBf.
- Rézsűhajlás 1:2,5, mindkét oldalon.
- Legnagyobb magasság: 8,1 m
- Időszakos tározótérfogat: $V_{1\%} = 320.000 \text{ m}^3$
- Időszakosan elöntött tározótér hossza: 750,0 m, szélessége: 350,0m
- Maximális vízfelület: 12,0 ha

Völgyzárógát - mérési adatok:

- Hossz: 200 m (nincs határozott végpont, a magaspartba fokozatosan megy át)
- Koronaszélesség: változó, 5,5 - 3,3 m között (átlag 4,3 m)
- Koronaszint: változó, 161,70 - 162,65 közötti, keletről nyugati irányban emelkedő
- Rézsűhajlás: > 1:2,5. mindkét oldalon

A műtárgy környezetében 13,0 m hosszban lapburkolat, és a rézsűkön egy-egy beton rézsűlépcső található.

Tározótér

- Időszakos tározótérfogat: $V_{1\%} = 320.000 \text{ m}^3$
- Időszakosan elöntött tározótér hossza: 750,0 m, szélessége: 350,0m
- Maximális vízfelület: 12,0 ha

Árapasztó műtárgy – engedélyes adatok:

- Belméret: 5,85 x 5,85 m vb. akna
- Átbukási szint: 160,47 mBf= 159,80 mBf.
- Vízemésztő képesség átbukási szinten: 9,5 m³/s

Árapasztó műtárgy – mérési adatok:

- Akna belméret: 5,85 x 5,85 m, engedélyes adattal megegyező
- Átbukási szint: 159,82 mBf, mérési hibahatáron belüli
- Számított vízemésztő képesség átbukási szinten: 9,65 m³/s

A mértékadónak tekinthető a „Csermák” módszerrel számított 1 %-os mértékadó vízhozam: $NQ_{1\%}=25,72 \text{ m}^3/\text{s}$

Az árhullám-képek tekintetében az egyszerűsített, háromszög alakú árhullám alkalmazása esetén a kis árhullám-tömeg nem vezetett reális eredményre. A mértékadónak tekinthető, Wisnowszky árvízszámítási eljárással kapott összetett árhullám vizsgálata során megállapítható, hogy a tározó magassági biztonsága megfelelő!

A számítás eredményeinek összefoglalása:

- $Q_{1\%}$ érkező: 25,72 m³/s
- $Q_{1\%}$ csillapított: 15,16 m³/s
- 1 %-os árvízszint: 160,04 mBf
- 1 %-os árvízi térfogat: 289.750 m³
- 1 %-os árvízi vízfelület: 11,907 ha
- Árhullám-csillapító hatás: $Q \text{ csillapított} / Q \text{ érkező} = 0,59$
- Árvízi biztonság: Gátkorona szint - árvízszint= 161,85 - 160,04 = 1,81 m, megfelelő!

3.3.3 Törökbálinti-tó

- Elsődleges hasznosítás: árvíz hullám csökkentés
- Másodlagos hasznosítás: horgászat
- Vízigyűjtő terület: 10,9 km²
- Min. vízszint: 141,70 m (21,5 ha) - holtterfogat: 116.000 m³
- Max. vízszint: 142,74 m (31,4 ha) - tározó: 478.000 m³
- Árvízszint: 143,09 m (33,6 ha) - tározó: 586.000 m³
- Gát koronaszint: 144,70 mBf
- Mértékadó vízlevezetés: 1,7 m³/s
- Árapasztó bukó hidraulikai terhelése: 5,5 m³/s

3.3.4 Törökbálint - Károlyi M. utcai tározó

- záró szelvény: 4+017 km.
- gátkorona magassága: 172,50 mBf.
- térfogat: 33 000 m³
- vízhozam érkező: 13,4 m³/s
- vízhozam elfolyó: 2,4 m³/s

3.3.5 Pistály-réti tervezett tározó -- tervezett

A tározó elvi vízjogi engedélyében szereplő 131,47 mBf koronaszinttel tervezett gátat csak úgy lehet megépíteni, ha a gát a patak 7+527 km szelvényében kerül elhelyezésre és a Pistályi úttal párhuzamosan a meglévő ingatlanok és a közút védelmére szintén gát épül, mivel az út magassága 129,30 mBf és 130,60 mBf értékek között változik.

Vízgyűjtőjének nagyobb mellékágai:

- Budakeszi árok - vízgyűjtő területe 54,5 km²
- Törökbálinti mellékág - vízgyűjtő területe 13,7 km²

A tervezett tározó adatai:

- maximális vízszint: 130,47 mBf
- gát koronaszint: 131,47 mBf
- gát hossza: 920 m
- elöntési terület: 14,8 ha
- tározó térfogat: 296 000 m³

3.4 VÍZMINŐSÉGI JELLEMZŐK

A 2015-ben elfogadott Országos Vízyűjtő-gazdálkodási terv megállapította, hogy a Hosszúréti-patak vízminősége a vizsgált paraméterektől függően vegyes képet mutat. Amíg az un. „elsőbbségi” (veszélyes anyagok) és „specifikus” (fémek és vegyületeik) szennyezőanyagok tekintetében a patak vize kiválónak mondható, addig a fizikai-kémiai paraméterek esetében, amelyek a tápanyagterhelést és az oxigénháztartást foglalják magukba, az ötfokozatú skálán a második legrosszabb „gyenge” minősítést kapott. Ennek oka a magas tápanyagterhelés és a viszonylag alacsony oldott oxigénszint.

A Hosszúréti-patak fizikai-kémiai vízminőségét alapvetően meghatározzák az alábbi tényezők:

- A törökbálinti szennyvíztisztító telep tisztított szennyvizének bevezetése,
- A nagy beépítettségű kereskedelmi és lakóövezeteken áthaladó szakaszokon a patakba vezetett csapadékvizek,
- Az autóutakról összegyűlekező csapadékvizek bevezetése,
- A horgászvízként hasznosított tavakban a bejuttatott etetőanyag,
- A Törökbálinti-tóban és a Kána-tóban folyamatosan képződő és felhalmozódott iszaptól visszaoldódó szennyezőanyagok.

A mezőgazdasági, diffúz eredetű tápanyagterhelés nem számottevő, ahogyan ez a következő táblázatból látható.

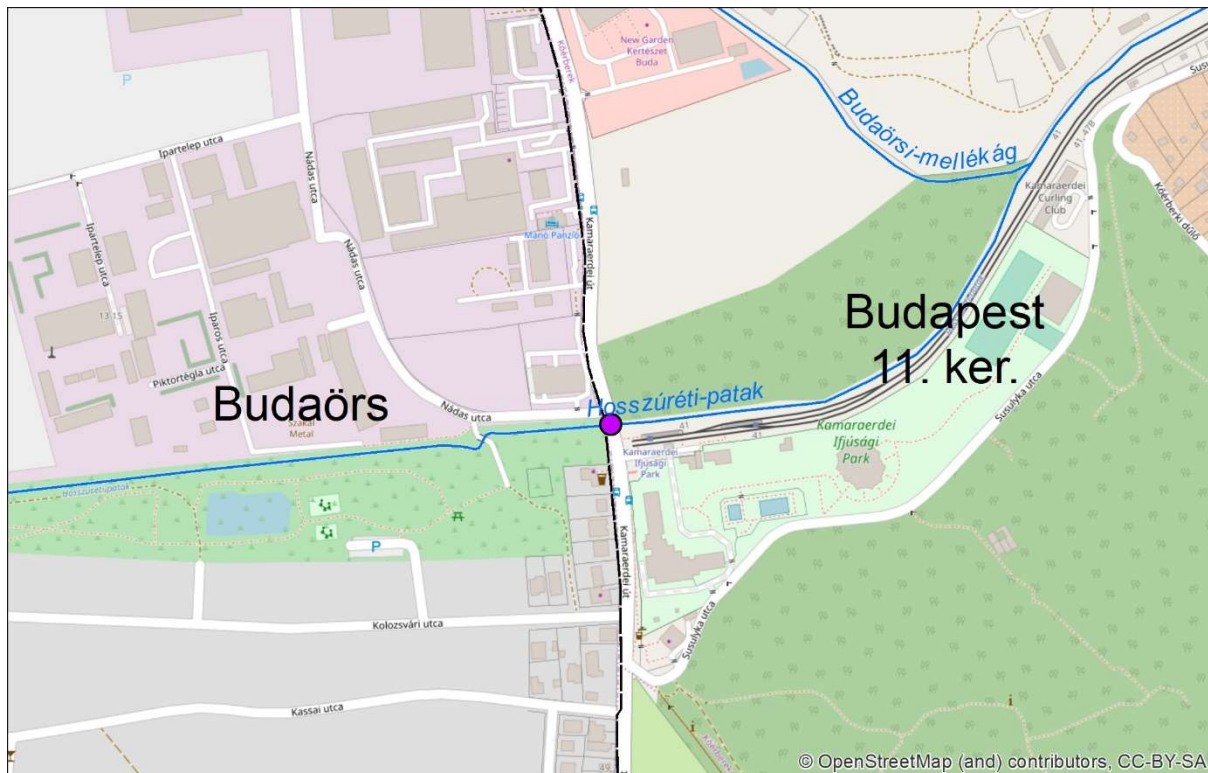
3. táblázat: Az összes N és P terhelés eredete a Hosszúréti-patak vízgyűjtőjén (forrás: Országos VGT 2015).

Terhelés eredete	N terhelés, t/év	P terhelés, t/év
Légköri kiülepedésből származó	0,03	0,00
Felszíni lefolyással közvetített	0,00	0,00
Mezőgazdasági területek eróziójából származó	0,11	0,06
Természetes erózióból származó	0,96	0,58
Talaj drénezésből származó	0,14	0,00
Felszín alatti vízből származó	0,00	0,00
Városi burkolt felületekről érkező	9,05	2,48
Diffúz terhelés összesen	10,29	3,11
Pontszerű kibocsátásokból származó	49,27	3,99
Összes terhelés	59,56	7,11

A Hosszúréti-patakot a közelmúltig két települési szennyvíztisztító telep tisztított szennyvizének kibocsátása terhelte. Ezek közül a budaörsi telep 2018 januárjától megszűnt, mivel a Budaörs csatlakozott a budapesti szennyvíz-agglomerációhoz és szennyvizét a dél-budai főgyűjtőcsatornán keresztül a Budapesti Központi Szennyvíztisztító Telepre vezetik.

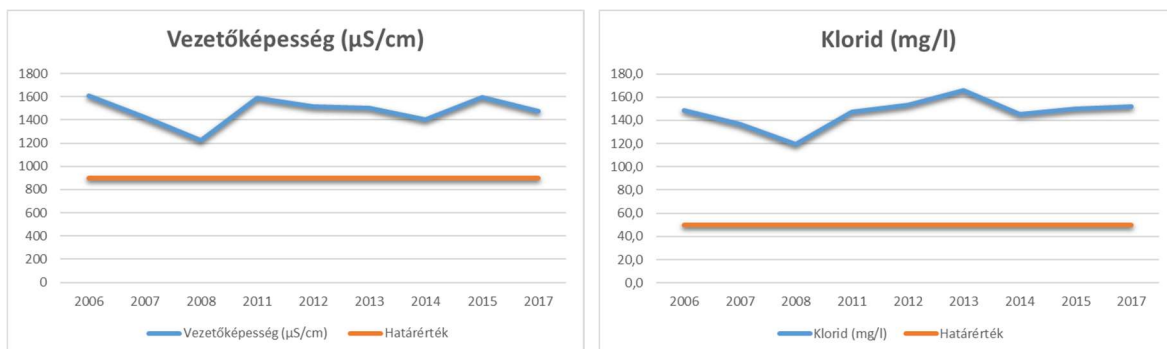
A felújított és kibővített törökbálinti telepet 2016-ban adták át és a fejlesztés eredményeképpen a telep kibocsátási határérték alatt teljesít minden paraméterben.

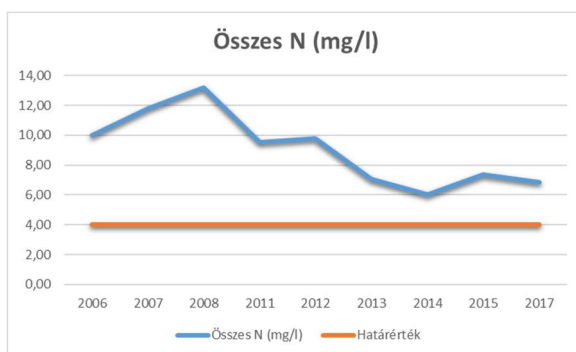
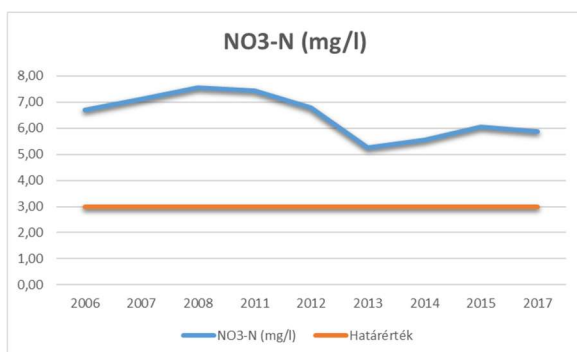
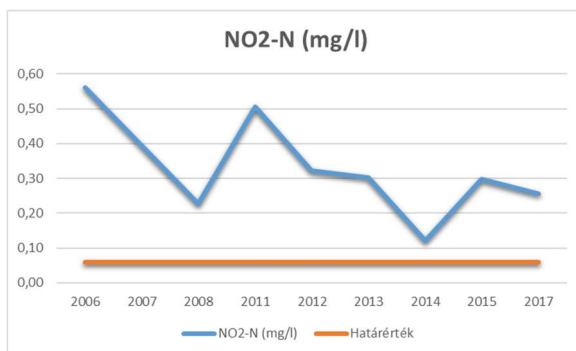
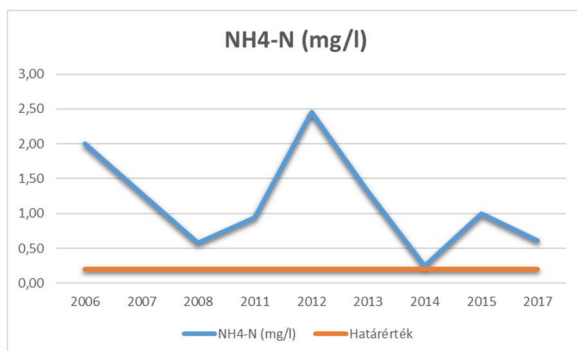
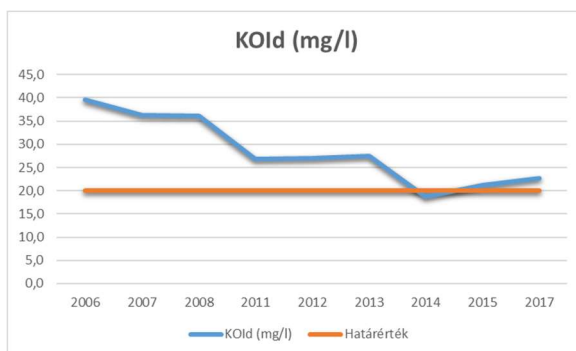
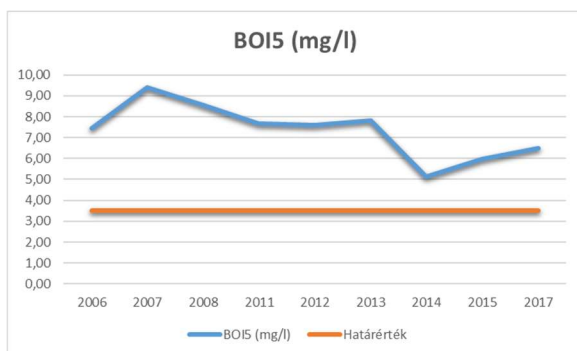
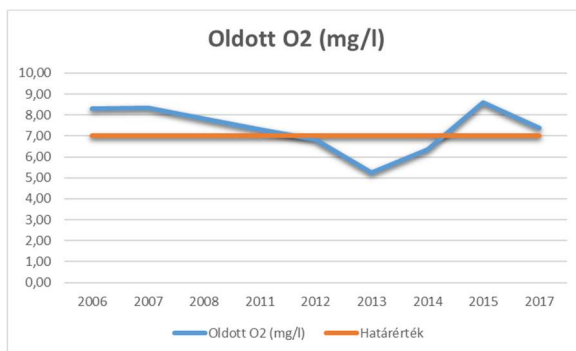
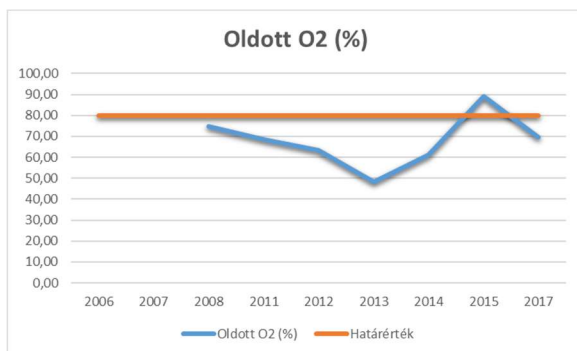
A Hosszúréti-patak vízminőségét a Budapest XI. kerület Kamaraerdei út keresztezésénél található híd szelvényében méri a Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság, évente az adott paramétertől függően 6-12 alkalommal.

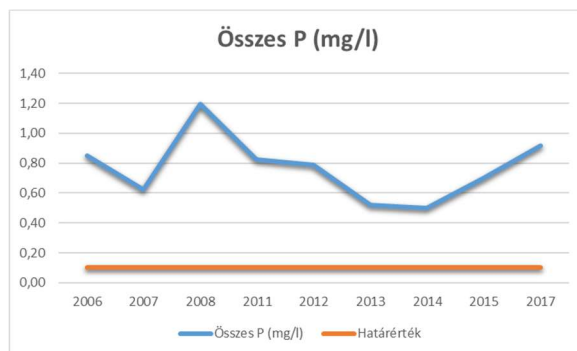

16. ábra: Vízminőségi monitoring pont a Hosszúréti-patakon

A mérési eredmények évenkénti összesítése megtalálható az Országos Környezetvédelmi Információs Rendszer (OKIR) adatbázisában (web.okir.hu). A 2006 és 2017 közötti mérési eredményeket összevetve a felszíni víz vízszennyezettségi határértékeiről és azok alkalmazásának szabályairól szóló 10/2010 (VIII. 18.) VM rendelet 2. sz. mellékletében a 3. típusú kisvízfolyások esetében érvényes határértékekkel, a következő diagram-sorozatot kapjuk:

17. ábra: Hosszúréti-patak vízminőségi diagramok (éves átlagok)

A diagramok alapján megállapítható, hogy a 2000-es évekhez képest a patak vízminősége lényegesen javult mind az oxigénháztartás, mind a tápanyagterhelés szempontjából, a vízminőségi határértékeket szinte minden paraméter esetében meghaladja. A budaörsi szennyvíztisztító telep megszűnése valószínűleg kimutatható javulást hoz a patak vízminőségében, azonban ez a 2017-tel záródó adatsorban még nem jelenik meg.

A Hosszúréti-patak vízminőségének javítására a többféle intézkedés kombinációjának lehetőségei szerinti mértékű alkalmazása szolgálhat. Ezek a következők lehetnek:

- A Törökbálinti Szennyvíztisztító telep kiváltása, vagy a tisztított szennyvíznek a Hosszúréti-patak vízgyűjtőjéből történő kivezetése.
- Illegális vízbevezetések felszámolása,
- Települési belterületen lehulló csapadékvizek helyben tartása és lehetőség szerinti elszikkasztása
- A patakon található tavak rendszeres kotrása
- A patakon található tavak horgászati eredetű terhelésének korlátozása (etetés tiltása)
- A patakmeder és a partmenti sáv öntisztulást elősegítő természetes állapotának visszaállítása és fenntartása.

Mindenképpen komoly figyelmet érdemel az a tény, hogy a patak vizének magas tápanyagtartalma kedvezőtlen kölcsönhatásban van vízfolyáson működő tavakkal. A tavakban kialakuló tápanyagdús pangóvizek a vegetációs időszakban felmelegedve eutrofizációt, algásodást idéznek elő. Ennek eredményeképpen a vegetációs időszak végén az elhalt biomasszából a meder aljára leülepedő magas szervesanyag tartalmú iszap képződik, amely csapdázza az egyéb, a patakon érkező szennyező vegyületeket egy részét is. A felhalmozódott iszap anaerob rothadásából származó és abból eltávozó vegyületek, az iszaptól a vízbe visszaoldódó tápanyagok és egyéb komponensek a meleg időszakokban a patak amúgy is szennyezett vizét tovább terheli jelentős vízminőségi és bűz problémákat okozva ezáltal.

Ezt a jelenséget tapasztalják napjainkban a Kána-tó (Kőérberki látványtő) melletti lakóparkban élők, akik lakókörnyezetének minőségét nyaranta a tóból áradó bűz jelentősen rontja. A Kána-tóra Közép-Duna-völgyi Vízügyi Felügyelet által 2004-ben kiadott vízjogi létesítési

engedélyében a hatóság a tó vízminőségének javítására a következő intézkedéseket hagyta jóvá:

- 3 db szökőkút-szerűen üzemelő levegőztető elhelyezve a tavakba,
- 3 db víztermelő kút létesítése hígítóvíz biztosítása céljából,
- Vezetékes ivóvíz bevezetése hígítás céljából.

A levegőztetők telepítésre kerültek, működésükről, működtetésükről azonban nincsen információnk. A víztermelő kutak nem készültek el. Arról sincsen információnk, hogy a vezetékes ivóvíz bevezetésének műszaki feltételeit megteremtették-e és ha igen, akkor alkalmazták-e ezt a megoldást.

Mivel a létesítési engedélyben szereplő műszaki létesítmények egy része nem, vagy nem az engedélyben szereplő módon készült el, a tó vízjogi üzemeltetési engedélyét a hatóság nem adta ki. 2004-ben a hatóság kötelezte az üzemeltetőt a műszaki hiányosságok pótlására és az üzemeltetési engedély megszerzésére, de ez nem történt meg. Jelenleg a vízjogi üzemeltetési engedély megszerzésének egyik akadálya a lejárt létesítési engedély megújítása, azonban napjaink vízgazdálkodásának jogi és szakmai kereteit megfogalmazó Víz-Keretirányelv alapján a fenntartható vízgazdálkodás fogalom körébe nem érthetők bele a korábban kiadott vízjogi létesítési engedélyben foglaltak, különös tekintettel a patak vizének felszín alatti vízből, illetve vezetékes ivóvízből történő hígítására, valamint ennek környezeti- és költségkihatásaira. Mindezek miatt megfontolandó a Kána-tó megszüntetése és a patak természeteshez közelálló állapotának visszaállítása.

Feltehetőleg teljesen hasonló, esetleg még nagyobb méretű problémákkal kell szembenézni a Törökbálinti-tó (Sasadi I. tározó) esetében. Annak, hogy ez még nem kapott szélesebb körben nyilvánosságot, feltehetően az az oka, hogy a tó környékén folyó lakó- és intézményi ingatlanok létesítését célzó beruházások még nem fejeződtek be. A Törökbálinti-tó esetében a Kána-tóhoz képest sokkal kedvezőtlenebb a tó térfogatának és az azt tápláló vízfolyás vízhozamának aránya, tehát hosszabb tartózkodási idő mellett nagyobb területen előálló pangóvizek az előbb említett módon okoznak vízminőségi- és bűzproblémákat. Ezt fokozza az intenzívebb horgászati célú hasznosításból származó nagyobb szervesanyag-terhelés is.

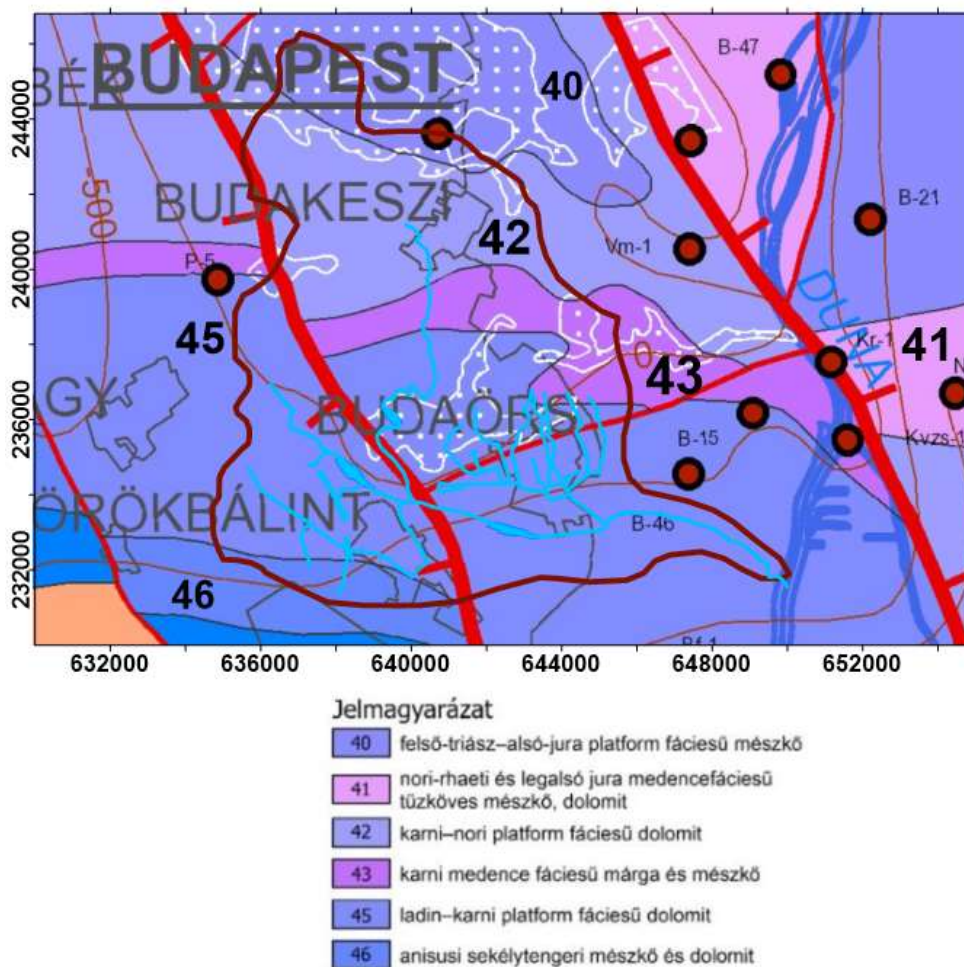
Mindkét tó esetében a fennálló vízminőségi problémákat fenntartja és esetenként fokozza a mederfenntartó iszapkotráások teljes hiánya.

3.5 VÍZGYŰJTŐ FÖLDTANI ÉS VÍZFÖLDTANI JELLEMZÉSE

3.5.1 Földtan

A Hosszúréti-patak földtani bemutatását az idősebb (prekainozoos) aljzati képződményektől a fiatal (holocén-pleisztocén) üledékekig mutatjuk be, mely egy általános képet nyújt a vízfolyás környezetének geológiai és hidrogeológiai megismeréséhez.

A Hosszúréti-patak vízgyűjtő területének prekainozoos (aljzati) képződményeinek elterjedését és mélységét a következő ábrán láthatjuk.

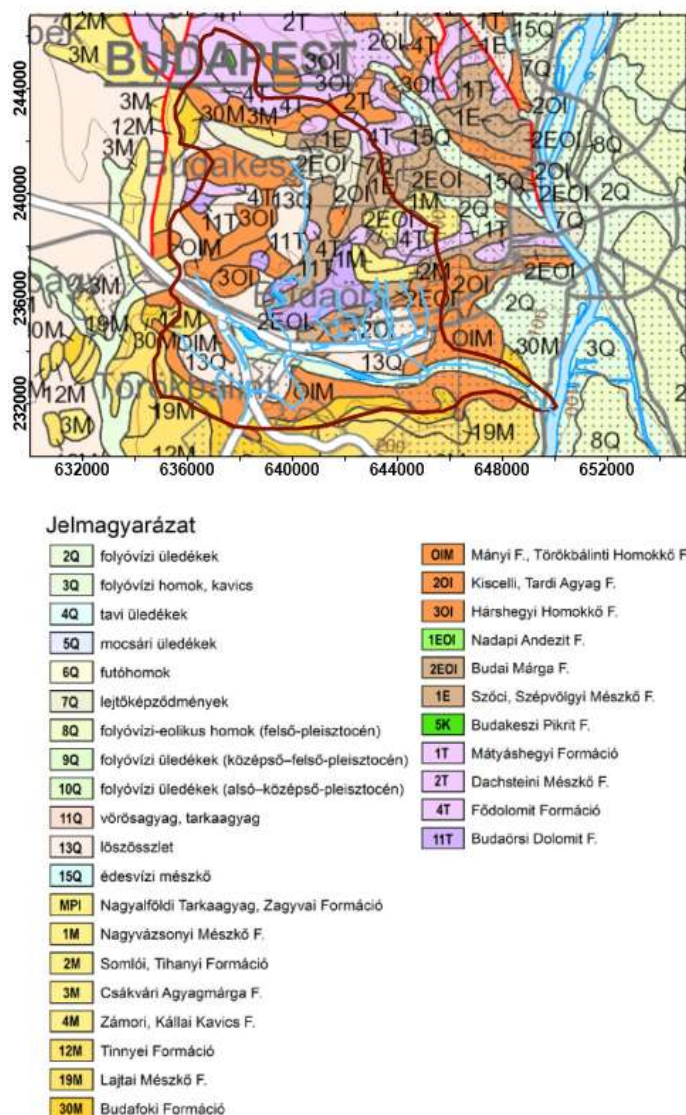

18. ábra: A Hosszúréti-patak (világoskék vonal) vízgyűjtő területének (bordó vonallal határolt terület) prekainozoos földtani térképe (HAAS et al. 2010, 2014)

A terület északi részén az aljzati képződmények a felszínen, vagy a felszínhez nagyon közel helyezkednek el. Ezek a földtani képződmények kizárólag mezozoos karbonátok, mészkő és dolomit. A patak nyomvonala leginkább a platform fáciesű dolomitban fut. Mivel ez a kőzettípus karsztosodásra nem alkalmas, így a vízvezető képessége a kőzetet ért fizikai erózió (aprózódás, törés, hasadás) mértékétől függ.

A felszíni képződmények elterjedését a következő ábrán láthatjuk. Mint azt az előzőekben is megjegyeztük, a terület északi részének felszínét karbonátos képződmények (mészkő, dolomit) borítják. A patak közelében, illetve a vízgyűjtő terület déli és délkeleti részén

megjelennek a fiatalabb, felső-pannon-kvarter korú homokköves, löszös, kavicsos képződmények is, melynek vastagsága (néhány métertől néhány tíz méteresre tehető) függ az aljzati képződmények mélységi elterjedésétől.

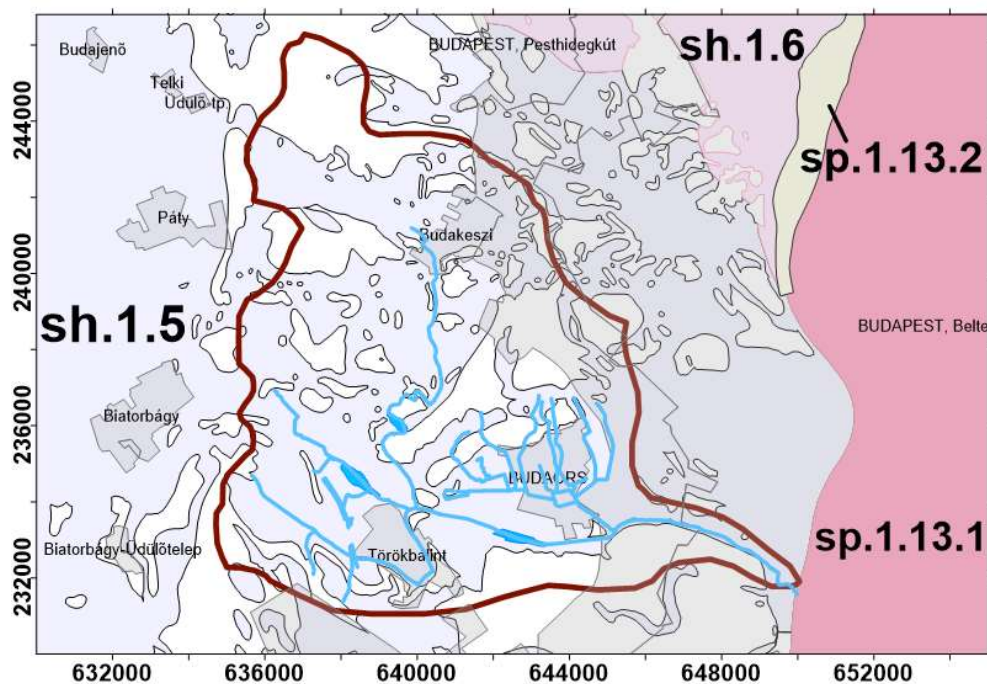

19. ábra: A Hosszúréti-patak (világoskék vonal) vízgyűjtő területének (bordó vonallal határolt terület) felszíni földtani térképe (GYALOG (2013))

3.5.2 Vízföldtan

3.5.2.1 A fontosabb hidrosztratigráfiai egységek, valamint a felszín alatti víztestek jellemzése

Ahogy azt a földtani fejezetben is láttuk, a terület földtani felépítése bonyolult és összetett. A víztartó képződmények elterjedése és felépítése is hasonló képet mutat. A talajvíztartó képződményeket a vízfolyások mentén főleg holocén folyóvízi-ártéri löszös, homokos, kavicsos üledékek alkotják. A vízgyűjtő terület északi részén leginkább lokális talajvíztartó rétegek alakulhattak ki a prekainozoos korú képződményekben. A következő ábrán látható, hogy a vízgyűjtő terület teljes egészében a sh.1.5 víztestbe tartozik, egybefüggő talajvízre a vízgyűjtő területtől keletre eső sp. jelű víztestekben számíthatunk.

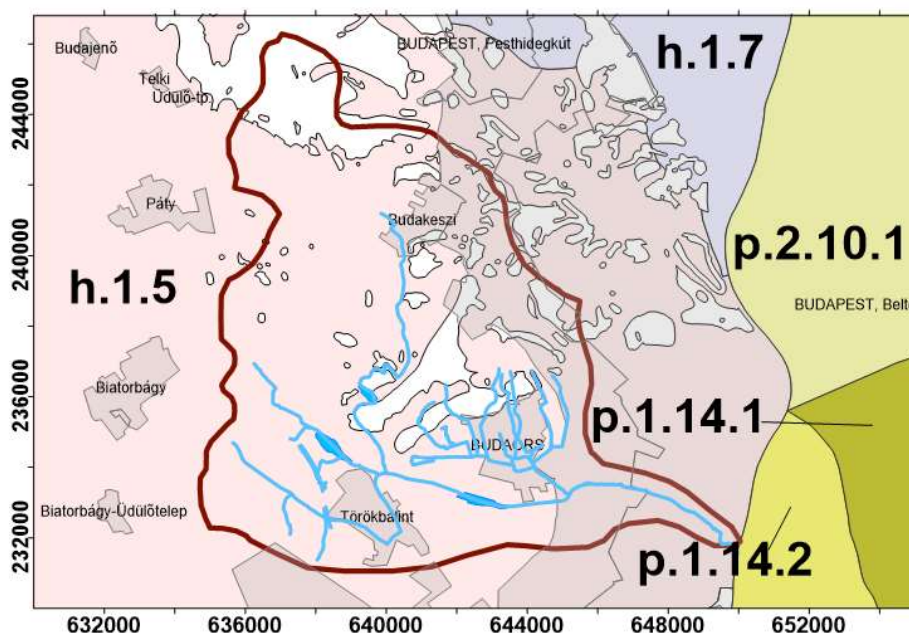

Jelmagyarázat

sh.1.6	Dunántúli-középhegység – Duna-vízgyűjtő Visegrád - Budapest
sh.1.5	Dunántúli-középhegység – Duna-vízgyűjtő Budapest alatt
sp.1.13.2	Szentendrei-sziget és egyéb dunai szigetek
sp.1.13.1	Duna bal parti vízgyűjtő Vác-Budapest

20. ábra: A Hosszúréti-patak (világoskék vonal) vízgyűjtő területén (bordó vonallal határolt terület) lévő sekély felszín alatti víztestek

A sekély hegyvidéki (sh.) 1.5 víztest alatt található a hegyvidéki (h.) 1.5 jelű víztest (21. ábra), melyben szintén lokális elterjedésű rétegvizekre számíthatunk attól függően, hogy az aljzati képződmények milyen mértékben képesek tárolni a beszivárgó vizeket. Egybefüggő rétegvizeket szintén a porózus (p.2.10.1, p.1.14.1 és p.1.14.2) víztestekben várhatunk. A Vízgyűjtő Gazdálkodási Terv 2015-ös nyilvántartási adatai szerint a vízgyűjtőterületre eső s.h.1.5 víztestből összesen 28 ezer m³, míg a h 1.5 jelű víztestből 584 ezer m³ mennyiségű vizet termelnek ki a 2015-ös évben. A sekély víztest vizét főleg öntözésre, míg a 'h' jelű víztest vizét leginkább ivóvízként használják.

Jelmagyarázat

- h.1.5** Dunántúli-középhegység – Duna-vízgyűjtő Budapest alatt
- h.1.7** Börzsöny, Gödöllői-dombvidék – Duna-vízgyűjtő
- p.2.10.1** Dunántúli-Tisza közti hátság – Tisza-vízgyűjtő északi rész
- p.1.14.1** Dunántúli-Tisza közti hátság – Duna-vízgyűjtő északi rész
- p.1.14.2** Duna-Tisza köze – Duna-völgy északi rész

21. ábra: A Hosszúréti-patak (világoskék vonal) vízgyűjtő területén (bordó vonallal határolt terület) lévő hegyvidéki és porózus felszín alatti víztestek

A vízgyűjtőterületet a Páty-Budaörs-Duna vonalában kettészeli a karszt és karszt-termál víztestek határvonala. A k.1.3 jelű víztest a vízgyűjtő terület északi, a kt.1.3 jelű víztest a vízgyűjtő terület déli részén található. A k.1.3 jelű víztest 2015. évi víztermelése 745 ezer m³/év, míg a kt.1.3 víztesté 7741 ezer m³/év volt, előbbi leginkább ivóvízként, utóbbit főleg fürdési és egyéb célra hasznosították.

A Vízgyűjtő-Gazdálkodási Terv felülvizsgálatának eredményeként a vízgyűjtő területekre eső víztestekből a sh.1.5 és a h.1.5 víztestek állapota jó, de gyenge kockázata, míg a k.1.3 és a kt.1.3 víztestek mennyiségi állapota jó minősítést kapott. A minőségi állapotértékelést tekintve a sh.1.5 és a kt.1.3 víztestek jó állapotúak. A k.1.3 víztest gyenge, míg a h.1.5 víztest jó, de gyenge kockázatú besorolást kapott. Az előbbi nitrát, az utóbbi nitrát és szulfát szennyezés kockázata miatt.

3.6 A TULAJDONOSI ÉS KEZELŐI JOGI VISZONYOK

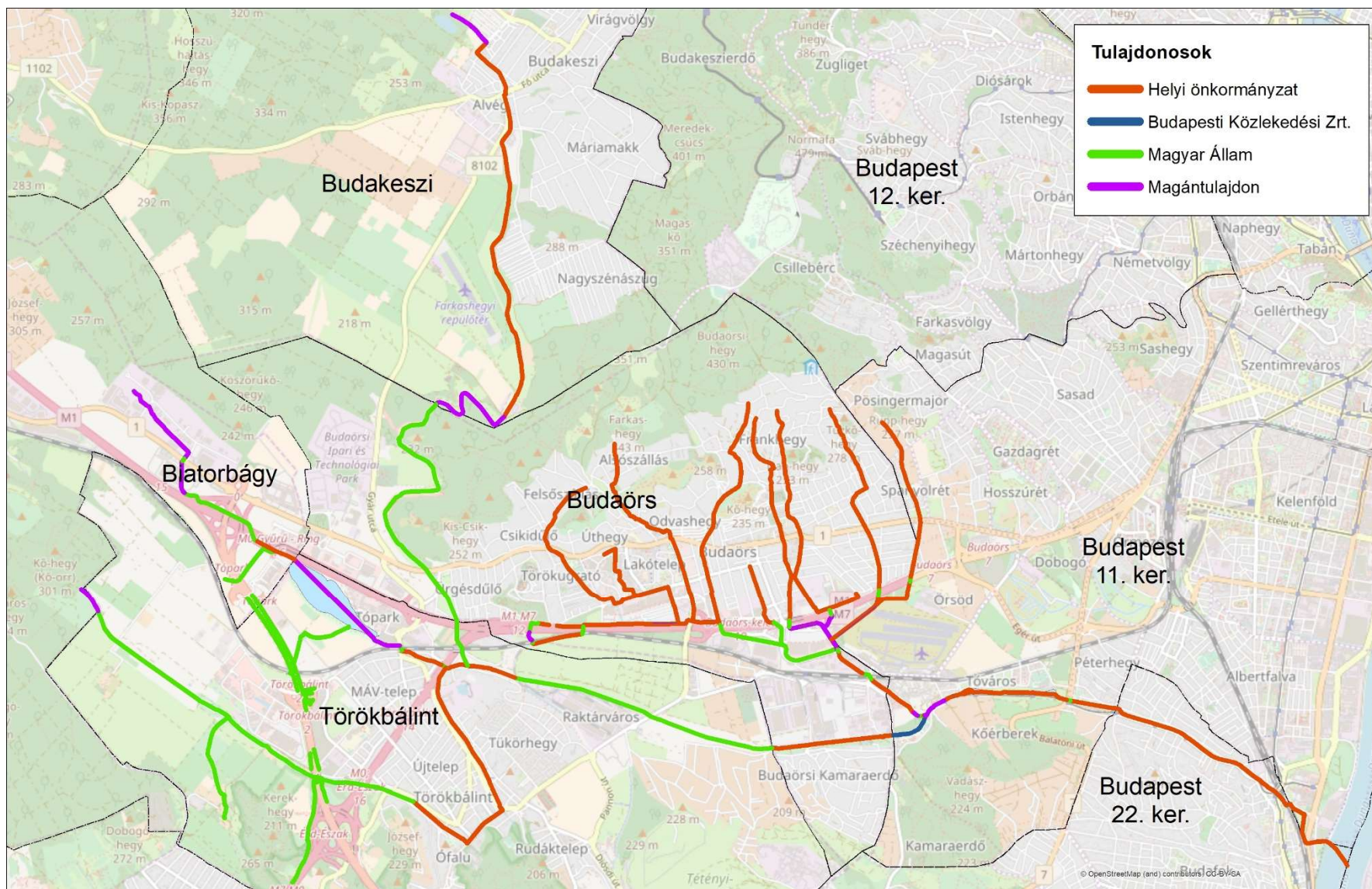
3.6.1 Vízfolyásmedrek tulajdonosi és kezelői jogi viszonyai

A Hosszúréti-patak és mellékágainak tulajdonosi és kezelői viszonyai nagyon különfélék. A javarészt helyi önkormányzati tulajdonú mederszakaszok közé számos helyen ékelődnek be állami tulajdonú vagy magántulajdonban lévő mederszakaszok.

A medrek ingatlannyilvántartás alapján beazonosított tulajdonosi megoszlását a következő ábrán tüntettük fel.

Tulajdonosi szempontból Budapest XXII. kerülete a legeggyöntetűbb, ahol a patak végig a kerületi önkormányzat tulajdonában lévő ingatlanokon halad.

A Budapest XI. kerületében is eredetileg ez volt a jellemző, de a Hosszúréti-patak medre Budaörsi-mellékág torkolata előtti és utáni szakaszának, így magának a torkolatnak az áthelyezését követően a patak a Susulyka utcával párhuzamosan haladó villamospálya (41-es villamos vonala) mentén halad, a rendelkezésünkre álló térképek alapján kb. 300 méter hosszan magántulajdonban lévő ingatlanokon keresztül, míg közvetlenül a Kána-tó előtt visszatér eredeti, önkormányzati tulajdonban lévő nyomvonalába. Hasonlóképpen a Budaörsi-mellékág áthelyezett, a torkolat feletti 160 m-es szakasza részben magán- részben állami tulajdonú ingatlanokon vezet át.

22. ábra. A Hosszúréti-patak vízrendszerét alkotó főbb medrek tulajdonosi megoszlása

Jelentős hosszban találhatók állami tulajdonú mederszakaszok az alábbi helyeken (az ábrán zölddel jelölve):

- Törökbálint területén, kb. 3 km hosszban a **Hosszúréti-patakon** a Budaörsszel közös határ és a Törökbálint-DEPO nyugati határa között, ez áthalad a tervezett Pistály-réti tározó területén is.
- Biatorbágy területén kb. 1,5 km hosszban a **Hosszúréti-patakon** a Törökbálinttal közös településhatár és az M1-M0 csomópont között
- Törökbálint területén kb. 4 km hosszúságban a **Budakeszi-mellékágon** annak torkolata és a Budakeszivel közös településhatár között, és áthalad a Csiki-pusztai tározón.
- Törökbálint területén kb. 4,3, km hosszban a **Törökbálinti-mellékágon** az Ady Endre utca és a Biatorbággyal közös településhatár között. Ez áthalad a Károlyi utcai-tározón, valamint a Dulácska menti vizenyős területen.
- Budaörs területén kb. 1,3 km hosszban a **Budaörsi-mellékágon** a Budapest XI. kerülettel közös határtól az M1-M7 autópálya Budaörs-nyugat csomópontjáig.

Magántulajdonban lévő mederszakaszok találhatók:

- Budapest XI. kerületben a **Hosszúréti-patakon** és a **Budaörsi-mellékágon** a Kána-tótól keletre.
- Törökbálint területén a **Hosszúréti-patakon** a Törökbálinti-tó nyugati vége és a MÁV Budapest-Hegyeshalom vasútvonalának kereszteződése között.
- Budaörs területén a **Frankhegyi-árkon** a Budaörsi-mellékág és az M1-M7 autópálya közötti szakaszon.

A medrek, árkok kezelésének kötelezettsége alapesetben az érintett ingatlan tulajdonosát terheli. A tulajdonos a tulajdonosi és kezelői jogokat és kötelezettségeket delegálhatja, illetve a kezelői kötelezettségek ellátását szerződés alapján átruházhatja más szervezet részére. A Hosszúréti-patak vízrendszerén az előbbi jellemző az állami tulajdonú ingatlanokon haladó medrek egy részére, míg az utóbbi az önkormányzati vagy magántulajdonban lévő medrek esetében fordul elő. Ugyanakkor a kötelezettségek fennállása nem feltétlenül jelenti a fenntartási feladatok tényleges ellátását is.

A Hosszúréti-patak vízgyűjtőjén a budapesti területek kivételével korábban az 1975-ban alakított Középdunamenti Vízgazdálkodási Társulat közfeladatként a működési területén lévő társulati műveken állami és önkormányzati közfeladatok átvállalásával, az ár és belvízvédelem ellátásához kapcsolódó területi vízrendezési, vízkárelhárítási, és mezőgazdasági vízhasznosítási feladatokat látott el, közcélú vízellétesítményeket hozott létre, karbantartási és üzemeltetési feladatokat látott el. Jelenleg a Társulat végelszámolás alatt áll.

Egész Budapest területén az önkormányzati és állami tulajdonban lévő medrek kezelését, valamint az ár- és belvízvédelmi feladatokat a Fővárosi Csatornázási Művek Zrt. látja el.

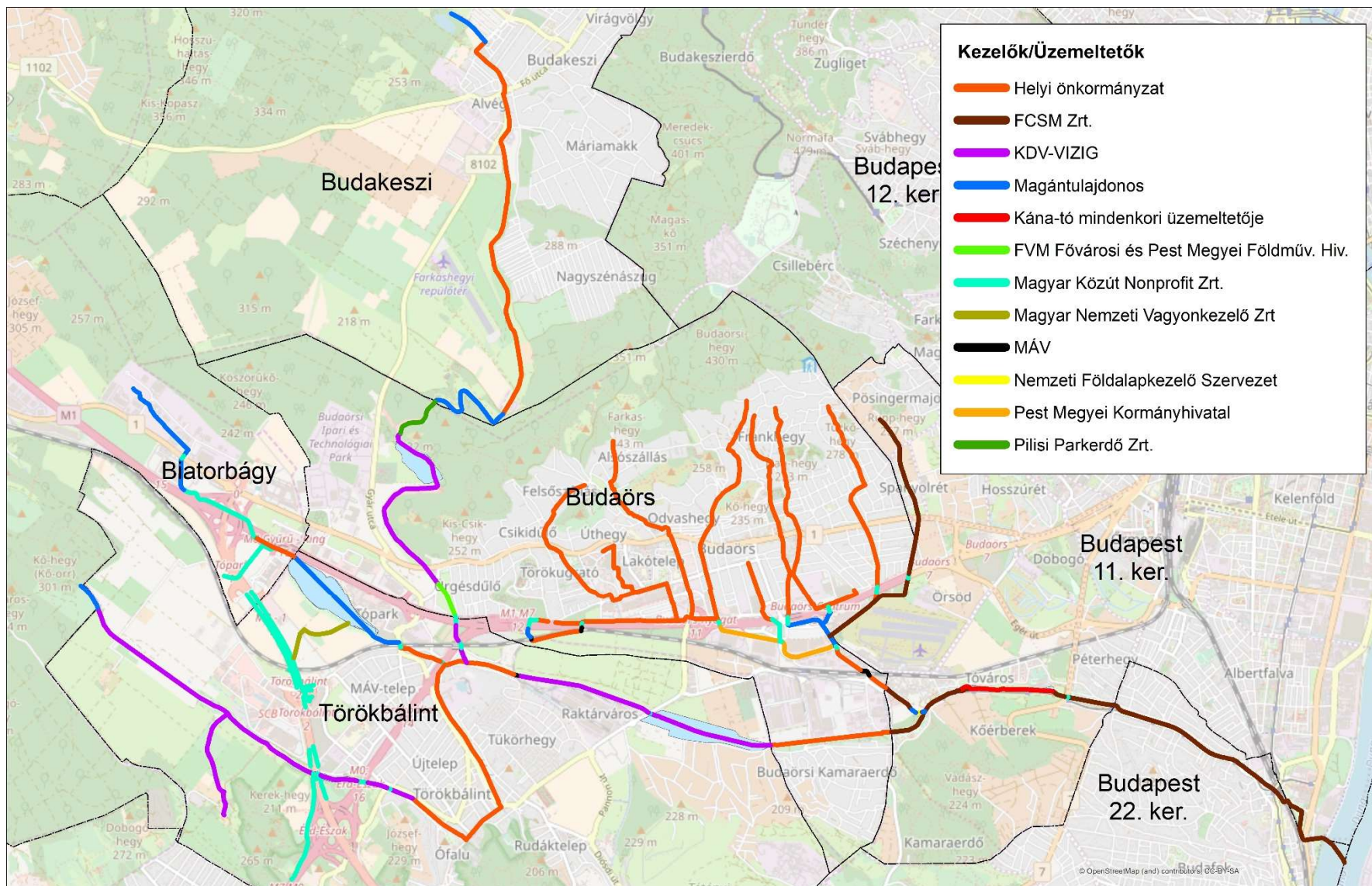
2018. április 9-től a Fővárosi Csatornázási művel látja el közérdekű üzemeltetőként a Budaörs város csatornaszolgáltatását.

Budapesten kívül az önkormányzati tulajdonú medrek fenntartása, valamint az ár- és belvízvédelmi feladatok ellátása az érintett önkormányzatok feladata, mivel a társulat már munkát nem végez.

Az állami tulajdonú mederszakaszok kezelője a Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság a Vízgazdálkodásról szóló 1995 évi LVII. törvény 3.§ (2) a bekezdése alapján. Ennek alátámasztása a 4. jogi fejezetében található, most csak annyit emelünk ki, hogy ettől eltérő törvényi rendelkezést nem találtunk.

A Hosszúréti-patak és mellékágai több rövid szakaszon kereszteznek állami tulajdonú ingatlanokon a Magyar Közút Nonprofit Kft. és a MÁV ZRt. kezelésében lévő út-, illetve vasúti pályákat. Ezen kívül számos állami tulajdonú ingatlanon található, a Magyar Közút Nonprofit Kft. kezelésében lévő csapadékvízvezető árok köt a Hosszúréti-patak vízrendszerébe.

Az egyes mederszakaszok kezelőit a következő térképen tüntettük fel:

23. ábra: A Hosszúréti-patak vízrendszerét alkotó főbb medrek kezelői/üzemeltetői

3.6.2 Tavak és tározók tulajdonosi és kezelői jogi viszonyai

A Hosszúréti-patak vízrendszerében két darab száraztározó és két darab árhullám-csökkentési céllal is létrehozott tó található, ezen kívül több záportározó létesült Budaörsön az M1-M7 autópálya mentén a bevásárlóközpontok környékén:

Tavak:

- Kána-tó a Hosszúréti-patakon Budapest XI. kerületében
- Törökbálinti-tó (Sasadi I. tározó) a Hosszúréti-patakon Törökbálint területén.

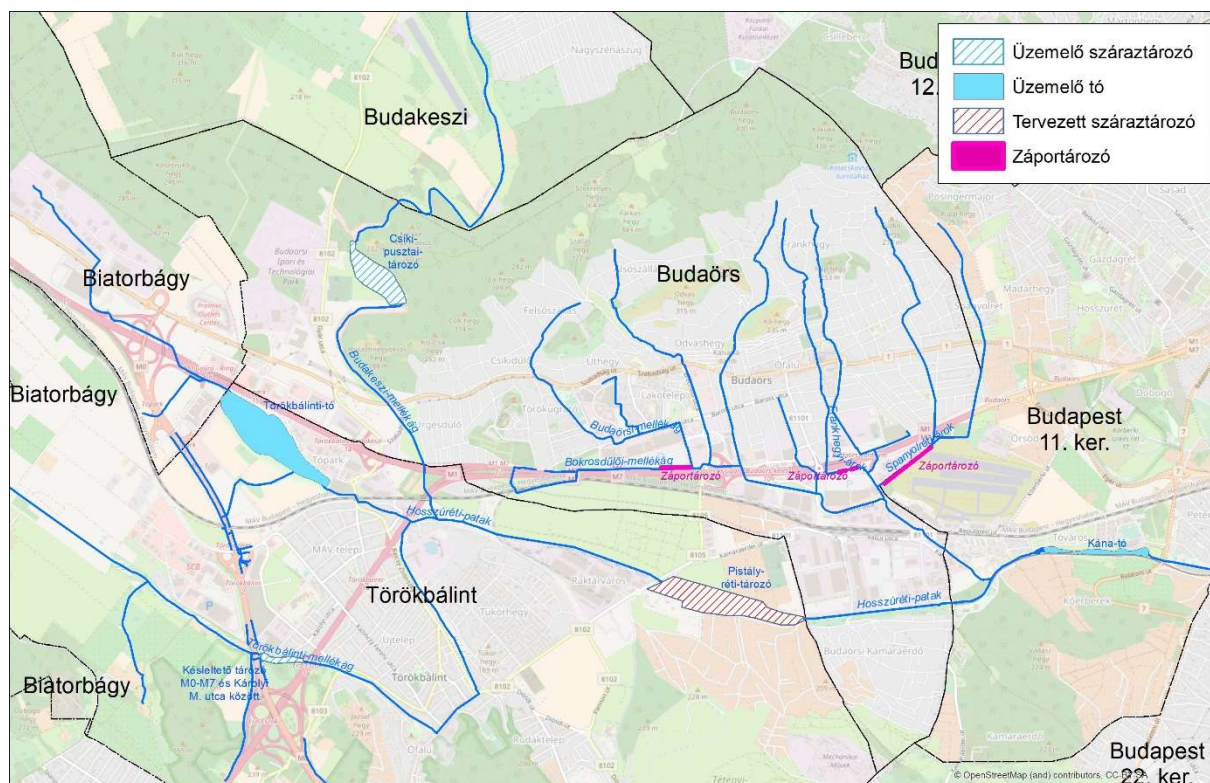
Száraztározók:

- Csiki-pusztai tározó a Budakeszi-mellékágon Budaörs területén,
- Késleltető tározó az M0-M7-es csomópont és a Károlyi M. utca között a Törökbálinti-mellékágon Törökbálint területén.

Záportározók Budaörs területén:

- a Bokrosdűlői-mellékágon,
- a Frankhegyi árok mentén, valamint
- a Spanyolréti-árok mentén.

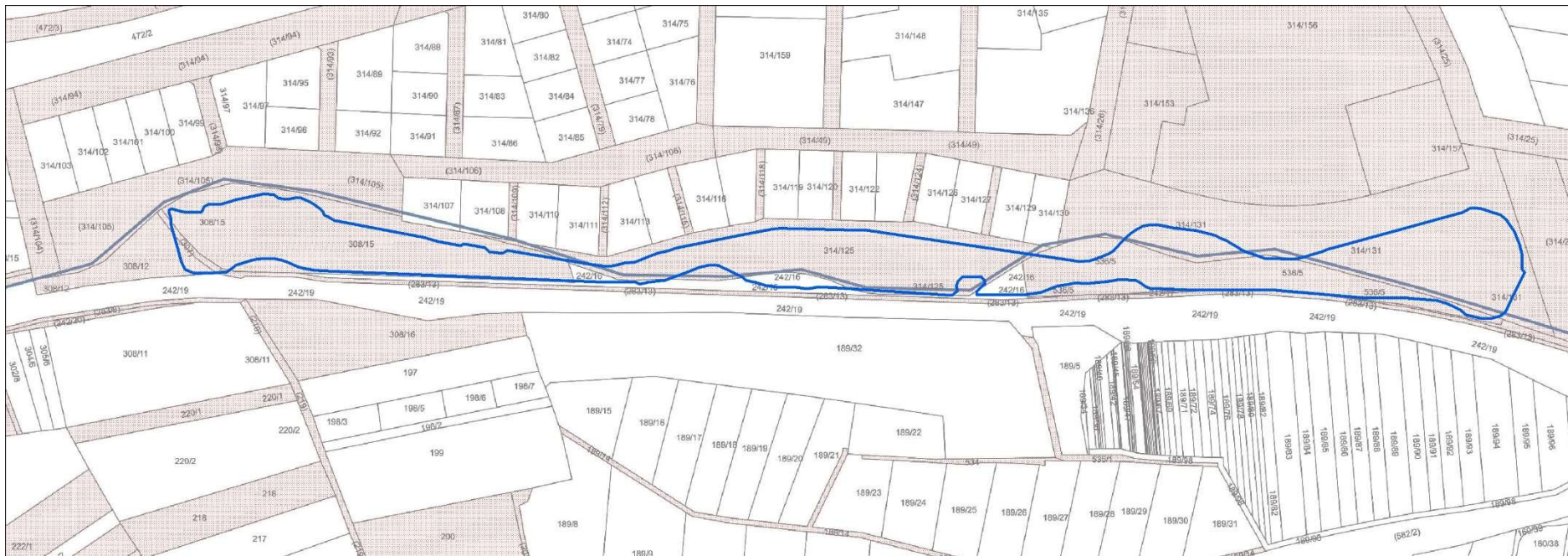
Ezen kívül tulajdonosi szempontból vizsgáljuk Törökbálint Pistály településrésze mentén a Hosszúréti-patakon tervezett Pistály-réti tározót helyét is.

24. ábra: A Hosszúréti-patak vízrendszerén található üzemelő és tervezett tavak és tározók

Kána-tó

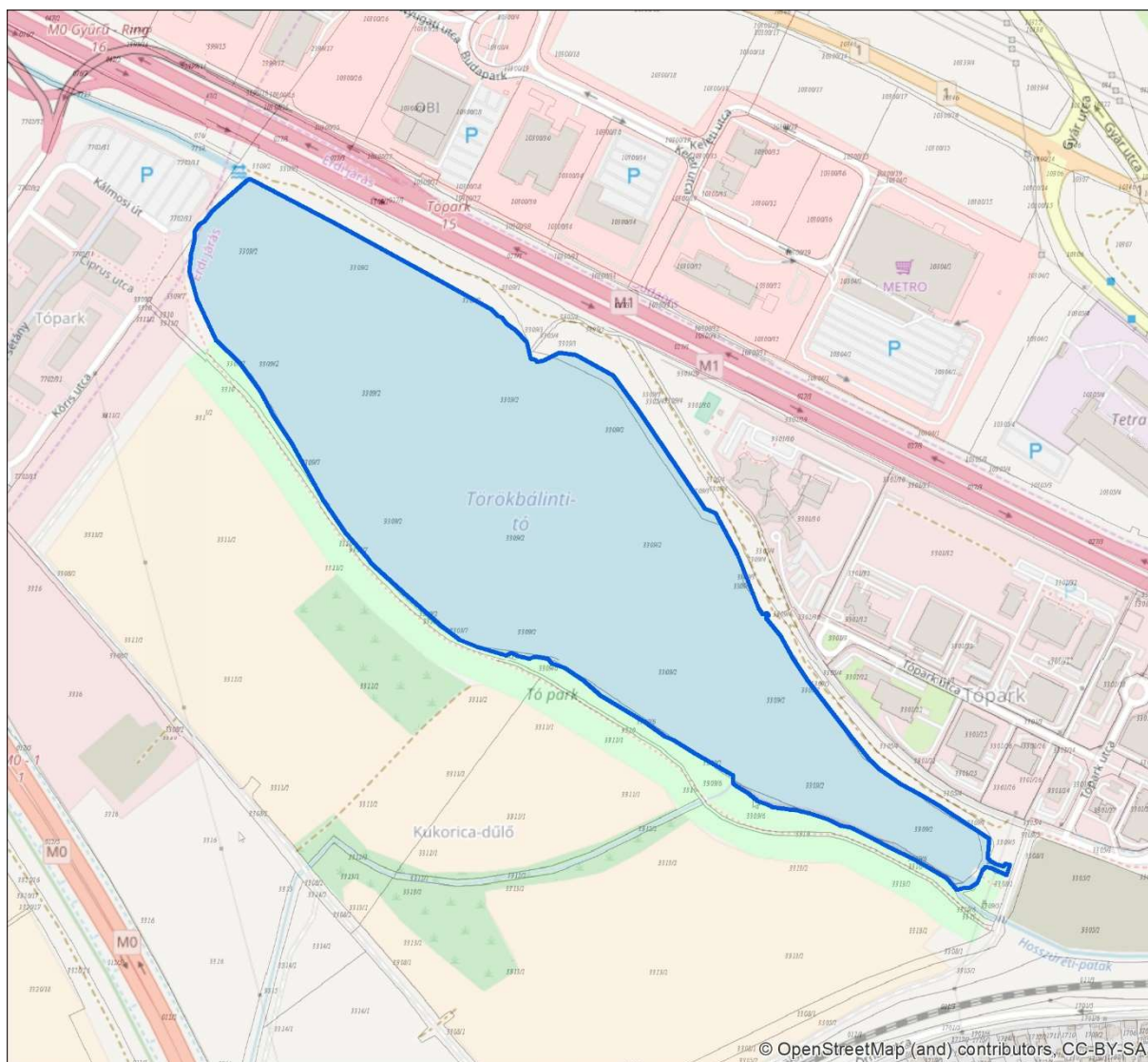
A Kána-tó, amelyet a Hosszúréti-patak duzzasztásával hoztak létre annak 3+800 km-es szelvényénél, Budapest XI. kerületében a Tóváros Lakópark mentén található. A tó szinte teljes területe a kerületi önkormányzat tulajdonában lévő ingatlanokon terül el, kivéve a 242/16 hrsz-ú földrészletet, amely magántulajdonban van. A tó létrehozására a lakópark beruházó MAC Ingatlanhasznosító és Forgalmazó Kft. kért és kapott vízjogi létesítési engedélyt 2004-ben (V.00575-9/2004), de az üzemeltetési engedélyt már nem sikerült megkapnia. A tó kezelői jogát 2013-ban a beruházó továbbadta jogutódként az általa alapított ESSEX Tókezelő Kft.-nek, amely cég tulajdoni jogától később megvált és az magántulajdonba került. A tó üzemeltetésére az ESSEX Kft.-vel az önkormányzat egy 2022-ig érvényes szerződést kötött. A tó kezelési hiányosságai következtében felhalmozódott jelentős mennyiségű iszap miatt rendszeresen a vízminőségi- és bűzproblémák és az ebből fakadó lakossági panaszok. A vízügyi hatóság 2014-ben kötelezte a tó üzemeltetőjét a tó létesítési engedély szerinti rendbetételére és az üzemeltetési engedély megszerzésére, de mindeddig sikertelenül.

Mivel a Kána-tó üzemeltetésére engedély nem született így nincsen érvényben lévő üzemeltetési szabályzat sem, amely előírná és biztosítaná a nagyvizek érkezésekor végrehajtandó árvízi kockázat csökkentő intézkedések megtételét és ez semmilyen egyéb formában sem történik meg.

Törökbálinti-tó (Sasad I.-tározó)

A 28 hektáros Törökbálinti-tó (Sasad I.-tározó) a Törökbálint belterületén az M1-M7 autópályák közös szakasza, valamint az M0 autópálya által közrefogott területen található. A tavat a Hosszúréti-patak 12+064 szelvényében kialakított elzárással hozta létre a Sasad MGTSZ az 1970-es években. A tó jelenleg teljes egészében magántulajdonban lévő ingatlanon helyezkedik el, jelenlegi tulajdonosa és üzemeltetője a Tó Vagyonkezelési, Területfejlesztési és Üzemeltetési Kft, amely a környező területen az un. Tóváros ingatlanfejlesztését végzi.

26. ábra: A Törökbálinti-tó által érintett ingatlanok

A tavat eredetileg öntözési céllal létesítették, de a '80-as évektől fokozatosan kiemelt feladata lett a késleltető csapadék-tározás, amely funkciójára 1988-ban kapott vízjogi üzemeltetési engedélyt, de emellett horgásztóként is üzemel. Vízjogi üzemeltetési engedélye nem áll rendelkezésünkre. A helyszíni bejárás során megállapítottuk, hogy a tározó túlfolyó üzemben,

állandó vízszintet tartva működik, mivel elzáró és túlfolyó műtárgya nem alkalmas a vízszint változtatható szabályozására. A feliszapolódás miatt, tározótérfogat és a megfelelő vízminőség megőrzése érdekében **fontos tározó mihamarabbi kotrása is, különösen addig, míg a közvetlen környezete teljesen be nem épül, mert azt követően a kikotort anyag közeli zagytéren való elhelyezése ellehetetlenül, és egy távolabbi helyszínen csak aránytalanul nagy költségek mellett oldható meg.**

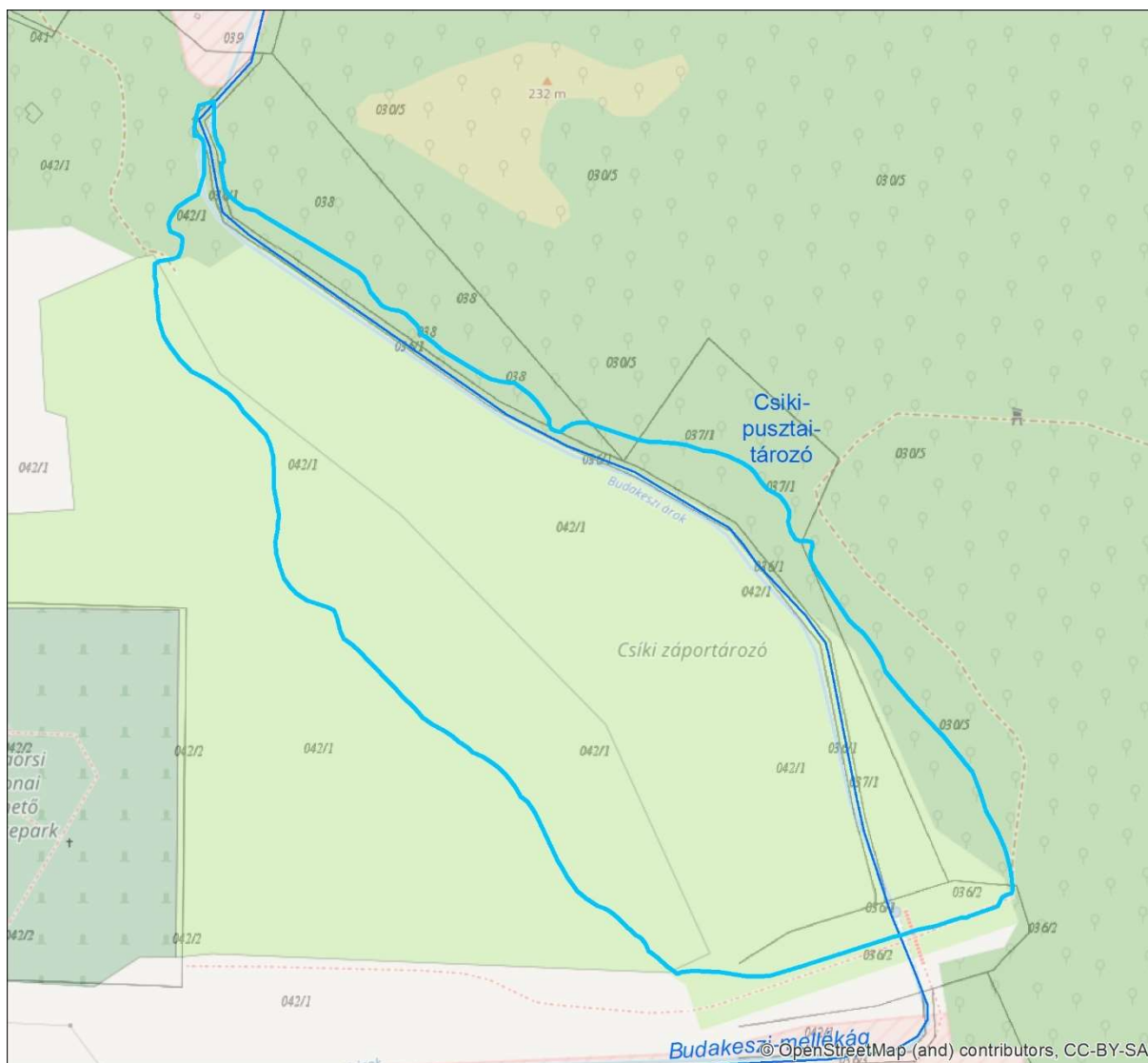
A vízjogi üzemeltetési engedély szerint az üzemeltetőnek biztosítania kell a tó üzemszerű működtetését, azaz a jelenleg rendszeresen a zsilip zárva tartásával a maximális vízszinten tartott állapotot meg kell szüntetnie (jelenlegi üzemeltetési körülmények között a vízszint csak a párolgásnak megfelelő mértékben csökken száraz időszakban), a zsilipet a vízjogi létesítési engedély szerinti vízjáték biztosítására alkalmas módon üzemi vízszint tartására kell beállítani.

A jelenlegi működtetés ugyanis azt eredményezi, hogy a tó csapadékvíz tározó képessége jelentősen lecsökken, így a mértékadó vízterhelésnél lényegesen több víz elvezetésére kerül sor csapadékos időszakban.

A vízügyi hatóság Törökbálint Város Önkormányzata kezdeményezésére többször megpróbált érvényt szerezni a vízjogi üzemeltetési engedélyben rögzített vízgazdálkodási üzemeltetési kötelezettségeknek, de ez eddig nem járt eredménnyel.

Csíki-pusztai száraztározó

A Csíki-pusztai száraztározó a 1987-ben kiadott vízjogi létesítési engedély alapján készült el a Budakeszi-mellékág (Budakeszi-árok) 2+815 fkm szelvényben épített völgyzárógátas elzárással. Vízjogi létesítési engedélyt 1990-ben kapott. A tározó teljes egészében állami tulajdonú ingatlanokon helyezkedik el. Kezelője és üzemeltetője a Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság.

27. ábra: A Csiki-pusztai száraz tározó által érintett ingatlanok

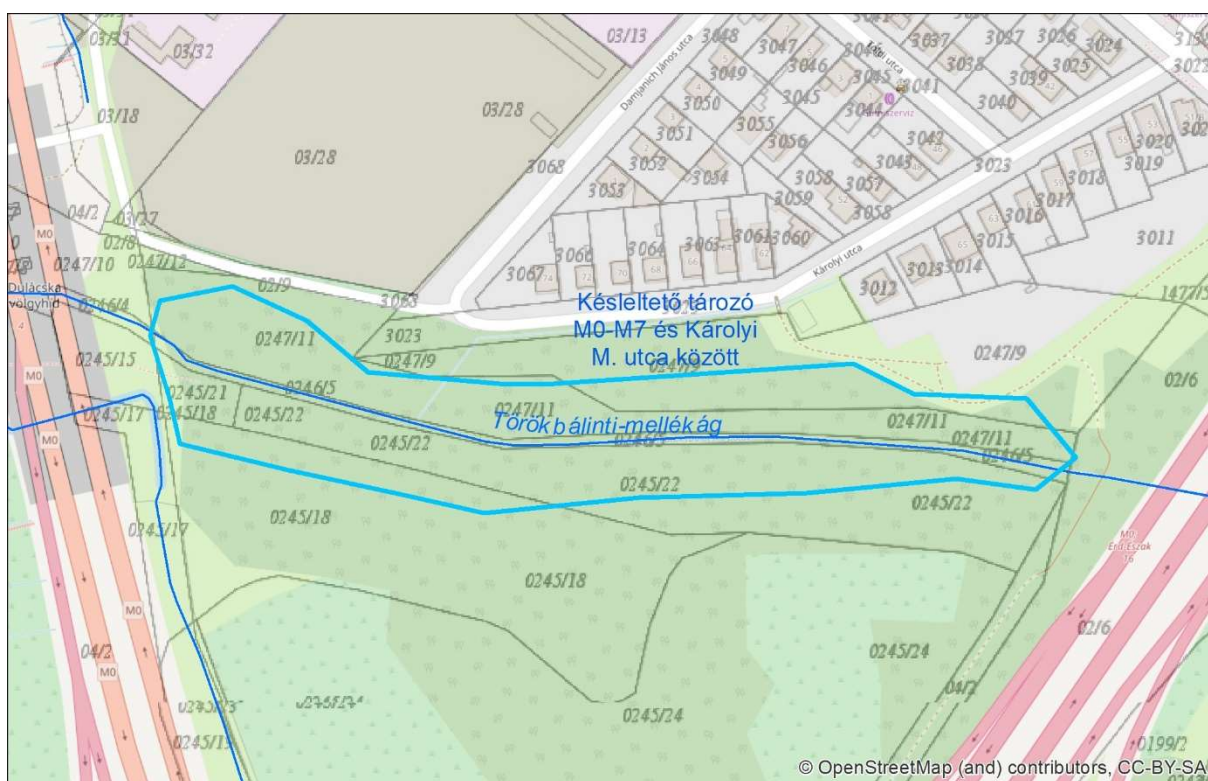
Késleltető száraztározó az M0-M7-es csomópont és a Károlyi M. utca között

A Károlyi utcai 30 ezer m³-es száraz záportározót az M0-ás autópálya bővítésének részeként építették 2015-ben. Törökbálint belterületén átfolyó Törökbálinti-mellékág lefolyási viszonyait nagymértékben befolyásolta, rontotta az a tény, hogy az M0-M7 autópályák bővítése következtében a patak város feletti szakaszán kb. 20%-os árvíz többletterhelés jelentkezett, amelynek káros hatásai az autópálya fejlesztést követően megjelentek.

A törökbálinti önkormányzat a vázoltak miatt megfellebbezte az autópálya vízelvezetésének vízjogi üzemeltetési engedélyének kiadását és tárgyalásokat folytatott a beruházást bonyolító állami szervekkel. Ennek során a beruházó vállalta, hogy a többlet víz visszatartásával és a kivitelezési hibák javításával, az autópálya beruházás terhére, gondoskodnak a károkozás nélküli vízelvezetésről. Ennek eredményeképpen készült el 2015. év végére a patak Károlyi Mihály utca mentén elhelyezkedő szakaszán egy száraz záportározó. Ezért az önkormányzat a fellebbezést visszavonta és vállalta az elkészült mű üzemeltetését. A tározó 33.000 m³-es

térfogata ellenére csak részben oldja meg az M0 autót csapadékvizeinek fogadását, mivel azok a tározó alatt terhelik a mellékágat és az elavult földalatti szakaszt.

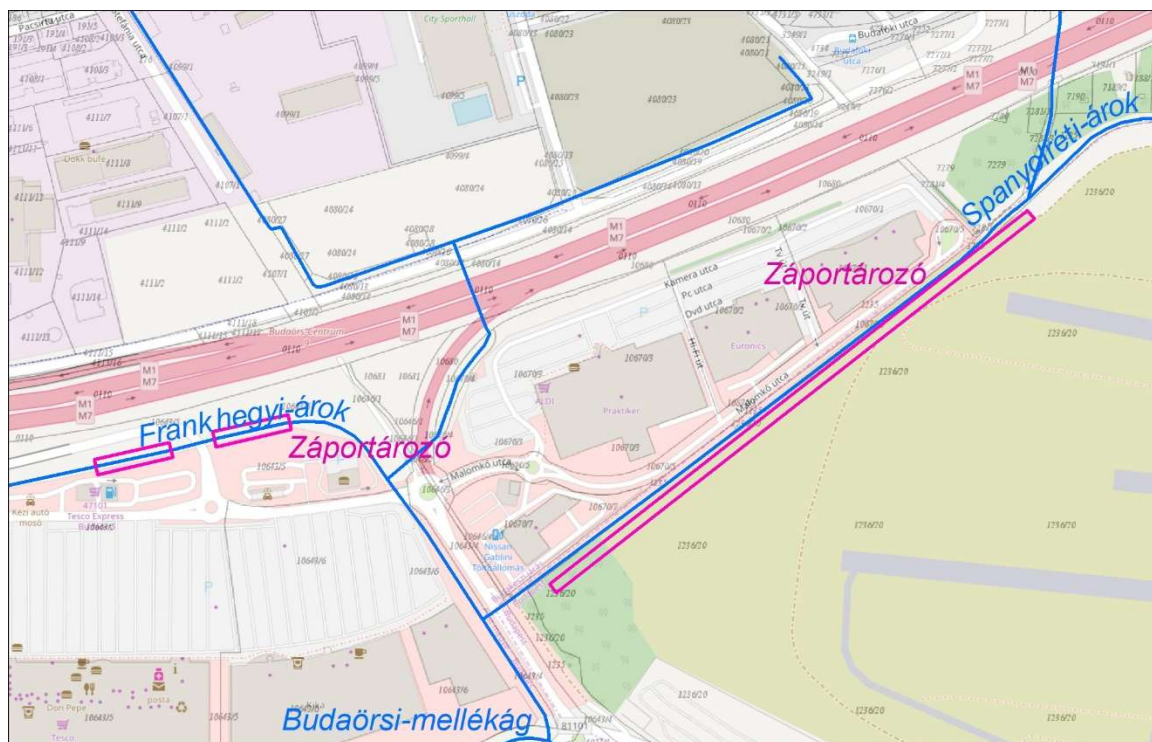
A tározó teljes egészében állami tulajdonú és a Magyar Közút Nonprofit Kft. kezelésében lévő ingatlanokon helyezkedik el, de a tározó üzemeltetője a törökbálinti önkormányzat, ami a Hosszúréti-patak árvízi kockázatcsökkentő intézkedéseinek megvalósításával egyidejűleg rendezést igényel.

28. ábra: A Törökbálint, Károlyi utca melletti száraz tározó által érintett ingatlanok

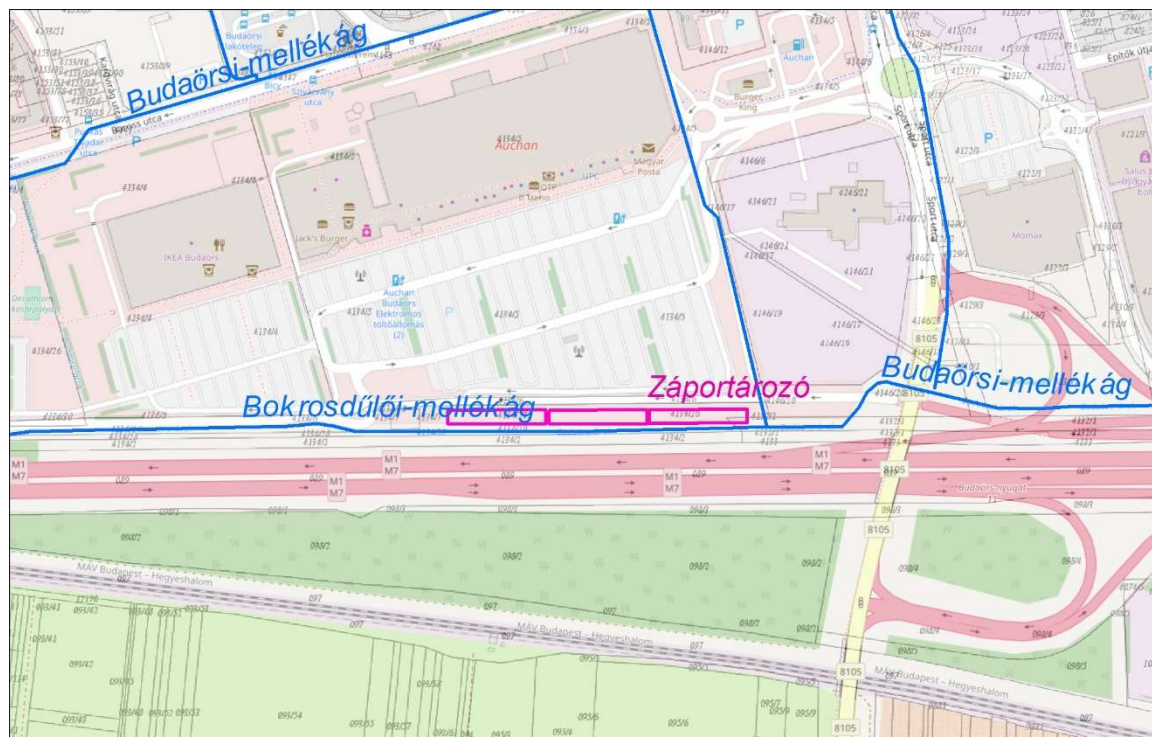
Záportározók Budaörs területén

A bevásárlóközpontok beruházásának kapcsán több záportározó létesült. Ezek közül a jelentősebbek a Bokrosdűlői-árok (AUCHAN) és a Frankhegyi-árok (TESCO mentén található átfolyásos rendszerű tározók. A Bokrosdűlői-árok mentén található 3 db záportározó tulajdonosa és kezelője az Auchan Magyarország Kft., a Frankhegyi-árok mentén létesített 2 db záportározó tulajdonosa és kezelője a TESCO Global Áruházak Rt.

29. ábra: Záportározók a Frankhegyi- és Spanyolréti-árok mentén

Tűzkőhegyi-árok autópálya és Spanyolréti-árok közötti szakaszának zárt szelvénybe történő helyezése kapcsán létesítették a Spanyolréti-árok mentén elhelyezkedő oldaltározót. A tározó nagyobb részben Budapest XI. kerület Önkormányzatának tulajdonában lévő 1235 és 1236/20 hrsz-ú ingatlanokon, kis részben Budaörs Város Önkormányzata tulajdonában lévő 7281/3 hrsz-ú ingatlanon terül el. Kezelője a Fővárosi Csatornázási Művek.

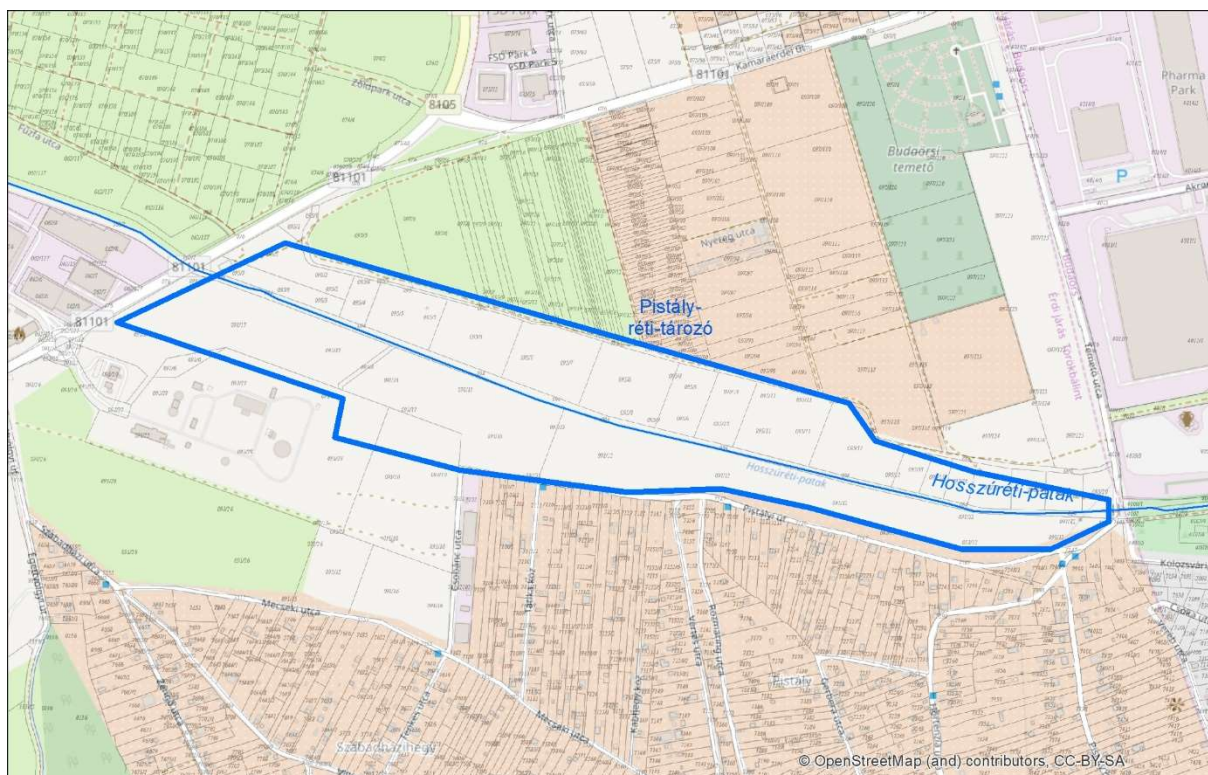

30. ábra: Záportározók a Bokrosdűlői-árok mentén

Tervezett Pistály-réti tározó (Vizikönyvi szám: 6.3/19/346):

A tervezett Pistály-réti száraztározó területe Törökbálint 2000-ben jóváhagyott településszerkezeti tervének kiadása óta abban VT jelű övezetként (vízgazdálkodási terület) szerepel. Azonban a településszerkezeti terv csak a kialakítás lehetőségét tartalmazza, természetesen az egyéb célú hasznosítást egyidejűleg megtiltva, azonban a megvalósításhoz szükséges a terület tulajdonosainak hozzájárulása a kártalanítás összegében való megállapodás esetén, vagy a terület jogi úton történő kisajátítása. A tilalmak fenntartása azonban csak korlátozott ideig lehetséges, ezen felül a magántulajdonosok kisajátítási kérelmére kötelezettségek keletkezhetnek, amit Törökbálint önkormányzata nem tud vállalni.

A tervezett tározó területét magába foglaló 27 db ingatlanból 25 darab magántulajdonban van, művelési águk jellemzően rét, illetve szántó.

31. ábra: A tervezett Pistály-réti tározó által érintett ingatlanok

3.7 A VÍZRENDSZER JELENLEGI MŰSZAKI ÁLLAPOTÁNAK ÉS ÜZEMELTETÉSI GYAKORLATÁNAK LEÍRÁSA

A tulajdonból fakadó kötelezettségeket a kezelő, vízjogi üzemeltetési engedéllyel rendelkező, kell, hogy ellássa. A vízgyűjtőn a korábban ismert rend, az üzemeltetési körülmények a teljes felbomlás állapotában vannak. Az 1975-ban alakított Középdunamenti Vízgazdálkodási Társulat közfeladatként a működési területén, így a Hosszúréti-patak Budapesten kívüli szakaszán lévő társulati műveken állami és önkormányzati közfeladatok átvállalásával ár és belvízvédelem ellátásához kapcsolódó területi vízrendezési, vízkárelhárítási, és mezőgazdasági vízhasznosítási feladatokat látott el, közcélú vízellátási feladatokat hozhatott létre.

Ez a feladat ellátás biztosíthatta volna a Hosszúréti-patak vízgyűjtőjén a tulajdonon túlmutató térségi szemléletet. Társulat azonban jelenleg már végelszámolás alatt áll, feladatokat nem lát el.

Az állami tulajdonban lévő medrek, vízilétesítmények vagyongazdálkodási törvényben történt változás kapcsán csak Vízügyi Igazgatási szerv lehet. Lásd 4. Üzemelési fenntartási feladatok jogi keretei című fejezetet. A Hosszúréti-patak a vízgyűjtőjén a területileg illetékes a Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság. Az Igazgatóság csak azon mederszakaszok vagyongazdálkodási feladatait végzi, amelyek esetében be van jegyezve vagyongazdálkodónak, ez a Csiki-pusztai tározó esetében történt meg. A többi állami mederszakasz, amelyen nincs vagyongazdálkodó feltüntetve, ott a meder fenntartását, karbantartását nem végzi senki, állapotuk romlik. Budapest területén a Hosszúréti-patak medrének szakaszai a kerületi, illetve a Fővárosi Önkormányzat tulajdonában vannak, és a mederrel kapcsolatos feladatok ellátását az FCSM ZRt. gyakorolja. Ezen mederszakaszok esetében karbantartottság, fenntartás megfelelőnek mondható. A XI. és XXII. kerület mederszakaszait érintő árvízi elöntések nem a karbantartottság hiányosságaira, hanem az érkező vízhozam nagyságára, illetve az egyes mederszakaszok korábban kialakult, eltérő kapacitásbeli kiépítettségére vezethetők vissza.

A felsőbb szakaszokon az egyes önkormányzati szakaszok aktuális karbantartottsága eltérő. Vannak újonnan rendbetett szakaszok, és vannak elhanyagolt állapotú szakaszok a vízfolyás mentén. Itt is elmondható, hogy alapvetően az egyes rendszerelemek kapacitásai jelentik a fejlesztés gátját, és nem a jelenlegi karbantartottsági szint.

A Törökbálinti tó, mint magántulajdonú tó rendelkezik vízjogi üzemeltetési engedéllyel, amely esetben a tó vízhozam szabályozó műtárgya karbantartása nem megfelelő, a tulajdonos nem tesz eleget a vízjogi engedélyben foglaltaknak.

Ki kell emelni, hogy egységes vízjogi üzemeltetési engedély nem található, alapvetően az egyes létesítmények megvalósítása esetén keletkeznek létesítési engedélyek, de ezt nem mindig követi vízjogi üzemeltetési engedély kiadása.

4 ÜZEMELÉS FENNTARTÁSI FELADATOK ELLÁTÁSÁNAK JOGSZABÁLYI KERETEI

4.1 A FELADATOT ÉS FELELŐSSÉGET MEGHATÁROZÓ JOGSZABÁLYOK ÉS AZOK FONTOSABB KITÉTELEI

A Hosszúréti-patak vízgyűjtőjén lévő vízfolyások, és a meglévő vízilétesítmények üzemeltetését, fenntartását és fejlesztését a vonatkozó jogszabályok alapján lehet és kell ellátni. Ezek a következők:

- A Nemzeti Vagyronról szóló 2011.évi CXCVI. törvény
- A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény
- Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011.évi CLXXXIX törvény
- A víztársulatokról szóló 2009. évi CXLIV. törvény
- A vízgazdálkodási társulatokról szóló 160/1995. (XII. 26.) Korm. rendelet

A Nemzeti Vagyonról szóló 2011.évi CXCVI törvény 4 § rendelkezik az állam kizárólagos tulajdonába tartozó vagyon típusokról, és a törvény 1. sz. melléklete felsorolja az állam kizárólagos tulajdonába tartozó vizeket, vízáteremtőket. A Hosszúréti-patak nincs közöttük, ennek megfelelően egyes tulajdonú szerkezete van. Többségében önkormányzati tulajdonban vannak az egyes szakaszok, de magántulajdon is, és ebben az esetben állami tulajdon is megtalálható a vízfolyásokon.

Az állami tulajdonú medrekre vonatkozó feladatellátást A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény szabályozza, amelynek az állami tulajdonú medrekkel kapcsolatos feladatok ellátására vonatkozó fejezetei jelentős módosuláson mentek keresztül a 2013-2016 közötti időszakban. A jelenleg érvényes szabályozást a 3. § az alábbi módon tartalmazza:

„3. § (1) A vizekkel és a vízáteremtőkkel összefüggő állami feladatok körében az igazgatási tevékenységeket (a továbbiakban: vízügyi igazgatás) a vízügyi igazgatási szervek végzik.

(2) Törvény eltérő rendelkezése hiányában, valamint a víziközmű-szolgáltatásról szóló törvény hatálya alá tartozó vízáteremtők és a nyári gátak kivételével a vízügyi igazgatási szervek látják el

a) az állami tulajdonban lévő vizek és vízáteremtők, a felszín alatti vizek víztartó képződményeinek és a felszíni vizek medreinek vagyonkezelését,

b) az állami tulajdonban lévő vízáteremtők üzemeltetését, fenntartását és fejlesztését.

(3) A (2) bekezdésben foglaltakra tekintettel, azon állami tulajdonban lévő vizek és vízáteremtők, amelyek

a) vonatkozásában víztársulat vagyonkezelői joga vagy kezelői joga van bejegyezve az ingatlan-nyilvántartásba, vagy

b) víztársulat üzemeltetésében állnak és az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett vagyonkezelő Nemzeti Földalap kezelésére kijelölt szerv, a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő ZRt., a fővárosi, megyei kormányhivatal, illetve az előbbiekből bármelyikének valamely jogelőd szerve, vagy a víztársulat üzemeltetésében állnak, és amelyek vonatkozásában nincsen bejegyezve az ingatlan-nyilvántartásba vagyonkezelő vagy kezelő,

e törvény erejénél fogva a működési terület szerinti vízügyi igazgatási szerv vagyonkezelésébe kerülnek.”

A fentiek szerint a mára kialakult vízjogi szabályozás alapján –Törvény eltérő rendelkezése hiányában - a jelenleg állami tulajdonban lévő medrek vagyonkezelője, fenntartója, fejlesztője csak vízügyi igazgatási szerv lehet, jelen helyzetben a Közép-Duna-Völgyi Vízügyi Igazgatóság.

Megszűnt az a korábban létező lehetőség, hogy egy Víztársulat legyen egy vízfolyáson a teljes szakasz kezelője, ha ott többségben a társulat tagjainak a tulajdonában lévő medrek vannak, és e vízfolyás szakaszon állami tulajdon is található.

A korábban társulati kezelésben lévő állami tulajdonú mederszakaszok jelenlegi helyzetének szabályozását is a 3.§-ban az alábbiakban adták meg:

„(4) A (3) bekezdésben meghatározott vagyonkezelői jog létesítése ingyenesen történik.

(5) Az ingatlanügyi hatóság a nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény 11. § (7a) bekezdésében foglalt feltételek fennállása esetén, a vízügyi igazgatási szerv egyoldalú

nyilatkozatát tartalmazó kérelme alapján bejegyzi a vízilétesítmények vonatkozásában a vízügyi igazgatási szerv vagyonkezelői jogát az ingatlan-nyilvántartásba, és – amennyiben az a bejegyzéshez szükséges – egyidejűleg törli a (3) bekezdésben megjelölt szerv vagyonkezelői jogát vagy kezelői jogát az ingatlan-nyilvántartásból.

(6) A vízitársulat az üzemeltetési és fenntartási feladatokat az (5) bekezdés szerinti ingatlanügyi hatósági határozat kézhezvételének napjáig látja el.

(7) A vízitársulat által a vagyon használatára, valamint hasznosítására harmadik személlyel kötött szerződésben a korábbi vagyonkezelő vagy kezelő helyébe a (3) bekezdésben kijelölt vagyonkezelő lép. Egyéb tekintetben a vízügyi igazgatási szerv nem tekinthető a vízitársulat jogutódjának.”

A fentiek alapján, amennyiben a Vízitársulat működne, az állami tulajdont képező mederszakasznak a vagyonkezelője, fenntartója akkor is a Vízügyi Igazgatóság lenne!

A Hosszúréti-patak medrének többsége önkormányzati tulajdonban van. A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvényben vannak meghatározva az Önkormányzati feladatok és hatáskörök, azon belül a 13.§ (1) bekezdés 11. pontja rögzíti a helyi környezet- és természetvédelmet, vízgazdálkodást, vízkárelhárítást, mint önkormányzati feladatot.

Ebben a törvényben további részletszabályozás nincs, azt a Vízgazdálkodásról szóló törvény tartalmazza.

A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény 4. § (1) Tartalmazza a települési önkormányzat feladatait, ezek közül most csak a témánkat érintő pontokat emeljük ki:

„4. § (1) települési önkormányzat feladata:

a) a helyi vízi közüzemi tevékenység fejlesztésére vonatkozó – a vízgazdálkodás országos koncepciójával és a jóváhagyott nemzeti programokkal összehangolt – tervek kialakítása és végrehajtása;

b) a település belterületén a csapadékvízzel történő gazdálkodás;

d) a vízgazdálkodási feladatokkal kapcsolatos önkormányzati hatósági feladatok ellátása;

f) a helyi vízrendezés és vízkárelhárítás, az árvíz- és belvízelvezetés.

(2) A települési önkormányzat – a vízgazdálkodási tevékenységek, mint közfeladatok (közszolgáltatások) körében – köteles gondoskodni”

Itt fontos kiemelni, hogy a jogszabály nem csak a vízkárelhárításról intézkedik, hanem annak a megelőzését is segítő belterületi csapadékvíz gazdálkodásról is.

A korszerű csapadékvíz gazdálkodási szemlélet bevezetése is fontos napjainkban, amelynek keretében a csapadékvizek visszatartása egyben az árvízi hatások csökkentése mellett a takarékos vízhasználatokat is elősegíti. Ez a klímaváltozással a térségünkben várhatóan gyakrabban megjelenő villámárvizek mellett a gyakrabban kialakuló aszályos időszakokra való felkészülést is jelenti. Ehhez fontos azt is tudni, hogy az egyes ingatlanokra jutó csapadékvíz kinek a tulajdonát képezi, így az azzal történő gazdálkodás kinek a felelőssége, kötelessége. Erről a törvény 6. § (4) rendelkezik:

„(4) Az ingatlan tulajdonosának a tulajdonában vannak:

- a) az ingatlan határain belül keletkező és ott befogadóba torkolló vízfolyások;
- b) az ingatlan határain belül levő természetes állóvizek (a tó, a holtág), amelyek más ingatlanon elhelyezkedő vizekkel közvetlen kapcsolatban nincsenek;
- c) az ingatlanra lehulló és az ingatlanon maradó csapadékvíz;
- d) jogszabály eltérő rendelkezése hiányában az ingatlan határain belül levő és saját célt szolgáló vízilétesítmények.”

Megállapítható, hogy az egyes ingatlan tulajdonosok kötelesek gondoskodni a területükre jutó csapadékok sorsáról! Ez nem jelenti a közterületre való kivezetés jogát!

Az önkormányzati feladatok ellátásánál mindig fontos szempont az adott önkormányzat nagysága, így a pénzügyi ereje, illetve a területére eső közfeladat mértéke. A vízgazdálkodással kapcsolatos feladatainak az ellátását is szabályozza a törvény az alábbiak szerint.

„7. § (3) A helyi önkormányzat tulajdonában lévő vizekről és vízilétesítményekről a 9–10. §-okban és a 13. §-ban foglaltakra is figyelemmel a központi és az önkormányzati költségvetésben meghatározott pénzeszközök felhasználásával, illetve a külön törvényben szabályozott vízitársulat útján lehet gondoskodni.”

Korábban az országban a legtöbb kis település a vízgazdálkodási közfeladatait vízitársulat útján látta el, így volt ez a Hosszúréti-patak esetében is a Fővárosi területet leszámítva, ahol az Önkormányzat megbízásából az FCSM ZRt. végezte, és végzi napjainkban is ezt a feladatot.

Melyek is a törvény szerint kötelezően ellátandó feladatok?

7. § (4) A (3) bekezdésben megjelölt feladat:

- „c) a természetes állóvizek és holtágak, patakok vagy patakszakaszok szabályozása, fenntartása, partvédelme és üzemeltetése, a vizek kártételeinek megelőzése, mérséklése;
- d) a belvízelvezető művek (így például a belvízcsatornák, szivattyútelepek, belvíztározók) létesítése, fenntartása, bővítése és a belvízvédkezés végrehajtása;
- e) a víz, a hordalék, a jég zavartalan levonulási lehetőségének megteremtése, a szabályozási és mederfenntartási munkálatok elvégzése;
- f) a település belterületén a patakok, csatornák áradása, továbbá a csapadék- és egyéb vizek kártételének megelőzése, a kül- és belterületen a patakszabályozás, árvízvédelmi létesítmények építése, fenntartása, fejlesztése, az árvízmentesítés, az árvízvédekezés szervezése, irányítása, végrehajtása, a védelmi szakfelszerelés karbantartása és fejlesztése;
- g) a település belterületén a csapadékvíz elkülönített elvezetését biztosító árkok fenntartása és vízilétesítmények üzemeltetése, az országos közút, illetve a közforgalmú vasút víztelenítését szolgáló árkok, csatornák és egyéb vízelvezető vízilétesítmények kivételével.

A feladat ellátás költségeinek viseléséről is rendelkezik a törvény. Ennek kiemelt jelentősége akkor van, ha a vízgyűjtőn az egyes tulajdonosok a területükre eső feladatot nem egyenként látják el, hanem közösen egyeztetve. Ezt a jövőbeni tervezett beruházási feladatok, illetve ennek eredményeként végrehajtandó üzemeltetési feladatok miatt szükséges kiemelni.

Térségi csapadékvíz gazdálkodási feladatok esetén gyakran nem a védendő területen, hanem felette lehet hatékonyan beavatkozni, például záportározók építésével!

„8. § (2) A területi közcélú vízellátási munkák, illetve a közcélú vízmunkák költségeit, víztársulat esetén a tagok külön törvény szerint, víztársulat hiányában az érdekeltek érdekeltségük arányában kötelesek viselni (közcélú érdekeltségi hozzájárulás). A közcélú érdekeltségi hozzájárulás hektáronként fizetendő mértékét a vízgazdálkodásért felelős miniszter évente rendeletben állapítja meg.

(3) Víztársulat hiányában a (2) bekezdés szerinti költségeket az általános közigazgatási rendtartásról szóló törvény rendelkezései szerint lefolytatott eljárásban hozott határozatával érdekeltségük arányában az érdekeltekre a fővárosi és megyei kormányhivatal járási (fővárosi kerületi) hivatala veti ki.”

A területen korábban működött víztársulat, melynek minden önkormányzat - kivétel a Főváros- tagja volt, így a közfeladataikat részben társulat útján is elláthatták. Napjainkban a társulat nem működik, így jelenleg nem ismert egyértelműen, hogy az egyes önkormányzati közfeladatok pontosan kin keresztül vannak ellátva. Célszerű számba venni, hogy a jelenlegi törvényi szabályozás milyen lehetőséget nyújt víztársulatok létrehozására!

A törvény szerint *„34. § (1) A vízgazdálkodási közfeladatok az e törvényben meghatározott feltételek szerint létrehozott vízgazdálkodási társulatok útján is elláthatók. A vízgazdálkodási társulat közfeladatai jellegétől függően víztársulat, illetve víziközmű társulat.*

(2) A víztársulatról külön törvény rendelkezik.”

A külön törvény a víztársulatokról szóló 2009. évi CXLIV. törvény

A Víztársulatok jogi szabályozásában a legjelentősebb változás a gazdálkodásuk alapját biztosító bevételi forrásukhoz való hozzájárulásban következett be.

A társulat gazdálkodása, vagyona:

„41. § A társulat az érintett települési önkormányzat költségvetési hozzájárulásából, önkéntes támogatásokból és a vállalkozásból származó eredményéből végzi tevékenységét. A társulat közfeladataihoz történő önkormányzati hozzájárulás mértékéről, folyósításának feltételeiről az üzemeltetési szerződésben kell rendelkezni.”

A korábbi jogszabályban lévő, a tagok által kötelezően fizetendő érdekeltségi hozzájárulás megszűnt. A tagok adományokat adhatnak, illetve az önkormányzatok maguk döntenek el a hozzájárulásuk mértékét! Ez a jogszabályi helyzet azokat a társulatokat hozta nagyon nehéz helyzetbe, ahol az önkormányzatok feletti egyéb tagi részarány jelentős volt, hiszen a magánterületek tulajdonosai sok esetben megszüntették a befizetéseket, hiszen a kötelezettség megszűnt. Amennyiben a jelen tervezés tárgyát képező Hosszúréti-patak tulajdonosi szerkezetét nézzük, akkor megállapíthatjuk, hogy a magántulajdon aránya a fenntartandó medrek hosszában nem jelentős.

Az 1975-ban alakított Középdunamenti Vízgazdálkodási Társulat végelszámolás alatt áll. Egy megszűnő társulat vagyonáról is rendelkezik a vízgazdálkodási társulatokról szóló 160/1995. (XII. 26.) Korm. rendelet.

„16/J. § (1) A vízitársulat jogutód nélkül megszűnik, ha

- a) elhatározza a jogutód nélküli megszűnését (feloszlását);
- b) a vízitársulatot a bíróság felszámolási eljárás során megszünteti;
- c) a cégbíróság hivatalból elrendeli a törlését.

(2) A vízitársulat megszűnését követően az új vízitársulat megalakulásig a vízitársulat elkülönített vagyonát a társulati mű fekvése szerinti vízügyi igazgatási szerv felelős őrzésbe veszi át, és gondoskodik a vízitársulati művek működtetéséről. A vízügyi igazgatási szerv a megszűnt vízitársulat működési területén megalakuló új vízitársulat részére az elkülönített vagyont térítésmentesen, területarányosan adja át a közfeladat ellátási kötelezettségével.”

A meglévő vízilétesítményeknek, illetve medreknek üzemeltetési engedéllyel kell rendelkeznie. Ez kiemelten fontossá válik, ha egy beruházás keretében új létesítmények épülnek.

Ennek módjáról a vízgazdálkodási hatósági jogkör gyakorlásáról szóló 72/1996. (V. 22.) Korm. rendelet rendelkezik. Ennek néhány fontosabb részletét kiemeljük:

„5. § (1) Vízhatszolgáltatás gyakorlásához, vízilétesítmény használatbavételéhez (a továbbiakban: üzemeltetéshez) szükséges vízjogi üzemeltetési engedélyt annak kell kérni, aki a vízhatszolgáltatással vagy a létesítmény üzemeltetésével járó – a jogszabályokban és a hatósági előírásokban meghatározott – jogokat és kötelezettségeket közvetlenül gyakorolja, illetve teljesíti.”

„(2) Ha az engedély iránti kérelmet benyújtó építtető, a tulajdonos vagy a vagyonkezelő személye nem azonos az üzemeltető személyével, a vízügyi hatóság az üzemeltetés jogcímét, annak személyi és tárgyi feltételeit megvizsgálja.”

Amennyiben a Hosszúréti-patakon a vízkárok mérséklésére egy új beruházás indul akár Önkormányzati akár az Állam és az Önkormányzatok közös projektjeként, ezt követően annak lezárultával az érdekeltek eldönthetik, -figyelemmel az idézett jogszabályi keretekre- hogy milyen szervezeti keretek között kívánják a rendszert üzemeltetni.

4.2 MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK

4.2.1 Állami tulajdonú, vízitársulati vagyonkezelésben, üzemeltetésben lévő vizeket, vízilétesítményeket érintő változás

A korábban állami tulajdonban és vízitársulat vagyonkezelésében lévő, továbbá az állami tulajdonban és vízitársulat üzemeltetésében lévő vizek és vízilétesítmények a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény 3. § (3) bekezdésének 2014. október 1. napjától változott rendelkezései szerint a vízügyi igazgatási szervek (vízügyi igazgatóságok) vagyonkezelésbe kerültek.

Ennek következtében a vízitársulat jelenleg a saját tulajdonában lévő műveken kívül a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény 7. § (3) bekezdésére és a vízitársulatokról szóló 2009. évi CXIV. törvény 1. § 4., 26, 32., 33., 35. pontjaira és 3. § (1) és (2) bekezdésére, 4. § (3) és (5) bekezdésére, 45. §-ára figyelemmel települési önkormányzati vagy magántulajdonban lévő műveken láthat el (üzemeltetési szerződés alapján) feladatokat.

4.2.2 A vizekkel, vízilétesítményekkel kapcsolatos feladatok ellátására kötelezett személyek

A vizekkel, vízilétesítményekkel kapcsolatos feladatellátást azonban nem az határozza meg, hogy működött-e korábban vízitársulat vagy van-e indoka társulat megalakításának, hanem az, hogy a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény a feladatellátást mely személyre telepíti, továbbá a tulajdonjogból (és vagyongazdálkodási jogból) fakadó kötelezettségek is irányadóak. Az így meghatározott személynek lehet – a jogszabályokban meghatározott keretek között – különböző lehetősége arra, hogy a feladatot miként látja el (saját maga vagy van-e lehetősége azt szerződés alapján mással elvégeztetni).

A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi törvény 3. § (2) bekezdése szerint:

Törvény eltérő rendelkezése hiányában, valamint a víziközmű-szolgáltatásról szóló törvény hatálya alá tartozó vízilétesítmények és a nyári gátak kivételével a vízügyi igazgatási szervek látják el

b) az állami tulajdonban lévő vízilétesítmények üzemeltetését, fenntartását és fejlesztését.

A vízügyi igazgatóság maga gondoskodik a vagyongazdálkodásban lévő vizekről és vízilétesítményekről (ő a vízjogi üzemeltetési engedély engedélyese).

A helyi önkormányzat tulajdonában lévő vizekről és vízilétesítményekről az önkormányzatnak kell gondoskodnia, lehetséges a vízitársulat útján történő feladatellátás. (Ez nem kötelező, hanem csak lehetőség, és ezen kívül más lehetőség is van.)

A fentiekén túl a vízitársulatokról szóló 2009. évi CXIV. törvény a települési önkormányzati tulajdonú műveken kívül a magántulajdonú művek esetén is lehetőséget biztosít a vízitársulat útján történő feladatellátásra.

4.2.3 Üzemeltetés, fenntartás kérdése

Az elkészült vízilétesítményeknek vízfolyásoknak vízjogi üzemeltetési engedéllyel kell rendelkezniük. Ebben vannak meghatározva az engedélyes jogai és kötelezettségei

A vízgazdálkodási hatósági jogkör gyakorlásáról szóló 72/1996. (V. 22.) Korm. rendelet vízjogi üzemeltetési engedélyezésre vonatkozó szabályai is lehetőséget biztosítanak arra, hogy a vizek és vízilétesítmények üzemeltetését a tulajdonostól eltérő személy végezze.

A főbb rendelkezések:

- a vízjogi üzemeltetési engedély engedélyese az, aki a létesítmény üzemeltetésével járó jogokat és kötelezettségeket közvetlenül gyakorolja
- az üzemeltető személye eltérhet az építtetőtől, tulajdonostól, vagyongazdálkodótól
- a hatósági eljárásban az üzemeltetés jogcímét, annak személyi és tárgyi feltételeit a hatóság megvizsgálja.

A jogcím igazolható a felek között létrejött szerződéssel, ami lehet akár a vízitársulatokról szóló 2009. évi CXIV. törvény 1. § 33. pontjában említett üzemeltetési szerződés is (vízitársulat útján történő feladatellátás esetén), de ezen kívül más személlyel kötött, az üzemeltetésre vonatkozó szerződés is lehet alapja a jogcím igazolásának.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény alapján lehetőség van arra, hogy a tulajdonos a feladatkörébe tartozó feladatok ellátására más személlyel szerződést kössön.

A vizsgált ügyben – amennyiben az üzemeltető személyét a tulajdonostól eltérő személyben kívánjuk meghatározni, akkor – az jelent megszorítást, hogy ennek a szerződésnek elsősorban az üzemeltetéssel kapcsolatos kérdésekre kell kiterjednie, és a tulajdonosnak olyan személyt kell a szerződéskötéshez kiválasztani, aki képes az üzemeltetési feladatok ellátására, hiszen a vízügyi hatóság a hatósági engedélyezés során vizsgálja az üzemeltetés jogcímét és a személyi és tárgyi feltételeket. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényben taglalt szerződés-típusok közül a megbízási szerződés szabályainak alkalmazása tűnik a legalkalmasabbnak az üzemeltetéssel összefüggésben.

Itt jegyzendő meg, hogy az sem zárható ki, hogy maga a tulajdonos legyen a vízjogi üzemeltetési engedély engedélyese, de erőforráshiány miatt az üzemeltetési engedély hatálya alatt egyes feladatokra vagy meghatározott időre más személlyel szerződést köt pl. megbízási vagy vállalkozási szerződés keretében. Itt azonban a szerződéskötés nem eredményezi az üzemeltetési engedély engedélyesének személyének megváltozását (az engedélyes a feladat ellátására egyébként kötelezett tulajdonos).

Felvethető a kérdés, hogy az egységes üzemeltetői szervezet milyen módon hozható létre!

Ehhez vizsgálni kell, hogy a tulajdonlási körülményekben milyen változások kezdeményezhetők! Az egyik lehetőség, hogy az állami tulajdon ne állami tulajdon legyen, mert csak ekkor lehetséges, hogy ne a Vízügyi igazgatóság legyen a törvényi szabályozás alapján az üzemeltetője, kezelője az adott mederszakasznak, ekkor van mód a többi mederszakaszhoz hasonlóan választani üzemeltetőt.

A nem kizárólagos állami tulajdonú körbe tartozó állami tulajdonú medrek esetén – a jogszabályokban előírtak betartásával – lehetőség van arra, hogy azok a Magyar Állam tulajdonából kikerüljenek. Ennek a módja az alábbiakban lehetséges:

Az állami tulajdon megszűnése történhet pl. értékesítéssel az állami vagyonról szóló 2007. évi CVI. törvény rendelkezései alapján, a részletes szabályokat a törvény 33. § - 36. § előírásai tartalmazzák (további előírások találhatóak az állami vagyonnal való gazdálkodásról szóló 254/2007. (X.4.) Korm. rendeletben).

„Az állami tulajdon megszűnésének másik módja lehet pl. a tulajdonjog ingyenes átruházása

36. § (1) Állami vagyon tulajdonjogát ingyenesen átruházni csak törvény rendelkezése alapján lehet.

(2) Állami vagyon tulajdonjoga ingyenesen átruházható

c) helyi önkormányzat javára törvényben vagy törvény felhatalmazása alapján kiadott jogszabályban foglalt feladatai elősegítése érdekében

Az önkormányzatoknak a csapadékvízvezetés alapfeladatukhoz tartozik, ennek az ellátását segítheti a meder tulajdonjogának az átadása, azon záportározó létesítése.

A másik elvi lehetőség, hogy egységes üzemeltetői szervezet lássa el a feladatokat az lenne, ha a Hosszúréti patak teljes hossza állami tulajdonba kerülne. Ehhez a nemzeti vagyonról szóló 2011.évi CXCVI. törvény módosításra lenne szükség, amely alapján be kellene, hogy kerüljön az Állam kizárólagos tulajdonát képező 20m³/sec torkolati vízzsállítás meghaladó vízfolyások

közé. Ekkor viszont nem teljesülne az, hogy Budapest területére érkező összes vízfolyáson a kezeléssel összefüggő feladatok, így a vízkárelhárítási feladat is a Fővárosi önkormányzat feladat, és hatásköre kell, hogy legyen.

4.3 MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEK A BERUHÁZÁS UTÁNI ÜZEMELTETÉSI

KÖTELEZETTSÉGEK TELJESÍTÉSÉRE

1. A vízfolyás szakasz, vízilétesítmény tulajdonosa (helyi önkormányzat, magántulajdonos) – saját erőforrásaival –maga gondoskodik a fenntartásról, üzemeltetésről (ő a vízjogi üzemeltetési engedély engedélyese, neki is a jogszabályi kötelezettség alapján rendelkeznie kell üzemeltetési engedéllyel!).
2. A vízfolyás szakasz, vízilétesítmény tulajdonosa (helyi önkormányzat, magántulajdonos) maga gondoskodik a fenntartásról, üzemeltetésről (ő a vízjogi üzemeltetési engedély engedélyese), de az üzemeltetési engedély hatálya alatt más személlyel köt szerződést, ebben az esetben az üzemeltető a tulajdonos marad, és az üzemeltetési engedélyben foglaltak teljesítésért az engedélyes (vagyis a tulajdonos) felel (a hatóság rajta kérheti számon).
3. A vízfolyás tulajdonosa (helyi önkormányzat, magántulajdonos) teljesen az egész üzemeltetésre szerződést köt más személlyel, aki alkalmas az üzemeltetési feladatok ellátására (ez esetben ez a másik személy a vízjogi üzemeltetési engedély engedélyese, pl. FCSM ZRt.).
4. A feltételek fennállása esetén vízitársulat alakul, amellyel a vízfolyás tulajdonosa (helyi önkormányzat, magántulajdonos) teljesen az egész üzemeltetésre szerződést köt (ez esetben ez a másik személy a vízjogi üzemeltetési engedély engedélyese). A vízitársulatnak nem lesz tagja az állami tulajdon vagyonkezelője, a Vízügyi Igazgatóság, mivel Ő a felügyeleti jogkört fogja gyakorolni. Az állami tulajdonra vonatkozó szakaszok üzemeltetésére a Vízügyi Igazgatóságnak kell vízjogi üzemeltetési engedéllyel rendelkeznie.

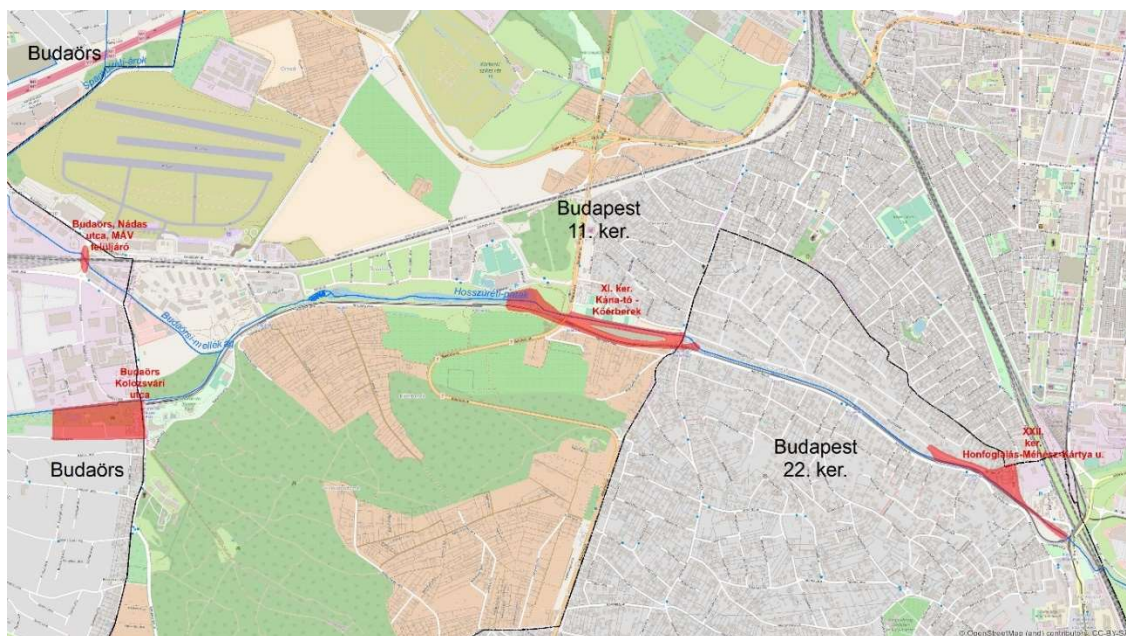
5 A VÍZKÁRVESZÉLYEK ÉS A FELELŐSSÉGI KÖVETKEZMÉNYEK FELTÁRÁSA ÉS ELEMZÉSE

A korábbi, árvízi elöntésekkel járó vízkáresemények lefolyásáról, mértékéről, az általuk okozott károkról nem állt rendelkezésünkre írott dokumentáció, jegyzőkönyv sem az érintett önkormányzatoknál, sem a területen az árvízi védekezésért felelős Fővárosi Csatornázási Műveknél. Ezért a rendkívüli csapadékesemények következtében elöntött területekről a területet ismerő szakemberek történt konzultáció, valamint az elektronikus sajtóban megjelent beszámolók segítségével tájékozódunk. A Fővárosi Csatornázási Művek a 2010. május 30-án a Hosszúréti-patak budapesti szakaszán történt árvízről fotó- és videóanyagot bocsátottak rendelkezésünkre. Az árvízi helyzetről szóló fotódokumentáció a **10.4 sz. mellékletben** található.

Az e fejezetekben ismertetetteken felül előfordulnak elöntések Törökbálinton a Törökbálinti mellékág mentén az M7 autópálya és a Bajcsy-Zs. út keresztezésében található aluljáróban is. Ennek oka a szűk levezető rendszer, az autópálya bővítése és az autópálya sávok közötti zöldsáv megszüntetése. A közúti szervek részéről a tervek elkészültek és a bővítésre a törökbálinti önkormányzatnak ígérete van, ez azonban tovább ronthatja az alsóbb szakaszok helyzetét.

A 2010. május 30-án a Hosszúréti-patak Törökbálinti-tó alatti szakaszának vízgyűjtőjén lehulló intenzív csapadék hatására a rendelkezésre álló információk szerint két budaörsi és egy-egy XI. kerületi, illetve XXII. kerületi helyszíneken koncentráltak a patakból kilépő víz által okozott jelentős elöntések:

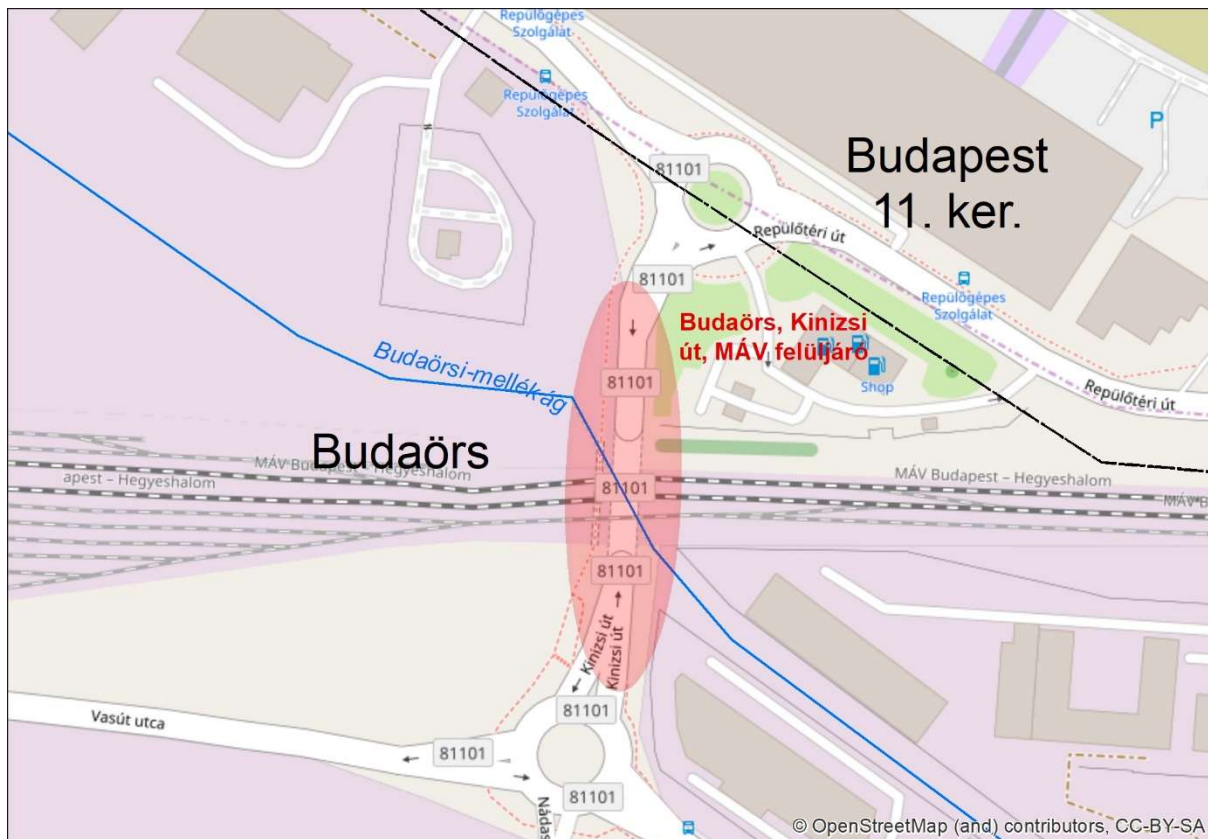
1. Budaörs, Kolozsvári utca környéke
2. Budaörs, Kinizsi út MÁV felüljáró (Budaörsi-mellékág)
3. Bp. XI. kerület, Kána-tó és a Péterhegyi út között
4. Bp. XXII. kerület Tengeri utca - Leányka utca felüljáró közötti terület (Honfoglalás út – Mészáros u.-Kártya u.)

32. ábra: 2010. május 30-án keletkezett jelentősebb elöntések

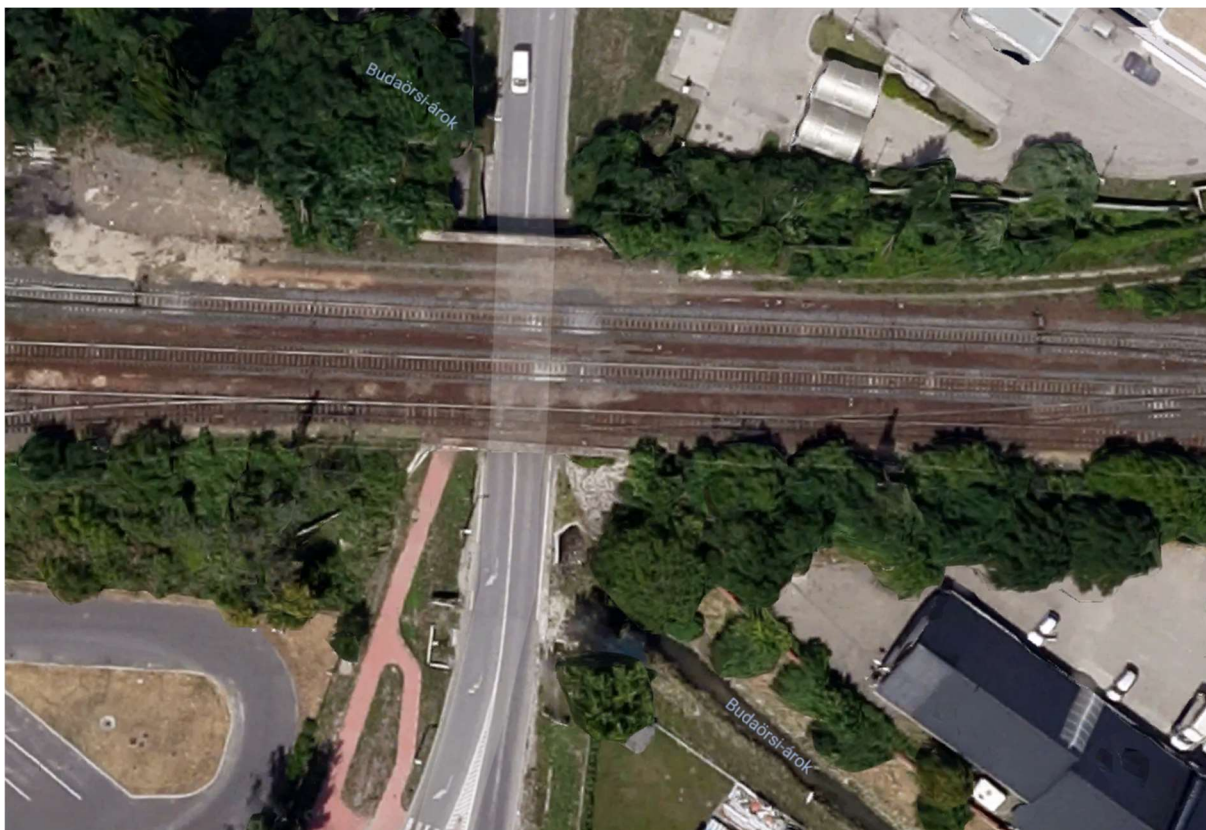
Ugyanezen év augusztus 16-án a Budaörsi-mellékágon érkező kisebb árhullám okozott elöntést szintén a Nádas utca MÁV felüljárójánál.

Budaörs, Kinizsi út MÁV felüljáró:

33. ábra: Kinizsi utcai MÁV felüljáró átnézeti térképe

A Kinizsi úti MÁV felüljáró alatt a Hosszúréti-patak Budaörsi mellékága átereszen keresztül halad el az útpálya alatt. Az útpálya felüljáró alatti részén van lokális minimuma a környező terepmagasságnak. Az áteresz és az áteresz alatti mederszakasz kapacitását meghaladó árhullám esetén az áteresz feltelik, visszaduzzaszt és a mederből így kilépő víz az aluljáró alatt az útpálya mélypontján gyűlik össze.

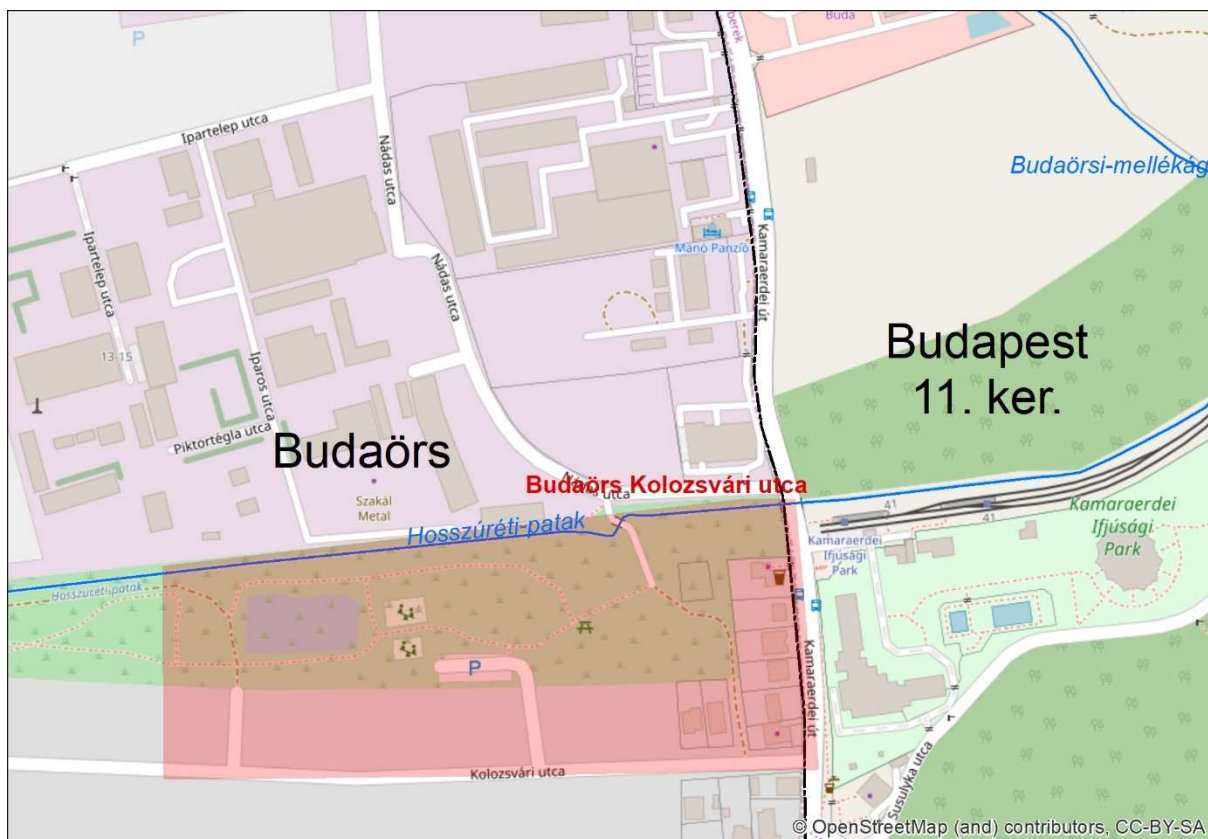

34. ábra: Budaörs, Kinizsi úti MÁV felüljáró légifotón (forrás: Google Maps)

35. ábra: Budaörs, Kinizsi úti MÁV felüljáró a 2010. augusztus 16-i elöntéskor (forrás: www.langlovagok.hu)

Budaörs, Kolozsvári utca:

36. ábra: Budaörs, Kolozsvári utcában 2010.05.30-án bekövetkezett elöntés becsült kiterjedése

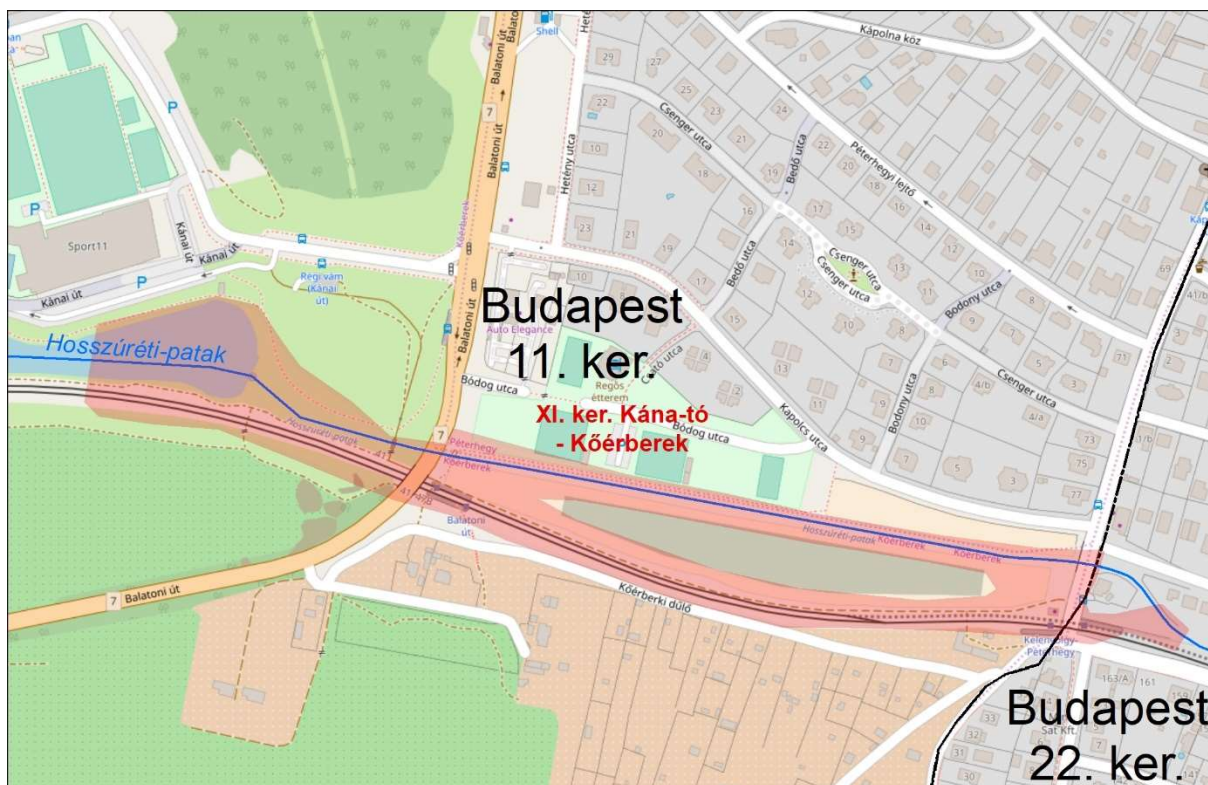
37. ábra: A Kolozsvári utcai elöntést feltételezhetően okozó híd és áteresz (forrás: Google Maps)

A 2010. május 30-án a Kolozsvári utca északi oldalán elhelyezkedő telkek elöntés kiváltó okáról és kiterjedéséről kevés információ állt rendelkezésünkre. A Hosszúréti-patak jobb partján található mélyfekvésű területek elöntését feltehetően a Nádas utcáról leágazó bejáróút hídja, vagy a Kamaraerdei út alatti áteresz, vagy mindkettő által okozott visszaduzzasztás eredményezte. A kiáradó víz szétterült a Kolozsvári utca északi oldalán lévő telkeken egészen az útburkolatig, amelynek magassága a déli oldalon lévő ingatlanokat megvédte a víztől

38. ábra: A 2010. május 30-án bekövetkezett elöntés a Kolozsvári utcában (forrás: www.langlovagok.hu)

Budapest XI. kerület, a Kána-tó és a Péterhegyi út között:

39. ábra: 2010. május 30-án a Kána-tó és a Péterhegyi út között bekövetkezett elöntés kiterjedése

40. ábra: A Hosszúréti-patak áteresze a Balatoni út alatt (forrás: Google Maps)

A Hosszúréti-patakon 2010. május 30-án érkező árhullám meghaladta a patak Balatoni út alatti átereszének átbocsátó képességét. Az így visszaduzzasztott patak a medréből kilépve elárasztotta a Kána-tó alsó részét és a tó melletti mélyebb területen haladó villamospályát. Az áradás villamospálya hídnyílásán tovább haladva nem volt képes a patakmederbe visszatérni, mivel a pálya és a patak között elhelyezkedő Kőérberki Lovarda kiemelkedő területe mintegy szigetet képezve ezt megakadályozta.

41. ábra: Az elárasztott villamospálya és –megálló a Balatoni út alvizi oldalán (forrás: FCSM ZRt)

42. ábra: A Hosszúréti-patak és a Péterhegyi út kereszteződése (forrás: Google Maps)

A Péterhegyi úti kereszteződésben található híd és az alatta levő közműkeresztezés szintén visszaduzzasztást okozott a felette lévő mederszakaszon, de itt a terepadottságok miatt szétterülő elöntés nem keletkezett.

A villamospályán lefolyó ár a Péterhegyi úti kereszteződés után, ahol a patak medre ismét a sínek mellé kanyarodik, tudott a patakmederbe, illetve a vízelvezető árokba visszatérni.

43. ábra: A villamospálya a Péterhegyi út és Ady Endre út kereszteződése után (forrás: www.langlovagok.hu)

Budapest XXII. kerület, Honfoglalás út, Méhész utca, Kártya utca:

44. ábra: Árvízi elöntés a Honfoglalás út, Méhész utca és Kártya utca környezetében

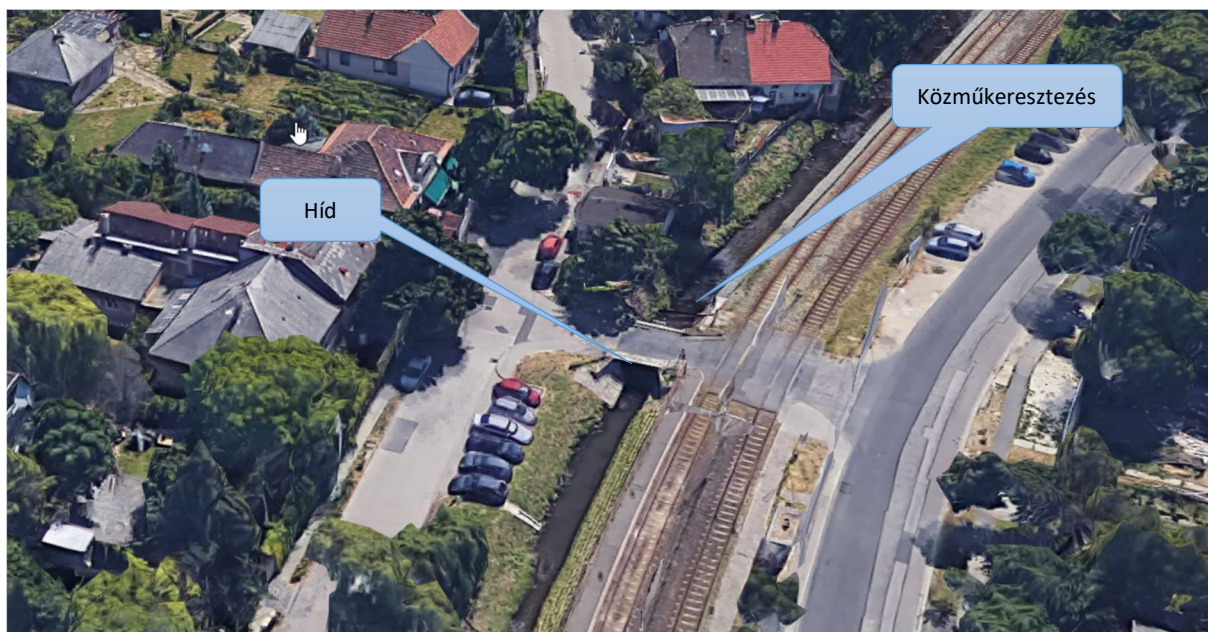
A Péterhegyi úti kereszteződés alatt a Hosszúréti-patak a villamospálya töltése és a Honfoglalás úti ingatlanok között haladva kb. a Tengeri utca magasságáig nem lépett ki a medréből, bár a Honfoglalás út és a patak közötti telkek végei a terepadottságtól függően víz alá kerülhettek.

A Péterhegyi úti és az Orsói úti hidak között található a Híd utcai gyaloghíd, amely alatt a nagyvíz kiöntést okozó visszaduzzasztás nélkül át tudott haladni:

45. ábra: A Híd utcai gyaloghíd, amely alatt a patak kiöntés nélkül haladt át (forrás: FCSM ZRt.).

A következő jelentős akadályt a víz útjában az Orsovai utcai híd szűk szelvénye jelentette, amely által okozott visszaduzzasztás következtében a felette lévő mederszakasz feltelt és Honfoglalás út oldalán kilépve a víz elöntötte az út mentén lévő ingatlanokat, majd tovább haladva a Méhész utcát. A terepviszonyokból eredően a Méhész utca-Kártya utca-Hosszúréti patak által határolt terület lokális mélypontja a Kártya utca közepe táján található, ezért a Méhész utca mentén fekvő telkeken keresztül a víz elárasztotta a Kártya utca mentén fekvő telkeket is.

46. ábra: Az Orsovai utcai híd és közműkeresztezés (forrás: Google Maps)

47. ábra: Az Orsovai utcai híd visszaduzzasztása, háttérben a Méhész utca eleje (forrás: FCSM ZRt.)

48. ábra: Áteres az Ady Endre út alatt (forrás: Google Maps)

A Kártya utca árvízi helyzetét súlyosbította, hogy az Ady Endre út és a Hosszúréti-patak lejjebb lévő kereszteződésében található áteres okozta visszaduzzasztás eredményeként a Kártya utcát a patak felőli végétől is elárasztotta a víz.

49. ábra: Az Ady Endre út alatti áteres visszaduzzasztása (forrás: FCSM ZRt.)

50. ábra: Az Ady Endre út alatti áteresz előtt a gyaloghíd és a keresztező közművek

A vizsgált árvízi események alapján megállapítható, hogy a Hosszúréti-patakon és mellékágain előforduló árvízi elöntések közvetlen kiváltó oka az, hogy a Hosszúréti-patak ár hullámainak levonulását nagymértékben akadályozzák a vízfolyást alacsonyan keresztező közművezetékek, az alulméretezett hídnívások és átereszek. Az emiatt jelentkező visszaduzzasztás eredményeképpen a patak alsó szakaszán gyakoriak a lakóingatlanokat is veszélyeztető árvízi elöntések. Az nem jelenthető ki azonban, hogy a nagyvizek akadálytalan levonulása megszüntetné az árvízi elöntéseket különösen a XXII. kerület veszélyeztetett területein, mert a duzzasztás és maguk a mederből kilépő vizek is jelentősen csökkenteni képesek a patak alsó szakaszán fellépő árvízcsúcsok szintjét.

Ugyanakkor itt meg kell különböztetni a lakó és egyéb épületeket, ingatlanokban kárt okozó, illetve azokat veszélyeztető helyszíneket (XI. ker. Kolozsvári utca és XXII. ker., Péterhegyi út és Rózsavölgy) és azokat az elöntéseket, ahol a víz nem kontrollált módon ugyan, de alternatív utat találva jelentősebb károkozás nélkül levonult, leszámítva a közlekedésben okozott akadályokat (Kána-tó és a Péterhegyi út között, valamint Budaörs MÁV felüljáró alatt). Aggasztó ugyanakkor, hogy a Balatoni út és a Péterhegyi út között épülő Kőérberki lakópark éppen ezt a jelentős károkozás nélkül előlthető területet szünteti meg szinte teljes mértékben.

A Hosszúréti-patak 2010. évi árvízi elöntéseinek mértékét jelentősen befolyásolhatta a patakon található két, létesítéskori funkcióját tekintve részben árvízcsúcs csökkentő tározó, a Törökbálinti- és a Kána-tó üzemállapota. Mindkét tó fix magasságú bukó mellett túlfolyó

üzemben működött és működik jelenleg is, közel a maximális üzemi vízszinthez, így lényegében szabad tározási kapacitásuk nincsen.

Összefoglalva a lakóingatlanokat veszélyeztető árvízi elöntések közvetlen okait, azok jelentőségük sorrendjében az alábbiak:

1. A jelenlegi mértékadó vízhozamhoz képest alulméretezett vízszállítóképességű medrek a Főváros XI. és XXII. kerületében. Ebbe beleértendő a különösebb károkozás nélkül előlthető nagyvízi medrek, parti sávok kialakításának hiánya, illetve beépítése is.
2. Az elöntések közvetlen kiváltói a mértékadó vízhozam szempontjából alulméretezett vízszállítóképességű átereszek, hídnnyílások és közműkeresztezések által okozott visszaduzzasztások.
3. Az árvízcsúcs csökkentő tározótavak (Törökbálinti-tó és Kána-tó) tározási térfogatának műszaki és üzemeltetési hiányosságokból fakadó minimális volta.
4. Közvetlenül az elöntéssel veszélyeztetett parti sávba történt építkezések.
5. Valószínűleg a klímaváltozásból eredő intenzívebb csapadékesemények és az ebből fakadó megnövekedett mértékadó nagyvízhozamok, melyek kezelésre fel kell készülni

Közvetett okként vehetők számba az alábbiak:

1. A vízgyűjtő középső és felső részén a területhasználatban bekövetkezett változások, és mindazok a fejlesztések, amelyek a csapadékvizek egyre növekvő mértékben történő elvezetését eredményezték csökkentve a vízgyűjtőn az összegyűlekezéshez szükséges időt és ezáltal növelve a Hosszúréti-patak mértékadó vízhozamát.
2. Árvízcsúcs csökkentő tározási kapacitások elégtelensége, tározók hiánya.

6 CÉLÁLLAPOTOK MEGHATÁROZÁSA

6.1 JELENLEGI ÁLLAPOT ÉRTÉKELÉSE

Vizeink állapotértékelése, majd ezt követően a célállapot megfogalmazása a 2000/60/EK irányelv, közismerten a Víz Keretirányelv - továbbiakban VKI - magyarországi bevezetése óta egyértelműen az ökológiai igények és a társadalomban megjelenő igények összhangjának a megteremtésének kötelezettségét jelenti. Az ehhez vezető utat, az esetlegesen szükséges intézkedéseket a 6 évente felülvizsgálandó vízgyűjtő gazdálkodási tervezés –továbbiakban VGT- keretében kell megfogalmazni. Magyarországon a VGT felülvizsgálatát a VGT2 tervet a Magyar Kormány 2016. március 9-én elfogadta, és a Magyar Közlöny 2016. évi 44. számában megjelent 1155/2016.(III.31.) Korm. határozatban hirdette ki.

A Hosszúréti patak vízgyűjtője négy részvízgyűjtőre osztható. Ebből a Budakeszi árok vízgyűjtőjét leszámítva mindhárom terület beépítettsége, így a beépített értékek az elmúlt évtizedekben jelentősen növekedtek. Ez egyben azt is jelenti, hogy a területről lefolyó csapadékvizek lefolyási hányada is jelentősen megnövekedett, mivel csapadékvíz visszatartási intézkedések a beépítettség növekedésének arányában nem jelentek meg a területen. Ezzel párhuzamosan a ma már elismert klímaváltozás hatásaként a hirtelen lezúduló nagycsapadékok gyakorisága is megnövekedett, és így az úgynevezett villám árvizek gyakoriságának további növekedése is várható. Ezen folyamatok eredményeképpen sürgetően jelentek meg az egyes önkormányzatoknál a területek árvízi biztonsága javításának az igénye, amelyet a VGT2-ben foglalt célkitűzések, és intézkedések figyelembevételével kell megfogalmazni.

A tervezési feladattal érintett Hosszúréti-patak, mint AEP602 kódú dombvidéki víztest vízgyűjtő mérete miatt már szerepel a VGT2-ben, a Duna Részvízgyűjtőn, a Közép-Duna alegység részeként. A patak a VGT2 alapján jelenleg erősen módosított besorolású víztest a morfológiai állapota miatt, amelyet alapvetően a mederszabályozás mértéke indokol.

Az integrált állapotértékelése alapján a víztest gyenge besorolást kapott. Azon belül az egyes állapotértékelések a következők:

- biológiai elemek: gyenge
- fizikai-kémiai elemek: gyenge
- hidro-morfológiai állapot: jó

Alapvetően a biológiai és fizikai-kémiai gyenge minősítést a kommunális szennyvíztelepek jelentős hatásával, illetve a településekről származó jelentős diffúz terhelésekkel magyarázták.

6.2 A VGT2-BEN JELENLEG ELFOGADOTT CÉLÁLLAPOT

A jó potenciál elérését fogalmazta meg a VGT2, mint célállapotot, ehhez alapintézkedések között a szennyvíztelepek korszerűsítése, határértékek szigorítása, átvezetés a Budapesti agglomerációba szerepel. E mellett számos kiegészítő intézkedést is megfogalmaztak, amelyek alapvető célja a belterületekről és a mezőgazdasági területekről származó diffúz terhelések csökkentése. Ezek között megtalálható a csapadék visszatartás, szűrőmezők, záportározók építése, és ezek mellett az ökológiai állapotot javító morfológiai intézkedések között a mederforma, meder vonalvezetés természetes közeli átalakítása, az elismert emberi igények egyidejű kielégítésével, és vízfolyások és állóvizek parti zonációjának a víztípustól függő rehabilitációja.

A VGT2-ben felsorolt intézkedések megvalósítása eredményeként kialakuló terhelés csökkentések járulhatnak hozzá a jó állapot, azon belül a jó ökológiai potenciál eléréséhez.

Fontos aláhúzni, hogy a terület további fejlesztése is folytatódni fog, amelyeket úgy kell megtervezni, hogy lehetőleg ne akadályozzák a célállapot elérését. Itt ki kell emelni az M1 autópálya bővítését is, amelynek tervezése már megkezdődött, és ez a vízgyűjtő beépítettségének a mértékének a további növekedéséhez fog hozzájárulni. Ezen túl a vízgyűjtőn található települések jelenlegi üdülő területű besorolással rendelkező területeinek az infrastrukturális fejlesztése, területek átsorolása belterületté is várhatóan folytatódni fog.

Az egyes területek, településrészek szükséges ár és belvízi biztonság mértékét a 147/2010. (IV.29.) Kormányrendelet szabályozza! Mivel vízfolyásról van szó, a jogszabály megkülönböztet belterületi, és külterületi szakaszokat az alábbiak szerint:

49. § (1) A vízfolyások, csatornák medrének, valamint műtárgyainak kiépítési mértékét

a) belterületen és a kiemelt jelentőségű létesítmények környezetében 1-3%-os

b) külterületen a veszélyeztetett értékek, valamint az előtéssel veszélyeztetett terület a területhasználat, illetve az érintettek igényének figyelembevételével legfeljebb 10%-os előfordulási valószínűségű vízhozam levezetésére kell méretezni.

A 3-as ponton belül bemutattuk a vízrendszer morfológiai, hidrológiai, hidraulikai jellemzőit, ezen belül az egyes részvízgyűjtőket is. Ez alapján megállapítható volt, hogy

- a mára kialakult beépítettség mértéke miatt a Hosszúréti patak medrét érintő területek esetében, pl. a Budaörsi vízfolyás alsó szakasza esetében is érdemben nem válnak el a belterületi és külterületi szakaszok.
- a hidraulikai méretezés tekintetében a hivatkozott jogszabály a kiemelt jelentőségű létesítményeket a belterülettel azonos módon kezeli.
- a terület célállapota elérése keretében mindent meg kell tenni az árvízvédelmi helyzet javításáért, a mértékadó vízhozamok károkozás nélküli levezetéséért!

7 A CÉLÁLLAPOTOK ELÉRÉSÉHEZ SZÜKSÉGES INTÉZKEDÉSEK

A Hosszúréti patak vízgyűjtőjén az elmúlt 28 évben alapvetően a területhasználat változásoknak a motorja az urbanizáció kiteljesedése, és a városok működéséhez szükséges szolgáltatások, ipari területek részarányának a jelentős növekedése volt.

Fontos megjegyezni, hogy az igazgatásban bekövetkezett változások, azon belül is a vízügyi igazgatásban bekövetkezett változások az Önkormányzatokra nagyobb felelősséget róttak. Ezen belül is a víztársulatok működésében bekövetkezett változások egyik talán nem tervezett eredménye, hogy az önkormányzatok a területi vízgazdálkodási feladatuk ellátásában több helyen is magukra maradt, ez történt a Hosszúréti-patak vízgyűjtőjének esetében is. Ennek a folyamatnak is az eredménye, hogy folyamatosan növekednek a területen a csapadékvíz elvezetési problémák, hiszen a vízgyűjtő egészére kiterjedő feladat, és hatáskörrel senki nem rendelkezik, mint kezelő, vagy üzemeltető.

Jelenleg is tanúi vagyunk, hogy Budapest, és a vonzáskörzetében az urbanizációja folytatódik a Hosszúréti patak vízgyűjtőjén jelenleg is folyó építkezésekkel, illetve a napjainkban elinduló M1-es autópálya 3 sávossá történő felbővítésével. Nem szabad késlekedni a korszerű csapadékvíz gazdálkodás kialakításával a teljes vízgyűjtő területén. A klímaváltozás csak még hangsúlyosabbá teszi ezt, mivel hagyományos módszerekkel a csapadékvíz okozta károk az ilyen mértékben beépített vízgyűjtőn nem csökkenthetők, nem elkerülhetők!

A korszerű csapadékvíz gazdálkodás a klimatikus viszonyaink között a csapadékvíz többletéből, illetve a hiányából adódó károk mérséklését közös, összehangolt intézkedések teremthetik meg. Ezt egybe kell kötni a VGT2 keretében megfogalmazott célkitűzések eléréséhez szükségesnek tartott intézkedési típusok áttekintésével, a lehetséges mértékig az intézkedési tervbe történő beemelésével. Az állapotjavító intézkedések mellett a cél a jelenleg mértékadónak tekintet csapadékvizek károkozás mentes levezetése

Az intézkedéseket vagy eszközöket két nagy csoportba soroltuk: fejlesztési eszközökbe és menedzsment eszközökbe. A fejlesztési eszközök alapvetően jelentősebb beruházási igénnyel járnak. A menedzsment eszközök alapvetően szabályozási, intézményi, finanszírozási intézkedéseket foglalnak magukban, amelyek döntően működési jellegű költségeket vonnak maguk után, de esetenként beruházási jellegű, egyszeri költségek is kapcsolódhatnak hozzájuk.

7.1 FEJLESZTÉSI ESZKÖZÖK - A SZÜKSÉGES MŰSZAKI BEAVATKOZÁSOK

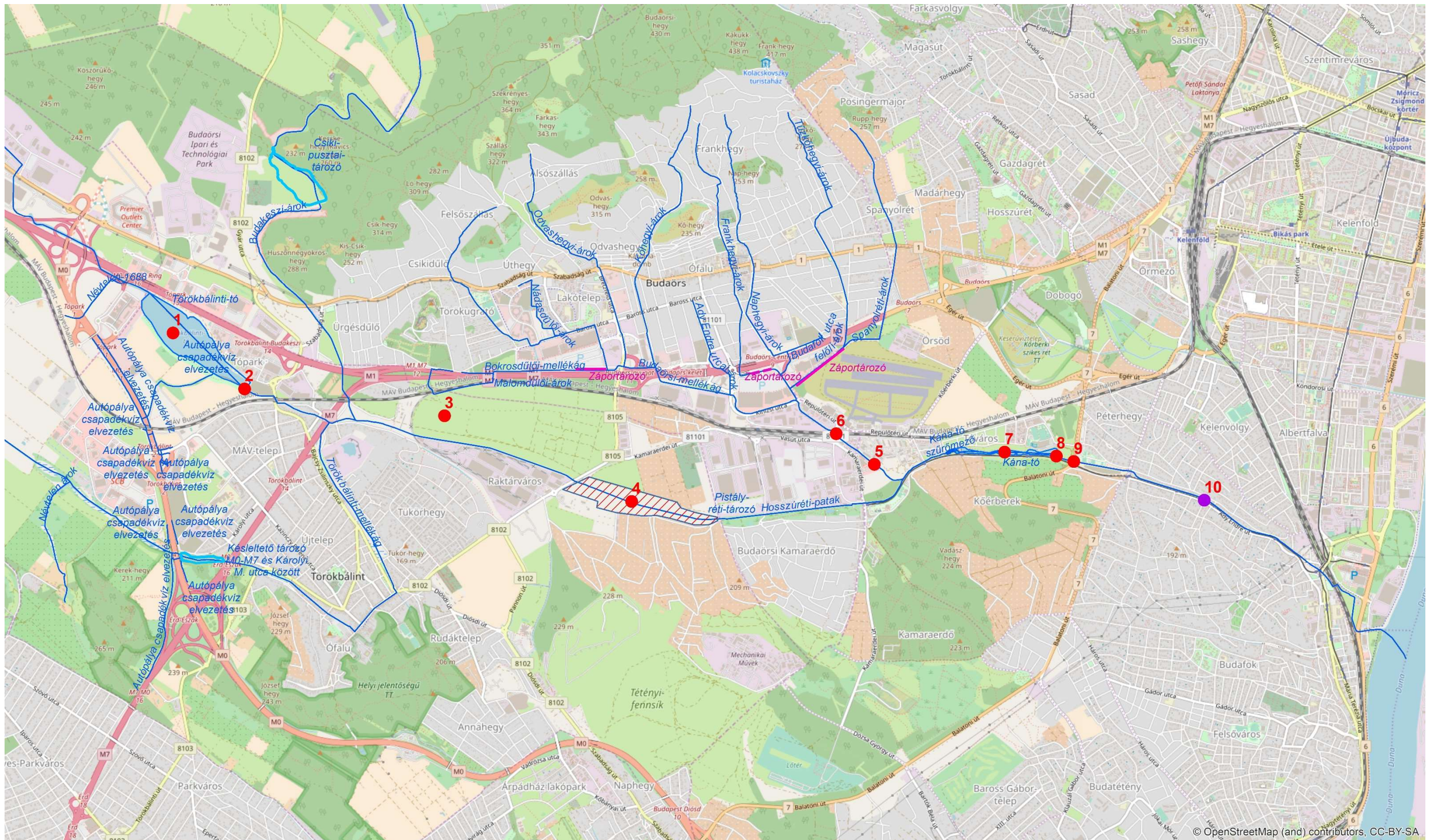
A jelen munkában bemutatott műszaki beavatkozások célja az elmúlt 30 évben a területhasználatokban történt változások miatt leromlott árvízi biztonság helyreállítása. A jövőben várható fejlesztések keretében (pl. M1 autópálya, egyéb területhasználatokban tervezett változtatások tervezése) kell majd biztosítani forrásokat arra, hogy az újabb városfejlesztések mellett a vízállapotok megőrzésére, az árvízi biztonság megtartása megtörténjen, romlást ezekben az újabb fejlesztések ne okozzanak.

A legfontosabb intézkedések a különböző vízviSSzatartási lehetőségek feltárása, záportározók létesítése, meglévő tározók vízviSSzatartási képességének biztosítása, növelése. Az ilyen típusú intézkedések, mint kiegészítő intézkedések a VGT2 céljait is segítik. Fontos kihangsúlyozni, hogy száraz tározók megépítése a cél, amelyek partjai természet közeli vegetációval rendelkezhetnek, hogy kisvízes állapotban vízállapot javításához is

hozzájáruljanak a parti zonáció kialakulásával. Esetenként nem elkerülhető a meglévő kis kapacitású műtárgyak átépítése, meder levezető képességének a javítása sem. E mellett fontos, hogy a meglévő Törökbálinti tó betöltse a vízjogi engedélyében előírt árvízcsúcs csökkentő funkcióját.

7.1.1 Törökbálinti tó árvízcsúcs csökkentő funkciójának helyreállítása

A Törökbálinti tóból a víz az árapasztóján keresztül folyik el, így érdemben nem teljesíti a vízjogi engedélyében is előírt árvízcsúcs csökkentési funkcióját. Az alsó szakaszok védelme érdekében fontos a műtárgy, és így a Tó egyik alap funkciójának helyreállítása. A vízjogi engedélye alapján mértékadó árhullám esetén a maximálisan átvezethető vízhozam 5,5 m³/sec lehet. A tározó részben feliszapolódott, a vízmélysége helyenként akadályozza a sport célú funkciók biztosítását. Az árvízcsúcs csökkentési funkció visszaállítása egyben üzemi vízszint csökkenését is eredményezi, ezért szükséges lehet a tó kotrása. Ez egyben a patak alsó szakaszának a terhelésének csökkentését is eredményezi, mivel az iszapból visszaoldódó foszfor mennyisége csökkenhet, ezzel javítva a víz kémiai állapotát. Lásd az alábbi átnézetes helyszínrajz 1. és 2. számú beavatkozását.

51. ábra: Javasolt intézkedések átnézetes térképe

7.1.2 Záportározók kialakítása

A vízgyűjtőn az alábbi új záportározó kialakítására van lehetőség és szükség a leromlott árvízi helyzet javítása céljából. Ez a korábbi tanulmányokban is szerepelt. Ez a záportározó, úgynevezett száraz tározó kell, hogy legyenek. Ennek kettős oka van. Az első és legfontosabb, hogy a minél nagyobb szabad tározó kapacitás kell, hogy rendelkezésre álljon, mivel csak a megfelelő mennyiségű vízhozam visszatartásával lehet ellensúlyozni a korábbi intézkedések árvízi kockázatot növelő hatásait. Megfelelő tározó kapacitás nélkül az elvárható biztonság nem érhető el.

A másik fontos ok, amely miatt száraz tározók építését kell megcélozni a vízállapotok javításának kötelezettségéből, védelméből következik. A Hosszúréti patak vízjárása, mint a legtöbb kis területű vízgyűjtőn szélsőségesnek mondható, amely egyben azt is jelenti, hogy a heves záporok között tartósan kis vízhozamú időszakok alakulhatnak ki. Ennek az eredménye sok esetben a tározókban a viszonylag magas tartózkodási idő, ami a városok terheléséből fakadóan gyakran vízminőségi romláshoz vezet, amelyre példa az elmúlt években kialakított Kána tó, és környezete. Itt már a vízminőségi romlás sok esetben bűzhatással is jár, amely, a környezetben élők panaszát váltotta ki.

Pistály-réti tározó:

A tervezett Pistály-réti tározó tanulmánytervét az Argon-Geo Mérnöki Iroda Kft. 2009-ben elkészítette. A dokumentumból kiderül, hogy a tározó 131,47 mBf gát koronaszint mellett 360.000 m³ maximális kapacitással rendelkezik. A tározót úgy kell kialakítani, hogy a tervezett gáton 14,8 m³/s vízmennyiség legyen átengedhető, továbbá be kell építeni egy bukót a túlterhelés megakadályozása érdekében, melynek kapacitása 16,5 m³/s.

A Pistály-réti tározó megépítése alapkövetelménye annak, hogy az alsó szakaszra érkező árvízi hozamok levezethetőek legyenek. A hidrológiai fejezetben mutattuk be, hogy a Pistály tározó megépítése eredményezheti azt, hogy az 1999-es időszakban mértékadó vízhozamra visszacsökkenhessen az alsó szakaszra érkező mértékadó vízhozam. Ez szükséges, de nem elégséges feltétele az árvizek biztonságos levezetésének. Lásd átnézetes helyszínrajz 4. számú beavatkozását.

7.1.3 Meder revitalizáció

A VGT2 tervben a vízállapotok javítását célzó intézkedések között szerepel a meder revitalizációs intézkedések. A meder parti zonációjának a helyreállítása javítja a víztest ökológiai állapotát, és hozzájárulhat a kémiai állapot javításához is. Erre olyan szakaszokon, ahol közvetlenül a patak mellett már lakóingatlanok találhatók, ott általában nincs lehetőség, hiszen a meder állékonysága általában feltétele az ingatlanok állékonyságának is. Meder revitalizációs intézkedésekre nyújt lehetőséget az egyes meglévő tározó tavakkal érintett szakaszok.

A vízgyűjtőn jelenleg a Kána tó nem tölti be az elvárt funkcióját elsősorban a kialakult vízminőségi problémák miatt, ami a vízfolyást ért terhelés mellett a kisvízes időszakokban kialakuló nagy tartózkodási időnek köszönhető. A tározónak a friss vízzel történő ellátásához elegendő felszíni vízkészlet nem áll rendelkezésre.

A Kána tó eredeti tervében szereplő vízpótló elképzelések nem valósultak meg, illetve megvalósulása esetén irreális költséget jelentene az üzemeltetőre nézve, ha a vízminőség romlását kisvízes időszakban vízpótlással szeretnék megakadályozni. A meder ezen szakaszának a revitalizációját nem csak mint vízminőség javító intézkedés teszi indokolttá, hanem ennek eredményeként kialakítható száraz tározó árvízcsúcs csökkentő hatása is hozzájárulna az alsó szakasz árvízi biztonság növeléséhez. A revitalizációs intézkedések mellett a Kána tó árapasztó műtárgyát fel kell újítani, hogy a száraz záportározó funkcióját betöltsse. Lásd az átnézetes helyszínrajz 7. és 8. számú beavatkozását.

7.1.4 Áteresztő kapacitásának a növelése

Fontos megemlíteni, hogy a 2010-ben a Kána tó alatti villamos pálya elöntését a Balatoni Út alatti áteresztő visszaduzzasztó hatása okozta, azt megkerülve ömlött ki a víz a villamos pályára, vonult végig rajta, és érte el az Ady Endre út felső szakaszát, és ott folyt vissza a mederbe. Szükség lehet a Balatoni út alatti áteresztő kapacitásának a növelésére a villamos pálya védelme érdekében. Ennek szükségességét, nagyságát a Pistályi tározó megépítésének, és a Kána tó megszüntetésének az együttes hatását vizsgáló tervezési feladat keretében lehet tisztázni. Lásd az átnézetes helyszínrajz 9. számú beavatkozását.

7.1.5 Vizek átvezetése másik részvízgyűjtőre.

A hosszúréti patakba a Budaörsi oldal csapadékvize részben a Budakeszi árkon, a többsége azonban a Budaörsi árkon keresztül érkezik. A Budaörsi Önkormányzat készítettett egy tanulmányt, amely a Malomdűlői-árok vasúti áteresztő közötti szakaszának a nyomvonal vizsgálatával foglalkozott. Ebben a tanulmányban felvetődött, hogy, ha már a vizek a Vasút déli oldalán vannak, akkor nem biztos, hogy célszerű visszavinni az Északi oldalra, és ezzel is tovább terhelve a Budaörsi árok alsó szakaszát, növelve ezzel is a MÁV aluljáró elöntésének a kockázatát. Egy új nyomvonal változatként a Malomdűlői árkot összekötné a Hosszúréti patakkal egy új mesterséges meder kiépítésével. Ennek a medernek a kiépítésének a létjogosultsága most a Pistályi tározó megépítésével hangsúlyosabbá vált, mivel így nem csak a Budaörsi-árok alsó szakaszát tehermentesítené, hanem a Pistályi száraz tározó felső szakaszába jutva egyben a Hosszúréti patak alsó szakaszának is csökkenti a terhelését. Lásd az átnézetes helyszínrajz 3. számú beavatkozását.

7.1.6 Meder vízzállító képességének növelése

A meder vízzállító képességének a növelését nagyon megfontoltan kell megtenni, mert ez is növeli az alatta lévő mederszakaszra érkező vízhozamokat. Erre Két helyen van szükség.

7.1.6.1 Budaörsi mellékág

Budaörsi Önkormányzata készítettett egy hidraulikai felülvizsgálatot, amely azt vizsgálta, hogy mi az oka annak, hogy a Budaörsi mellékágot keresztező MÁV vonal alatti aluljáró rendszeresen víz alá kerül nagycsapadékok esetén. Ez a dokumentáció megállapította, hogy a Budaörsi mellékág alsó szakasza, illetve a rajta lévő műtárgyak együttes hatására ez a mederszakasz visszaduzzaszt a Vasúti felüljáró áteresztőre, így az azon érkező vizek nem tudnak akadálytalanul továbbfolyni, és az aluljáró elöntését okozzák. Ezen mederszakasz, illetve a rajtuk lévő alacsony vízzállító képességű műtárgyak átépítése szükséges. Ez egyben növelné az alatta lévő Hosszúréti patak terhelését, ezért ezt a beavatkozást a Pistályi tározó megléte esetén, azzal egyidőben lehet megcsinálni. E mellett szükség lehet a MÁV aluljáró alatti áteresztő

kapacitásának a növelésére is, amelynek igazolását akkor kell elvégezni, amikor a Malomárok átkötése a Pistály tározóba megtörténik. Ennek a keretében meghatározható, hogy mely egyéb vízelvezető árokszakaszok fordíthatók át erre az átkötésre, milyen mértékben tehermentesül a MÁV átereszt. Pl. Bokrosdűlői mellékág egyes szakasza. Lásd az átnézetes helyszínrajz 5. és 6- számú beavatkozását.

7.1.6.2 Honfoglalás utca Ady Endre utca közötti mederszakasz

Az Ady Endre utcával párhuzamos szakaszon a Hosszúréti-patak az elmúlt években többször kiöntött, veszélyeztetve környező mélyen fekvő lakóházakat, a nagy vízsebességek miatti parti erózió rongálta a 41-es villamos pályáját. A kiöntés elsődleges oka a rendkívüli csapadékesemények egyre gyakoribb megjelenése és így a csúcs vízhozamok megnövekedése. E mellett a jelenlegi parti kialakítás alapvetően a magán ingatlanokat veszélyezteti. A meder balparti partéle hosszú szakaszokon jóval alacsonyabb, mint a jobb parti villamos vonalának a partéle, ezért a családi házas ingatlanok kertjébe rendszeresen betör a víz, a parthoz nagyon közel található kerítések rongálják. A legnagyobb káros elöntéseket a medreket keresztező hidak, műtárgyak visszaduzzasztó hatásai miatt kilépő vizek okozták ezen a szakaszon. A legnagyobb elöntés az Orsovai utcai híd visszaduzzasztása okozta, amelynek következtében a mederből a honfoglalás utcára kilépő víztömeg a Mészáros utcán keresztül elöntötte a Kátya utcai lakóházakat.

A hidrológiai helyzetet feltáró fejezetben bemutattuk, hogy a Hosszúréti patak torkolati szakaszára különböző hidrológiai helyzet eredményeként is előállhat a mértékadó közeli vízhozam. Bemutattuk, hogy az elmúlt időszak urbanizációs hatásai miatt jelentősen megemelkedett a mértékadó torkolati vízhozamot Pistály völgyi tározó megépítésével lehetséges ellensúlyozni. E mellett a klímaváltozás kapcsán fel kell készülni nagy intenzitású, és egyszerre kisebb területre lezúduló csapadékok kezelésére, amelyek az úgynevezett villámárvizek kialakulását okozzák. A modelleztük azt a helyzetet, amikor a Hosszúréti patak alsó szakaszát terheli nagy intenzitású csapadék. Ezt is a teljes vízgyűjtőt érintőn is alkalmazott racionális számítási módszerrel végeztük el. Megállapítottuk, hogy ebben az esetben is kialakulhat olyan mértékű árhullám, mint az egész vízgyűjtőt érő csapadék tevékenység esetében, sőt kis mértékben még meg is haladhatja azt. A 2010-ben kialakult elöntésekért a rendelkezésre álló adatok alapján ilyen, az alsó részvízgyűjtőt érintő a nagy intenzitású csapadék volt a felelős.

Az a medermorfológiai adatokból megállapítható, hogy az Ady Endre utcával párhuzamos mederszakasznak kisebb a levezető kapacitása, mint a közvetlen felette található, Kána tóig érő medernek, és jóval kisebb, mint az Ady Endre utca alatti torkolati szakasznak.

Ennek a mederszakasznak a pontosabb terheléséhez a felső szakaszon -és ebbe már beleértve a Kána tavat érintő beavatkozásokat is- betervezett összes beavatkozás integrált hatását kell figyelembe venni.

Ennek a szakasznak a levezető kapacitásának a növelése, vagy részleges tehermentesítése szükséges, annak érdekében, hogy a felső szakaszból ideérkező vízhozamok itt káros elöntést ne okozzanak. Ez az alábbi módon lehetséges:

1. Az érintett mederszakasz levezető kapacitásának növelése.

Ez két módon lehetséges. Az egyik, a 41-es villamos meder melletti vágányának a területének az igénybevételével a meder bővítése. Ehhez szükséges vizsgálni a 41-es villamos járatszámain, jövőbeni funkcióját, hogy ennek a pályaszakasznak az egyirányúsítása megoldható-e? Ezzel egy időben a medret keresztező összes híd és közmű átépítése is szükséges.

A másik vizsgálandó megoldás a ballparton a kerítések vonalában árvízvédelmi fal építésével a ball part magassági hiányának a megszüntetése. Ehhez esetleg-1-2 m szélességű sáv kisajátítására is szükség lehet az ingatlanokból. Ezzel egyidőben is a két alacsony hídszelvény átépítése, és közműkiváltások szükségesek.

2. Ady Endre Utca alatt a meder részleges tehermentesítése egy új, nagy átmérőjű gravitációs zárt csatorna kiépítésével.

Jelenleg az Ady Endre utcán összegyűlő csapadékvizek nyílt árkos elvezetése biztosított, és két ponton vannak rákötve a Hosszúréti patak medrére. Ezekkel a rákötésekkel nem csak az Ady Endre utca csapadékvizei, hanem a domboldalról az Ady Endre utcára lezúduló csapadékvizek is a Hosszúréti patakba jutnak. A megépítendő csatorna nem csak az Ady Endre utcára érkező csapadékvizeket gyűjtené össze, hanem amikor a Hosszúréti patakon érkező vízhozamok egy meghatározott mennyiséget meghaladnak akkor egy árapasztó bukó segítségével a többlet a zárt csatornába átvezetésre kerülne. A zárt csatorna méretét ennek figyelembe vételével szükséges meghatározni. Ennek a mederszakasznak a jelenlegi vízlevezető képessége, ha a bal parton parapetfal építés, illetve egyéb módon partél magasítás nem történik, akkor nem haladja meg a 23-25 m³/sec-ot. A csatorna mérete előzetes becslések alapján meghaladhatja a 140 cm átmérőt is.

A lehetséges megoldás kiválasztása túlmutat jelen megbízás keretein, ezt egy megvalósíthatósági tanulmány keretei között kell vizsgálni, amelynek alapja a felette lévő szakaszon tervezett, és felvállalt összes beavatkozás integrált hatásának az alapul vétele

Lásd átnézetes helyszínrajz 10-es számú beavatkozását.

A fenti intézkedések együttesen teremthetik meg a jogszabály alapján a lakosság részéről joggal elvárt árvízi biztonságot a belterületi szakaszokon.

7.2 MENEDZSMENT ESZKÖZÖK

7.2.1 Jogi eszközök

A jövőben a lakosság és az önkormányzatok csapadékvízzel kapcsolatos szemléletváltása nélkülözhetetlen. Ennek az alapját megadó jogszabály a már idézett önkormányzati törvény és a Vízgazdálkodási törvény, miszerint az önkormányzatoknak a vízgazdálkodási feladatainak ellátásában hatósági feladatai is vannak. A szemléletformáláshoz a lakosság tájékoztatásán túl a jogi szabályok, pl. az Építési szabályzatok csapadékvíz elvezetésére vonatkozó előírásai is hatnak. Célszerű volna olyan Építési szabályozások kialakítása, amely megteremti a csapadékvizek ingatlanon belüli elsődleges elhelyezésének jogi kereteit. Az egyes ingatlanokon, és lakóingatlanon is nagy számban kialakítandó csapadékvíz visszatartás csökkentheti a levonuló árhullámok maximális vízhozamát. Az ingatlanokon történő tározás a kisvizes időszak vízigényeinek a kielégítéséhez is hozzájárul, illetve a mikroklimatikus viszonyokra is hatást gyakorolhat.

Fontos a különböző szintű település rendezési feladatok újragondolása, amelyek keretében célszerű a mélyen fekvő közterületeknek olyan közösségi funkciót adni, amelyek ideiglenes víz alá kerülése nem okoz jelentős kárt, és egyben mentesítheti a lakott területeket az elöntések alól.

Az ilyen típusú intézkedések csak hosszú távon fejthetik ki hatásukat, ezért a Hosszúréti patak vízgyűjtőjén már rövid távon is eredményt szolgáló műszaki beavatkozásokra van szükség.

7.2.2 Egységes elveken alapuló üzemeltetés módjai

Fontos tisztázni, hogy mi lehet az alapja az egységes elveken alapuló üzemeltetési körülményeknek.

A vízfolyáson korábban Vizitársulat működött, ez jogilag biztosíthatja az egységes elvek szerinti üzemeltetést. A társulat napjainkban már nem működik.

Jelenlegi állapotban is megállapítható, hogy a vízfolyás teljes hosszát lefedő, és az ezen meglévő összes műtárgyra vonatkozó üzemeltetési engedélyek nem állnak rendelkezésre. Így egységes elveken alapuló üzemeltetési lehetőségről nem is beszélhetünk. Az egységes elvek alatti üzemeltetés akkor valósítható meg legegyszerűbben, ha a vízgyűjtőn egy üzemeltető szervezet van. Ez két módon valósítható meg:

- 1 Az egyik mód, hogy a Hosszúréti patakon lévő állami tulajdonú medrek ingyenes vagyonátadása megtörténik a területileg illetékes önkormányzatok számára, és ők gondoskodnak az üzemeltetői szervezet kiválasztásáról, létrehozásáról.
- 2 A Hosszúréti –patak bekerül az állam kizárólagos tulajdonát képező 20m³/sec torkolati vízzsálítással rendelkező vízfolyások közé. Ekkor az üzemeltetési engedélyes a területileg illetékes vízügyi Igazgatóság lesz.

7.2.3 A tulajdonosi és kezelői jogok valamint a felelősségi körök rendezése

A 3.6 számú fejezetben bemutatjuk a Hosszúréti patak tulajdon viszonyait. Mivel a patak nem szerepel a Nemzeti Vagyronról szóló 2011.évi CXCVI törvény 1 mellékletében a kizárólagos állami tulajdont képező vízfolyások között, ezért a jelenlegi tulajdonosi struktúra jogszerűnek

minősíthető. Két helyen szükséges korrekció a Budaörsi árok áthelyezett torkolata miatt, a torkolat felett mintegy 160m-en, és a torkolat alatt, mintegy 300 m-en.

Ezen túlmenően tulajdonosi rendezési kötelezettség nem áll fenn!

A tulajdonosi, kezelői jogok esetleges további változtatási igényét alapvetően a szükséges beavatkozások után előálló vízilétesítmények vízfolyás szakaszok üzemeltetési körülményeinek a kiválasztása után lehet eldönteni.

Az állami tulajdonú medrek egy része a vízgazdálkodási törvény 3 § a, és b, pontja alapján került a KDVVIZIG vagyonkezelésébe a társulattól. Mivel állami tulajdonú meder vagyonkezelője csak vízügyi igazgatási szerv lehet, így felvetődik a kérdés az egyes vízilétesítmények üzemeltetése összhangjának a megteremtése érdekében, az egységes elvek alapján történő fenntartás, karbantartási feladatok ellátása érdekében, célszerű-e, szükséges-e a tulajdonviszonyokon módosítani, és akkor ez milyen irányú módosítás legyen.

Alapvetően abból indulunk ki, hogy a vízgyűjtőn elvégzendő beavatkozások után minden vízilétesítmény, a meder teljes hossza rendelkezni fog vízjogi üzemeltetési engedéllyel, és az engedélyesek az üzemeltetési engedélyben rájuk rótt kötelezettséget teljesítik!

Amennyiben Jelenlegi tulajdon viszonyokon nem változtatunk a fent említett két Budaörsi árkot érintő szakaszon túl, akkor a következő körülményekkel kell számolni!

Abból kiindulva, hogy minden létesítménynek lesz üzemeltetési engedélye, tehát a beruházást követően az újonnan megkért üzemeltetési engedélyek alapján a rendszer üzemeltethető a 4-es jogi fejezetben tárgyalta bármelyik megoldást is választhatják a tulajdonosok az üzemeltető személyének a kiválasztásakor.

Mérlegelendő a Hosszúréti-patak mellékágain található állami tulajdonú medrek önkormányzati tulajdonba adása annak érdekében, hogy az egyes mellékágak kezelése is egységes elvek szerint, akár az önkormányzatok által létrehozott kezelő szervezet útján történjen.

Fontos tisztázni, hogy magántulajdonú vízilétesítményen közérdekből közpénz felhasználható-e egy közös pályázat esetén.

Az állami tulajdonú mederszakaszok üzemeltetési engedélyese a KDVVIZIG lesz. Az esetlegesen a nem kizárólagos állami tulajdonra önkormányzati tulajdon ráépíthető, ekkor a ráépülő műtárgyak (pl. Pistály záportározó) önálló helyrajzi számot kaphatnak, és így a műtárgyak üzemeltetése elválik a meder üzemeltetésétől.

Amennyiben az érdekeltek ezt a helyzetet üzemeltethetőség szempontjából túlzottan bonyolultnak, sokszereplősnek látják akkor felvethető, hogy az Önkormányzatok kezdeményezik az állami tulajdonú és VIZIG kezelésében lévő mederszakaszok ingyenes önkormányzati tulajdonba adását. (jogi lehetőségét a 4-es pont alatt tárgyaltuk) azon esetekben, amely mederszakaszokra valamilyen lefolyást szabályozó műtárgy épül. Ebben az esetben a meder, és a vízhozam szabályozó létesítmények azonos üzemeltetési engedéllyessel rendelkezhetnek. Itt is az üzemeltetési formát a 4-es fejezetben tárgyaltak közül kiválaszthatják az érdekeltek.

8 KÖLTSÉGELEMZÉS

8.1 FEJLESZTÉSI ESZKÖZÖK – MŰSZAKI BEAVATKOZÁSOK KÖLTSÉGE

Ebben a tervezési fázisban csak a költségek becslésére lehetett vállalkozni. Ehhez felhasználtuk a hivatkozott korábbi tervek műszaki tartalmában szereplő műszaki mennyiségeket, illetve a rendelkezésünkre álló műszaki paramétereket. Az alábbiakban szereplő költségek nettó összegek.

Törökbálinti tóval kapcsolatos költségek

Törökbálinti tó kotrása 1 m-es átlagos kotrási mélységet feltételezve a tó teljes minimális vízszinthez tartozó felületén, ami 21,5 ha. A becsült kitermelendő iszapmennyiség 215 000 m³.

Száraz kotrás (5 km szállítási távolságon belül)	750 millió Ft
Műtárgy átalakítás	40 millió Ft
Tulajdonnal kapcsolatos költségek	300 millió Ft
Összesen	1.090 millió Ft

Vízátvezetés másik részvízgyűjtőre:

Malomdűlői árok átkötése a Hosszúréti patakba, 330 m hossz a vasút mellett, +490 m átvezetés, összesen 820 m hosszban.

Nyílt árok, illetve zárt csatorna	170 millió Ft
Tulajdonnal kapcsolatos költségek	20 millió Ft
Összesen	190 millió Ft

Pistály-réti tervezett tározóval kapcsolatos költségek:

Tározó töltésépítés	200 millió Ft
Kotort anyag elszállítás lerakóba	180 millió Ft
Műtárgyépítés	120 millió Ft
Közmű kiváltások	50 millió Ft
Terület használatok	50 millió Ft
Tulajdonnal kapcsolatos költségek	700 millió Ft
Összesen	1.300 millió Ft

Kána tóval kapcsolatos költségek

Meder revitalizáció, 1200 m	50 millió Ft
Kána tó megszüntetése iszap kotrása, műtárgyak elbontása	40 millió Ft
Kána tó alatti áteresztő kapacitásának a bővítése földmű átfúrással	45 millió Ft
Összesen	135 millió Ft

Budaörsi mellékággal kapcsolatos költségek:

Meder vízzállító kapacitásának a növelése 785 m hosszban, valamint 1 db keresztező műtárgy folyási fenék süllyesztése.	25 millió Ft
--	---------------------

Hosszúréti-patak Ady Endre utcával párhuzamos szakaszán végrehajtandó beavatkozások:

a) alternatíva: A meder vízzállító kapacitásának növelése a meder szélesítésével a villamos pálya irányában: nem költségeltük, mivel rengeteg az ismeretlen elem ebben a tervezési fázisban. Az összegzésnél csak egyik megoldás összege szerepelhet, ebben az esetben a nagyobb, a c) alternatíva: zárt gravitációs csatorna építését vettük figyelembe:

b) alternatíva: A meder vízzállító kapacitásának növelése a magasság hiányos szakaszokon árvízvédelmi fal kiépítésével:

1800 m hosszban árvízvédelmi fal kiépítése	1.100 millió Ft
Ingatlanok megvétele 3600 m ²	75 millió Ft
Kritikus közműkeresztezések kiváltása:	100 millió Ft
Hídnyílások bővítése:	
1+205,7 szelvényben	50 millió Ft
1+559,87 szelvényben	65 millió Ft

Összesen:	1.190 millió Ft
------------------	------------------------

c) alternatíva: A meder terhelésének csökkentése zárt nagytérű gravitációs csatorna építésével

2050 m hosszban nagytérű gravitációs csatorna építése:	1 400 millió Ft
Hídnyílások bővítése:	
1+205,7 szelvényben	50 millió Ft
1+559,87 szelvényben	65 millió Ft

Kritikus Közműkeresztezések kiváltása	55 millió Ft
Összesen	1.570 millió Ft
<hr/>	
Összesen becsült kivitelezési költség	4.310 millió Ft
Tanulmányban meg nem határozott műszaki intézkedések költsége	510 millió Ft
Projekt előkészítés költségei:	
Projektmenedzsment (2,5%)	120 millió Ft
Mérnök (2,5 %)	120 millió Ft
Tervezés (10%)	480 millió Ft
Közbeszerzés (2,5%)	120 millió Ft
PR (2,5%)	120 millió Ft
Tartalék (10%)	480 millió Ft
Mindösszesen	6.260 millió Ft

A becsült költségek a beruházás nagyságrendjének jellemzésére való. Nem volt cél a műszaki megoldások esetén az egyes önkormányzatok területén a projekt megvalósulása kapcsán nyíló csapadékvíz elvezetés fejlesztési lehetőségek beépítésére, mivel ez a jelen megbízáson túlmutat. A projekt előkészítése keretében erre lehet mód, de ez nyilván tovább emelheti a projekt költségeit. Ekkor célszerű megfontolni, hogy mely költségeket célszerű közös projekt elemként kezelni, és mely költségeket kell a jövőbeni fejlesztések terhére megvalósítani.

8.2 MENEDZSMENT ESZKÖZÖK KÖLTSÉGE

Az előző főfejezetben ismertetett menedzsment eszközök költségei a szükséges intézkedések jelen részletezettségi szintjén nem becsülhetők.

Ezek egy része később sem lesz egyértelműen elkülöníthető az önkormányzat költségvetésében, hiszen pl. a jogi eszközök között ismertetett, a települések korszerű csapadékvíz-gazdálkodási módszereinek beépítése a helyi szabályozási eszközökbe, valamint az ezzel összefüggő lakossági környezettudatosságot erősítő programokba önkormányzatonként eltérő módon és mértékben valósulhat meg, miközben integrálódik az adott önkormányzat már meglévő, hasonló célú folyamataiba.

A tulajdoni és szolgalmi jogokkal összefüggő költségek a jelen fázisban nem választhatók el élesen a menedzsment eszközök és a fejlesztési eszközök között, ezért a könnyebb kezelhetőség érdekében azokat a következő fejezetben a fejlesztési eszközök költségei között tüntettük fel

8.3 KÖLTSÉGEK MEGOSZTÁSÁNAK MÓDJA

A költségek megosztásának a módjáról is kiemelten foglalkoztunk a 4-es fejezetben, itt most a legfontosabb elemeit emeljük ki.

A vízgyűjtőn az egyes tulajdonosok a területükre eső feladatot, ha önálló vízjogi engedély alapján látják el, és külön egyeztetést nem kezdeményeznek, akkor a feladatellátás költségét mindenki maga vállalja. Amennyiben az egyes létesítmények nagyobb térségre is kiható közcélú vízellátási létesítmények. ebben az esetben már a feladat ellátás költségeinek a viseléséről is rendelkezik a Vízgazdálkodási törvény. Ezt a jövőbeni tervezett beruházási feladatokra is, illetve ennek eredményeként végrehajtandó üzemeltetési feladatokra figyelemmel is szükséges kiemelni, hiszen a térségi csapadékvíz gazdálkodási feladatok esetén gyakran nem a védendő területen, hanem felette lehet hatékonyan beavatkozni, például záportározók építésével!

A törvényi rendelkezés az alábbi:

„8. § (2) A területi közcélú vízellátási létesítmények, illetve a közcélú vízimunkák költségeit, víztársulat esetén a tagok külön törvény szerint, víztársulat hiányában az érdekeltek érdekeltségük arányában kötelesek viselni (közcélú érdekeltségi hozzájárulás). A közcélú érdekeltségi hozzájárulás hektáronként fizetendő mértékét a vízgazdálkodásért felelős miniszter évente rendeletben állapítja meg.

(3) Víztársulat hiányában a (2) bekezdés szerinti költségeket az általános közigazgatási rendtartásról szóló törvény rendelkezései szerint lefolytatott eljárásban hozott határozatával érdekeltségük arányában az érdekeltekre a fővárosi és megyei kormányhivatal járási (fővárosi kerületi) hivatala veti ki

Mivel ez törvényileg rendezett, ezt kell alapul venni.

A költségek megosztásának az elve azonos a beruházási költségek, és az üzemeltetési költségek esetében is.

9 ÖSSZEFOGLALÓ JAVASLATOK

Az elvégzett hidrológiai hidraulikai állapotértékelés alapján megállapítható hogy a vízgyűjtőn 1999-től napjainkig végrehajtott területhasználatokban bekövetkezett változások olyan mértékben meggyorsították a csapadékvizek levonulását, hogy az időszak elején mértékadónak tekintett vízhozam mértéke napjainkban mintegy 50%-os mértékű növekedést mutat. Ez azt jelenti, hogy a 2010-ben levonult, és jelentős károkat okozó árhullámnál is nagyobb árhullámok érhetik el Budapestet is, ha ezeket a változásokat ellensúlyozó intézkedések nem fognak megvalósulni a vízgyűjtőn. A változások két markáns elemét kell kiemelni. Egyik a mesterségesen beépített területek arányának jelentős növekedése mezőgazdasági területek kárára úgy, hogy a beépítéskor annak arányának ellensúlyozására törekvő intézkedések nagyon kis mértékben valósultak meg. A másik, hogy sok esetben olyan területek beépítéséről döntöttek, ahol korábban a vizek szét tudtak terülni. és így az árhullámok jelentős része el sem érte a korábban lakott területeket. Műszaki beavatkozások nélkül a lakosság által jogosan elvárt, mértékadó helyzetre vonatkozó biztonság, nem állítható vissza.

9.1 FEJLESZTÉSI ESZKÖZÖK - MŰSZAKI BEAVATKOZÁSOK

A jogszabályokban rögzített, árvizekkel szembeni biztonság, a közvagyon, illetve a magántulajdonok védelme csak a vízgyűjtőn végrehajtandó jelentős beruházásokra alapozva teremthető meg. Az alapvetően szükséges műszaki beavatkozásokat számba vettük. A beavatkozások tényleges mértékéről az egyes esetekben felvázolt beavatkozási változatokról, egy megvalósíthatósági tanulmány keretében lehet dönteni. A felvázolt műszaki beavatkozások nélkül a vízgyűjtőn az elmúlt években végrehajtott, és a vízgazdálkodási hatásaival nem kellő mértékben számoló urbanizációs tevékenységek a végrehajtása miatt leromlott árvízvédelmi biztonság nem állítható helyre. Ezek a műszaki beavatkozások az alábbiak:

- 1 Törökbálinti tó árhullám csökkentő funkciójának a helyreállítása a műtárgya rekonstrukciójával, kotrással. A kotrás egyben vízminőség javulásához is hozzájárulhat
- 2 Budaörsi árok alsó szakaszának tehermentesítése a Malomárok- átkötésével a Hosszúréti patak felső szakaszára
- 3 Hosszúréti Patak alsó szakaszának tehermentesítése Pistály völgyi száraz záportározó megépítésével.
- 4 Budaörsi árok alsó 770 m-es szakaszának a rekonstrukciója, fenékvonalának süllyesztése a MÁV aluljáró alatti átereszre való visszaduzzasztó hatásának a megszüntetése érdekében, az aluljáró elöntésének a megakadályozása céljából. A 2 pont alatt végrehajtandó tehermentesítés mértékétől függően vizsgálandó a MÁV alatti áteresz átépítésének szükségessége
- 5 A Kána tó száraz záportározóvá alakítása, meder természet közeli revitalizációja. Ez egyben tovább csökkenti az alsó szakaszra jutó árhullám csúcs nagyságát, és jelentősen javíthatja a vízminőséget, ezzel a lakossági panaszok is orvosolhatók.

- 6 Kána Tó alatti átereszt bővítése. Ez hozzájárul a 41-es villamos vágányának árvízi elöntésének megakadályozásához.
- 7 Ady Endre utcával párhuzamos mederszakasz árvízi levezető kapacitásának a növelése, vagy a terhelésének csökkentése a mederrel párhuzamos zárt csapadékvíz csatorna megépítésével.

A kialakult hidrológiai és hidraulikai helyzet alapján megállapítható, hogy egyik beavatkozás sem tud önállóan megnyugtató helyzetet teremteni, csak együttes megvalósulásuk teremtheti meg a szükséges árvízvédelmi biztonságot.

Ezzel párhuzamosan a klímaváltozás káros hatásaira való felkészülés nélkülözhetetlen, amely keretében a lakosság szemléletformálása kiemelt szerepet kell, hogy kapjon, és az ezt elősegítő önkormányzati szabályozásokat elő kell készíteni, majd el kell fogadtatni.

9.2 MENEDZSMENT ESZKÖZÖK

A jelenlegi tulajdon viszonyok mellett a beruházás után kérdéses, hogy a magántulajdonban lévő Törökbálinti tó a projekt részese lehet-e, viszont fontos megállapítani, hogy az árapasztó funkciójának a helyreállítása nélkülözhetetlen az alatta lévő szakasz árvízi biztonságának a megteremtéséhez. Célszerűnek látszik a tó önkormányzati, vagy állami tulajdonba vétele

Célszerű vizsgálni ezen túlmenően, hogy milyen tulajdoni szerkezet teremtheti meg az egységes szemléletű üzemeltetési körülmények kialakulását. Erre két lehetőséget mutattunk be.

Az egyik, hogy a hosszúréti patakon lévő nem kizárólagos állami tulajdonú mederszakaszokat ingyenes vagyonátadással önkormányzati tulajdonba kerülnek, és így az önkormányzatok közössége dönt az egységes üzemeltetői szervezet kialakításának a módjáról a felvázolt lehetőségek közül.

A másik megoldás, az, hogy a Hosszúréti patak törvénymódosítással bekerül a kizárólagos állami tulajdont képező vízfolyások közé, mivel a torkolati vízhozama meghaladja a 20m³/sec értéket.

A beruházás után a létesítményeket, a medrekre költött beruházási forrásokat aktiválni kell, amely egyszerűbbé tétele is felveti a tulajdonviszonyok újragondolásának kérdését. Célszerűnek látszik a későbbi üzemeltetői feladatok ellátása érdekében, hogy az adott mederszakasz, és a rajta megépített vízilétesítmény tulajdonjoga ne váljon el.

Mindkét megoldáshoz politikai akarat szükséges.

10 MELLÉKLETEK

10.1 KIADOTT VÍZJOGI ENGEDÉLYEK LISTÁJA

A tervezéssel érintett területen az egyes rendelkezésünkre bocsátott dokumentációk szerint az alábbi meghatározó vízjogi engedélyek kerültek kiadásra (a rendelkezésünkre álló határozat dőlt betűvel szedve):

Hosszúréti-patakra vonatkozóan:

- H.34.399-2/1987 határozat szerint a 13+593 km szelvényben keresztgát épült osztó és áteresztő műtárgyakkal, valamint iszapoló térrel, iker kialakítású zsilipes bevezető ággal - jelenleg üzemel, átépítése folyamatban van
- H.4749-2/92 határozat szerint a Hosszúréti-patakba bevezetésre kerültek az I. sz. és a II. sz. időszakos vízfolyások - megépült, átépítése jelenleg folyamatban van
- H.41.153/99 határozat szerint a Hosszúréti-patak rendezésre kerül a 15+500-15+946 km sz. között, záportározó és bioszűrő épül – nem valósult meg
- H.44.144-6/2000 határozat szerint a Hosszúréti-patak rendezésre került a 15+946-17+184 km sz. között, megépült - KTVF 37094-25/2006 határozat szerint a Hosszúréti-patak rendezésre került a 15+353-15+916 km sz. között, megépült a bioszűrő és egy záportározó
- *H.45.225-5/2000 határozat, Hosszúréti-patak vízrendszerének rendezése, elvi vízjogi engedély.*
- *V.02380-6/2004. határozat, Budapest, XI. ker. Kőérberek lakópark telken kívüli és belüli infrastruktúra, csapadékvíz elvezetése, zárt gravitációs csatornahálózat, vízjogi létesítési engedély.*
- KTVF 3207-7/2006 határozat szerint a patakba bevezetésre került a Tükörhegy IV. lakópark záportározós csapadékvíz elvezetése, megépült a hálózat és egy záportározó - KTVF 6075-2/2007 határozat szerint a HCP záportározóba bevezetésre került a HCP terület csapadékvíz elvezető rendszere
- *KTVF 25.022-7/2007 határozat, Biatorbágy, Hosszúréti-patak M1 autópálya Sasad 1 tározó közötti szakasz rendezésének vízjogi létesítési engedélye.*
- *KTVF 733-3/2008 határozat, Biatorbágy, Hosszúréti-patak M1 autópálya - Sasad I. tározó közötti szakasz rendezése vízjogi létesítési engedély módosítása*
- KTVF 2369-4/2008 határozat szerint a Hosszúréti-patakba bevezetésre került a Raktárvárosi és Diósdai út közötti tervezett út csapadékvíz elvezető rendszere, megépült.
- *KTVF 2483-29/2009 határozat Budapest XXII. kerület, Hosszúréti patak mederrendezésének vízjogi létesítési engedélye,*
- *KTVF 5405-2/2010 Törökbálint, Hosszúréti-patak Sasad I. tározó és MÁV áteresztő közötti szakaszának rendezése, vízjogi létesítési engedélye.*
- *KTVF 51108-7/2012 A Törökbálint, Hosszúréti-patak (11+746 szelvény) MÁV áteresztő és a Sasad I. tározó (Törökbálinti-tó) völgyzárógátja közötti szakasz nyomvonal megváltoztatása – elvi vízjogi engedély.*

Csíki-pusztai tározóra vonatkozóan:

- *H.49.307/1990. Csíki-pusztai tározó vízjogi üzemeltetési engedélye*

Törökbálinti tóra vonatkozóan:

- *H.30.435/1/1970. határozat, Hosszúréti-tározó vízjogi üzemeltetési engedélye.*
- *H.17.777/1973. határozat, Törökbálint „Sasad” Mg.Tsz. Hosszúréti-tározó I. vízkivételű öntözőtelepe vízjogi üzemeltetési engedélye.*
- *H.20.446-2/1983. határozat, Törökbálint Sasad I. tározó vízjogi üzemeltetési engedély módosítása.*
- *H.34.399-2/1987. határozat, Törökbálint Sasad I. tározó rekonstrukciója, öntözőtelep létesítése, vízjogi létesítési engedély.*
- *H.37.668-2/1988. határozat, Törökbálint Sasad I. tározó és öntözőtelep vízjogi üzemeltetési engedély.*
- *KTVF 4724-2/2007. határozat, Törökbálint Sasad I. tározó vízjogi üzemeltetési engedély módosítása.*
- *KTVF 17970-16/2008. határozat, Sasad I. víztározó déli partjának partvédelme vízjogi létesítési engedélye.*
- *KTVF 45488-4/2010. határozat, Sasad I. víztározó déli partjának partvédelme vízjogi létesítési engedélyének módosítása.*

Kána-tóra vonatkozóan:

- *V.00575-9/2004. határozat, Budapest, XI. ker. Kőérberek lakópark jóléti- és látványtó, valamint vizes élőhely vízjogi létesítési engedélye.*
- *KDVVH 1129-12/2014. határozat, Budapest, XI. ker. Kőérberek lakópark jóléti- és látványtó, valamint vizes élőhely vízjogi üzemeltetési eljárása ügyében tevékenység elvégzésére kötelezés.*
- *65-2/2014/VH. határozat, Budapest, XI. ker. Kőérberek lakópark jóléti- és látványtó, valamint vizes élőhely vízjogi üzemeltetési eljárása ügyében kiadott kötelező határozat – Essex Tókezelő Kft. fellebbezése.*

10.2 RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ TERVDOKUMENTÁCIÓK LISTÁJA

A tervezéssel érintett területre vonatkozóan az alábbi tervdokumentációk álltak a rendelkezésünkre:

- A Hosszúréti-patak vízrendszerének rendezése, előzetes környezeti tanulmány, MÉLYÉPTERV-MÉVIT Kft – tti-TALPA Kft., 1999.
- XI. ker. Lakópark - Csapadékvíz elvezetés, FŐMTERV, 2003.
- XI. ker. Lakópark - Környezetrendezés, FŐMTERV, 2003.
- Budaörs Város Szabályozási Terv - Felszíni vízelvezetés munkarész, 2005.
- Budaörs Malomdűlői árok vasúti átereszek közötti szakasz tanulmányterve, MÉLYÉPTERV MÉVIT Kft, 2006.
- Törökbálint Város vízkár elhárítási terve - Készítette a MÉLYÉPTERV-MÉVIT Kft, Készült 2007-ben.
- Budaörsi mellékág Hosszúréti-patakba való betorkolás - MÁV kereszteződés, 0+000 km - 0+783,6 km közötti szakaszának hidraulikai felülvizsgálata, MÉLYÉPTERV-MÉVIT Kft., 2008.
- Budaörsi mellékág új MÁV kereszteződésének vízepítés engedélyes kiviteli terv, KUTÉP KOMPLEX Kft., 2008.
- Törökbálint Pistály-réti víztározó vizsgálata, tanulmányterv, ARGON-GEO Kft., 2009.
- Törökbálint Pistály-réti csapadékvíz tározó részletes talajmechanikai és hidrogeológiai szakvélemény, ARGON-GEO Kft, 2009.
- Hosszúréti-patak mederrendezés – engedélyezési terv, UNITEF'83 ZRt., 2012.
- Törökbálint Hosszúréti-patak Törökbálinti-mellékága I. ütemű vízrendezési feladatainak összefoglaló tanulmányterve, Kádár Komplex Kft, 2012.
- Budaörs Város Helyi vízkár-elhárítási terve, Tóth Csaba, 2012.
- Törökbálint, Hosszúréti-patak Törökbálinti mellékága zártszelvényű csatornába történő kiváltása, kiviteli terv, DIMA Mérnöki Iroda Kft, 2013.
- Budaörs Spanyolréti-árok mellett záportározó létesítése, engedélyezési terv, Tordas Mérnökiroda Kft., 2014.
- Budaörs Város felszíni vízelvezető rendszerének felülvizsgálata, tanulmányterv, UNITEF ZRt., 2014.
- Törökbálint, Hosszúréti-patak Törökbálinti mellékága zártszelvényű csatornába történő kiváltása, kiviteli terv (a 2013-as terv aktualizálása), DIMA Mérnöki Iroda Kft, 2017.
- Budaörs, Csikipusztai tározó vizsgálati és üzemeltetési terve, HidroKultúra Kft, 2017.

10.3 RÉSZLETES JOGSZABÁLYI ELEMZÉS

10.3.1 Jogszábaály kivonatok

Az alábbi fejezetekben közöljük az elemzés során felhasznált jogszábaályok vonatkozó részeinek kivonatát.

10.3.1.1 A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény

3. § (1) A vizekkel és a vízilétesítményekkel összefüggő állami feladatok körében az igazgatási tevékenységeket (a továbbiakban: vízügyi igazgatás) a vízügyi igazgatási szervek végzik.

(2) Törvény eltérő rendelkezése hiányában, valamint a víziközmű-szolgáltatásról szóló törvény hatálya alá tartozó vízilétesítmények és a nyári gátak kivételével a **vízügyi igazgatási szervek látják el**

a) az **állami tulajdonban** lévő vizek és vízilétesítmények, a felszín alatti vizek víztartó képződményeinek és a felszíni vizek medreinek vagyonkezelését,

b) az állami tulajdonban lévő vízilétesítmények üzemeltetését, fenntartását és fejlesztését.

(3) A (2) bekezdésben foglaltakra tekintettel, azon állami tulajdonban lévő vizek és vízilétesítmények, amelyek

a) vonatkozásában vízitársulat vagyonkezelői joga vagy kezelői joga van bejegyezve az ingatlan-nyilvántartásba, vagy

b) vízitársulat üzemeltetésében állnak és az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett vagyonkezelő Nemzeti Földalap kezelésére kijelölt szerv, a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő ZRt., a fővárosi, megyei kormányhivatal, illetve az előbbiek bármelyikének valamely jogelőd szerve, vagy a vízitársulat üzemeltetésében állnak, és amelyek vonatkozásában nincsen bejegyezve az ingatlan-nyilvántartásba vagyonkezelő vagy kezelő,

e törvény erejénél fogva a működési terület szerinti vízügyi igazgatási szerv vagyonkezelésébe kerülnek.

(4) A (3) bekezdésben meghatározott vagyonkezelői jog létesítése ingyenesen történik.

(5) Az ingatlanügyi hatóság a nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény 11. § (7a) bekezdésében foglalt feltételek fennállása esetén, a vízügyi igazgatási szerv egyoldalú nyilatkozatát tartalmazó kérelme alapján bejegyzi a vízilétesítmények vonatkozásában a vízügyi igazgatási szerv vagyonkezelői jogát az ingatlan-nyilvántartásba, és – amennyiben az a bejegyzéshez szükséges – egyidejűleg törli a (3) bekezdésben megjelölt szerv vagyonkezelői jogát vagy kezelői jogát az ingatlan-nyilvántartásból.

(6) A vízitársulat az üzemeltetési és fenntartási feladatokat az (5) bekezdés szerinti ingatlanügyi hatósági határozat kézhezvételének napjáig látja el.

(7) A vízitársulat által a vagyon használatára, valamint hasznosítására harmadik személlyel kötött szerződésben a korábbi vagyonkezelő vagy kezelő helyébe a (3) bekezdésben kijelölt vagyonkezelő lép. Egyéb tekintetben a vízügyi igazgatási szerv nem tekinthető a vízitársulat jogutódjának.

4. § (1) A települési önkormányzat feladata:

- a) a helyi vízi közüzemi tevékenység fejlesztésére vonatkozó – a vízgazdálkodás országos koncepciójával és a jóváhagyott nemzeti programokkal összehangolt – tervek kialakítása és végrehajtása;
- b) a település belterületén a csapadékvízzel történő gazdálkodás;
- c) a közműves vízellátás körében a települési közműves vízszolgáltatás korlátozására vonatkozó terv jóváhagyásáról és a vízfogyasztás rendjének megállapításáról való gondoskodás;
- d) a vízgazdálkodási feladatokkal kapcsolatos önkormányzati hatósági feladatok ellátása;
- e) a természetes vizek fürdésre alkalmas partszakaszainak és azzal összefüggő vízfelületének kijelölése;
- f) a helyi vízrendezés és vízkárelhárítás, az árvíz- és belvízelvezetés.

(2) A települési önkormányzat – a vízgazdálkodási tevékenységek, mint közfeladatok (közszolgáltatások) körében – köteles gondoskodni:

- a) a település nem közműves ivóvízellátásáról;
- b) a 2000 lakosegyenértékkel jellemezhető szennyvízkibocsátás feletti szennyvízelvezetési agglomerációt alkotó településeken a keletkező használt vizek (szennyvizek) szennyvízelvezető művel való összegyűjtéséről, tisztításáról, a tisztított szennyvíz elvezetéséről, illetőleg a más módon összegyűjtött szennyvíz, továbbá a szennyvíziszap ártalommentes elhelyezésének megszervezéséről;
- c) a b) pontban meghatározott feladatok ellátásáról a lakosegyenértéktől függetlenül azokon a területeken, amelyeket a vízbázisok, távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellátási létesítmények védelméről, továbbá a felszín alatti vizek minőségét érintő tevékenységekkel összefüggő egyes feladatokról szóló jogszabályok határoznak meg;
- d) a településen található szennyvízbekötés nélküli ingatlanok esetében a nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíz begyűjtésének szervezéséről és ellenőrzéséről.

(3) Az (1) bekezdésben felsorolt feladatok – a külön jogszabályokban a polgármester, illetve a jegyző hatáskörébe utalt feladatok kivételével – a képviselő-testület, a főváros esetében a fővárosi önkormányzat képviselő-testületének hatáskörébe tartoznak.

(4) A helyi önkormányzat víziközmű-működtetés és víziközmű-szolgáltatás tekintetében felmerülő, vízügyi tevékenységektől és vízügyi igazgatástól elkülönült feladatait a víziközmű-szolgáltatásról szóló törvény szabályozza.

6. § (1)–(3)

(4) Az **ingatlan tulajdonosának** a tulajdonában vannak:

- a) az ingatlan határain belül keletkező és ott befogadóba torkolló vízfolyások;
- b) az ingatlan határain belül levő természetes állóvizek (a tó, a holtág), amelyek más ingatlanon elhelyezkedő vizekkel közvetlen kapcsolatban nincsenek;
- c) az ingatlanra lehulló és az ingatlanon maradó csapadékvíz;

d) jogszabály eltérő rendelkezése hiányában az ingatlan határain belül levő és saját célt szolgáló vízilétesítmények.

7. § (3) A helyi önkormányzat tulajdonában lévő vizekről és vízilétesítményekről a 9–10. §-okban és a 13. §-ban foglaltakra is figyelemmel a központi és az önkormányzati költségvetésben meghatározott pénzeszközök felhasználásával, illetve a külön törvényben szabályozott vízitársulat útján lehet gondoskodni.

(4) A (3) bekezdésben megjelölt feladat:

a) a 4. § (2) bekezdésének a) pontjában meghatározott feladat ellátását szolgáló létesítmények megvalósítása, bővítése, működtetése, fenntartása, valamint ennek hiányában az előbbieken hivatkozottak szerinti ivóvízminőségű víz egyéb módon történő biztosítása és a vízbázisvédelmi feladatok ellátása;

b) a 4. § (2) bekezdésének b) pontjában meghatározott feladat ellátásához szükséges szennyvízelvezető, -tisztító és -elhelyezést biztosító létesítmények megvalósítása, bővítése, működtetése és fenntartása;

c) a természetes állóvizek és holtágak, patakok vagy patakszakaszok szabályozása, fenntartása, partvédelme és üzemeltetése, a vizek kártételeinek megelőzése, mérséklése;

d) a belvízelvezető művek (így például a belvízcsatornák, szivattyútelepek, belvíztározók) létesítése, fenntartása, bővítése és a belvízvédekezés végrehajtása;

e) a víz, a hordalék, a jég zavartalan levonulási lehetőségének megteremtése, a szabályozási és mederfenntartási munkálatok elvégzése;

f) a település belterületén a patakok, csatornák áradása, továbbá a csapadék- és egyéb vizek kártételének megelőzése, a kül- és belterületen a patakszabályozás, árvízvédelmi létesítmények építése, fenntartása, fejlesztése, az árvízmentesítés, az árvízvédekezés szervezése, irányítása, végrehajtása, a védelmi szakfelszerelés karbantartása és fejlesztése;

g) a település belterületén a csapadékvíz elkülönített elvezetését biztosító árkok fenntartása és vízilétesítmények üzemeltetése, az országos közút, illetve a közforgalmú vasút víztelenítését szolgáló árkok, csatornák és egyéb vízelvezető vízilétesítmények kivételével.

8. § (1) A közérdek mértékét meghaladó, illetve a 7. §-ban nem említett tevékenység — vízimunka, vízilétesítmény építése — többletköltségeit az igénylők kötelesek megtéríteni.

(2) A területi közcélú vízilétesítmények, illetve a közcélú vízimunkák költségeit, **vízitársulat esetén** a tagok külön törvény szerint, **vízitársulat hiányában** az érdekeltek érdekeltségük arányában kötelesek viselni (közcélú érdekeltségi hozzájárulás). A közcélú érdekeltségi hozzájárulás hektáronként fizetendő mértékét a vízgazdálkodásért felelős miniszter évente rendeletben állapítja meg.

(3) **Vízitársulat hiányában** a (2) bekezdés szerinti költségeket az általános közigazgatási rendtartásról szóló törvény rendelkezései szerint lefolytatott eljárásban hozott határozatával érdekeltségük arányában az érdekeltekre a fővárosi és megyei kormányhivatal járási (fővárosi kerületi) hivatala veti ki.

34. § (1) A vízgazdálkodási közfeladatok az e törvényben meghatározott feltételek szerint létrehozott **vízgazdálkodási társulatok útján is elláthatók.** A vízgazdálkodási társulat közfadatai jellegétől függően víztársulat, illetve víziközmű társulat.

(2) A víztársulatról külön törvény rendelkezik.

10.3.1.2 A víztársulatokról szóló 2009. évi CXLIV. törvény

1. § E törvény alkalmazásában:

2. *állami hozzájárulás:* a **társulati művek** fejlesztését, működtetését, ezeken a műveken a vizek kártételei elleni védekezést szolgáló, a központi költségvetésről szóló törvényben évenként megállapított költségvetési hozzájárulás;

4. *elkülönített vagyon:* az üzemeltetésre, fenntartásra és fejlesztésre a **települési önkormányzattól vagy a magántulajdonostól átvett művek, valamint a tulajdonos részéről** a víztársulatnak az üzemeltetésre, fenntartásra és fejlesztésre juttatott pénzeszköz;

5. *érdekelt:* az a természetes vagy jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki, illetve amely a **társulat működési területéhez nem tartozó ingatlantulajdonnal** rendelkezik, illetve ingatlant használ;

7. *érdekeltség jogcíme:* ingatlantulajdonlás vagy ingatlan egyéb jogcímen történő használata;

8. *érdekeltségi terület:* az a terület, amelynek felszíni és felszín alatti vizei mások tulajdonában lévő vízfolyásokba, tavakba, vízilétesítményekbe juthatnak, illetve elvezethetők, **és a terület nem tartozik a társulat működési területébe;**

13. *közcélú mezőgazdasági vízgazdálkodási művek:* több ingatlantulajdonost vagy használót érintő, vízgazdálkodási célokat szolgáló vizek és vízilétesítmények;

14. *közcélú vízimunkák:* vízgazdálkodási célokat szolgáló vizek és vízilétesítmények fenntartása, üzemeltetése, vízilétesítmények építése, fejlesztése, valamint a védekezés;

18. *működési terület:* a vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési alegységekre és az érintett vízügyi igazgatási szerv működési területére figyelemmel, elsősorban a legalább 100 000 ha nagyságú földrajzi terület, **amelyen a társulat működik, vagy amely területen a társulat legalább 500 km-nyi közcélú vonalas létesítményt tart fent és üzemeltet;**

19. *önkormányzati hozzájárulás:* a **társulati művek körébe tartozó önkormányzati tulajdonban** lévő vizek és vízilétesítmények fejlesztését, működtetését, a vizek kártételei elleni védekezést szolgáló, a települési önkormányzatok évenként megállapított költségvetési hozzájárulása;

26. *társulat tagja:* az a természetes vagy jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, **aki, illetve amely a társulat működési területén ingatlantulajdonnal rendelkezik, illetve ingatlant használ;**

32. *társulati közfeladat:* a **társulat működési területén** a társulat tagjainak közös érdekeit, valamint üzemeltetési szerződés esetén a települési önkormányzati tulajdonban lévő vizek és vízilétesítmények fenntartását, üzemeltetését és fejlesztését szolgáló vízgazdálkodási tevékenység;

33. *társulati művek*: a **vízitársulat saját tulajdonában lévő művek, valamint a települési önkormányzati vagy magántulajdonban lévő azon művek, amelyek fenntartására, üzemeltetésére és fejlesztésére a tulajdonos a vízitársulattal üzemeltetési szerződést köt;**

34. *területi egység*: a társulat működési területének az a földrajzilag meghatározható része, amelyről a terület érdekeltjei, a társulat tagjai küldöttjelölteket, küldötteket választanak;

35. *területi vízgazdálkodás*: a **helyi jelentőségű közcélú** vízgazdálkodási feladatok a káros többlet vizek és a vízhiányok okozta károk megelőzése, elhárítása érdekében;

A társulat fogalma

2. § (1) A vízitársulat jogi személyiséggel rendelkező, közhasznú szervezetté minősíthető gazdálkodó szervezet.

(2) A vízitársulat a 3. § (2) bekezdés szerinti közfeladatát elsősorban saját munkaszervezetével köteles elvégezni.

(3) Egy működési területen a területi vízgazdálkodási közfeladatok ellátására egyidejűleg csak egy társulat működhet.

A társulat tevékenysége

3. § (1) A **területi vízgazdálkodási közfeladatok** az e törvényben meghatározott feltételek szerint létrehozott társulatok útján is elláthatók.

(2) A vízitársulat a **társulati műveken** területi vízrendezési, vízkárelhárítási és mezőgazdasági vízhasznosítási feladatokat lát el, a társulati műveket fenntartja, üzemelteti és fejleszti.

(3) A társulat alapszabályban meghatározott közfadatait elősegítő vállalkozási tevékenységet is folytathat.

(4) A társulat csak olyan gazdasági társaságban vehet részt, amelyben felelőssége nem haladja meg vagyoni hozzájárulásának mértékét.

A társulat szakmai feladatai

4. § (1) A társulat szakmai feladatai:

a) vízrendezés: a káros többletvizek rendezett elvezetésének, visszatartásának biztosítása;

b) vízkárelhárítás: belvízkárok és helyi vízkárok elhárítása, mérséklése;

c) árvízmentesítés: a folyók árterületét mentesítése az időszakos elöntésektől;

d) mezőgazdasági vízhasznosítás, öntözővíz biztosítása mezőgazdasági termelők számára, vízpótlás, vízszolgáltatás halastavak számára;

e) vízvisszatartási, víztározási feladatok.

(2) A társulat a vízrendezési feladatok ellátása érdekében közcélú vízgazdálkodási létesítményeket (csatornákat, szivattyútelepeket, tározókat) létesít, fejleszt, újít fel, tart fenn és üzemeltet, továbbá vízfolyásokat tart fenn és üzemeltet.

(3) A társulat a vizek kártételei ellen a küldöttgyűlés által elfogadott vízkárvédelmi terve alapján a **társulati műveken** önálló védelmi tevékenységet végez: belvízvédekezik, területi vízkárelhárítást végez, védekezik a kisvízfolyások árhullámaival szemben. A védelmi feladatokat társulati hozzájárulásból, a művek tulajdonosainak hozzájárulásaiból és a vízügyi igazgatási szervek irányításáért felelős miniszter által vezetett minisztérium Vízkárelhárítási Szabályzatában foglaltak szerint az állami védelmi forrásokból finanszírozza. A társulati műveken a vizek kártételei elleni védelem érdekében szükséges feladatok ellátása – a művek építése, fejlesztése, fenntartása, üzemeltetése, valamint a védekezés – a társulatok kötelezettsége.

(4) A társulat tagjai részére mezőgazdasági vízhasznosítást, a táblán, illetve üzemben belüli meliorációs és mezőgazdasági vízszolgáltatást, természetvédelmi célú vízviszataratást végezhet, amelyet a szolgáltatást igénybe vevők differenciált érdekeltségi hozzájárulással is finanszírozhatják.

(5) A társulatot a **társulati művekkel kapcsolatban** üzemeltetési jog és kötelezettség illeti meg. Jogosult a művekkel kapcsolatba kerülő szervezetek és személyek számára a társulati művekre vonatkozó kezelői hozzájárulást kiadni.

Tagsági jogviszony

5. § A társulat tagjai a **működési területen** ingatlantulajdonnal rendelkező vagy az ingatlant a tulajdonos által feljogosított használó természetes és jogi személyek, jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek (a továbbiakban: tagok). A települési önkormányzatok a település teljes belterületével tagjai a társulatnak.

Alapszabály

9. § (1) Az alapszabály a társulat szervezetének, működésének és gazdálkodásának alapokmánya, tartalmát a társulati tagság a társulat céljait és adottságait figyelembe véve maga állapítja meg.

(2) A társulat **alapszabályában** meg kell határozni:

a) a nevét, székhelyét;

b) a feladatát;

c) a főtevékenységét és azon tevékenységeket, amelyeket a társulat a cégjegyzékben fel kíván tüntetni;

d) a tagok jogait és kötelességeit;

e) a **társulati működési területét hektárban**;

f)

g) a társulat testületi szerveire, vezető tisztségviselőire, vezető beosztású dolgozóira, gazdálkodására vonatkozó általános szervezeti és működési szabályokat, valamint a vállalkozási tevékenységének kereteit;

h) a társulat képviselőjét, ideértve a cégjegyzés módját;

i) mindazt, amit jogszabály alapján az alapszabály rendez vagy a küldöttgyűlés szükségesnek tart.

(3) Az alapszabály **térképi mellékleteiben** fel kell tüntetni

a) a **társulati műveket és a településeket is feltüntető működési területet**;

b) a működési területen belül azokat a települési önkormányzatokat (részvízgyűjtőket) és kistérségeket (a továbbiakban: területi egység), amelyekről az érdekeltek a küldötteket jelölik.

(4) Az alapszabály mellékleteiben rögzíteni kell továbbá

a) a megválasztott küldöttek nevét, lakóhelyét, az általuk képviselt területi egység megnevezését és a képviselt terület nagyságát hektárban;

b) a társulat tagjainak nevét (cégnevét), lakóhelyét (székhelyét), a természetes személy tag születési helyét, időpontját, jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet cégjegyzékszámát (nyilvántartási számát), a területének nagyságát ha-ban.

(5) Az alapszabály mellékleteiben bekövetkezett változást az éves rendes küldöttgyűlés követő 30 napon belül kell megküldeni az illetékes cégbíróságnak.

A társulat megalakulása

12. § A társulat megalakul, ha a működési területen ingatlantulajdonnal rendelkező vagy az ingatlant egyéb jogcímen használó természetes és jogi személyeknek, valamint jogi személyiséggel nem rendelkező szervezeteknek (a továbbiakban együtt: érdekelt) az érdekeltségi egység aránya szerint számított legalább kétharmada az alakuló közgyűlésen

a) kimondja megalakulását,

b) elfogadja a társulat alapszabályát,

c) megválasztja a társulat vezető testületi szerveit és tisztségviselőit, valamint

d) megválasztja a küldötteket.

A társulat gazdálkodása, vagyona

41. § A társulat az érintett települési önkormányzat költségvetési hozzájárulásából, önkéntes támogatásokból és a vállalkozásból származó eredményéből végzi tevékenységét. A társulat közfeladataihoz történő önkormányzati hozzájárulás mértékéről, folyósításának feltételeiről az üzemeltetési szerződésben kell rendelkezni.

42. § (1) A társulat közfeladata ellátásához szükséges **elkülönített vagyona** és a vállalkozásaiból származó nyeresége a tagok között **nem osztható fel**.

(2) A társulat a közfeladatok ellátásához szükséges elkülönített vagyonával gazdasági társaságot, közhasznú társaságot, alapítványt nem hozhat létre, gazdasági társaságban, közhasznú társaságban érdekeltséget nem szerezhetsz, alapítvány részére pénzübeli vagy egyéb hozzájárulást nem teljesíthet. A közfeladat ellátásához szükséges elkülönített vagyon nem terhelhető meg, nem vonható végrehajtás alá, azt a társulat mértékének és értékének

csökkenése nélkül használhatja. A tárgyévben a közfeladat ellátásához juttatott pénzeszközt közfadatai ellátására fordítja.

(3) A társulat a tartozásaiért a közfeladat ellátásához szükséges elkülönített vagyonával nem felel, de küldöttgyűlési vagy intézőbizottsági határozattal az állami (önkormányzati) visszatérítendő támogatások, továbbá a közfeladat ellátását biztosító hitelek visszafizetésére az éves társulati hozzájárulás legfeljebb felét fedezetként felajánlhatja. A tagok a társulat tartozásaiért nem felelnek.

(4) A társulat elkülönített vagyonáról a küldöttgyűlés által jóváhagyott, tételes és évente aktualizált nyilvántartást köteles vezetni.

45. § A települési önkormányzati és a magántulajdonba tartozó társulati művekre a tulajdonos köthet a víztársulattal – versenyeztetés nélkül – üzemeltetési szerződést.

46. § A társulat a tagjainál vagy harmadik személynél bekövetkezett vízkárokért csak akkor felel, ha a társulati és a közfeladatok elvégzéséhez bármely jogcímen kapott hozzájárulást nem a küldöttgyűlés döntései szerint használja fel.

Átmeneti rendelkezések

62/A. § (1) Az állami tulajdonnak minősülő, az 1992. január 1-jei rendező mérleg és rendező eredménykimutatás készítéséről szóló miniszteri rendelet alapján a víztársulat jegyzett tőkéjébe átsorolt közcélú vizek és vízilétesítmények könyv szerinti értékét 2014. december 31-ig a víztársulati jegyzett tőkéből ellentételezés nélkül, adó-, járulék- és illetékmentesen ki kell vonni, és a közcélú vizek és vízilétesítmények könyv szerinti értékével a jegyzett tőkét le kell szállítani.

(2) Ha az európai uniós támogatással megvalósuló vízgazdálkodási beruházás kedvezményezettje a víztársulat, az eddigi kedvezményezett helyébe a forgalomképes állami tulajdonban lévő vizeket és vízilétesítményeket érintő beruházásoknál a vízügyi igazgatási szerv lép.

10.3.1.3 A vízgazdálkodási társulatokról szóló 160/1995. (XII. 26.) Korm. rendelet

14. § (1) A víztársulat közfeladatának ellátását szolgáló **elkülönített vagyon** nem terhelhető meg, azt a társulat – a tárgyévben juttatott pénzeszközök kivételével – mértékének és értékének csökkenése nélkül használhatja.

(2) A víztársulat **elkülönített vagyonáról** [a törvény 42. § (3) bekezdése] a taggyűlés által jóváhagyott tételes és évente aktualizált nyilvántartást köteles vezetni.

16/J. § (1) A víztársulat jogutód nélkül megszűnik, ha

- a) elhatározza a jogutód nélküli megszűnését (feloszlását);
- b) a víztársulatot a bíróság felszámolási eljárás során megszünteti;
- c) a cégbíróság hivatalból elrendeli a törlését.

(2) A víztársulat megszűnését követően az új víztársulat megalakulásig a víztársulat **elkülönített vagyonát a társulati mű fekvése szerinti vízügyi igazgatási szerv felelős őrzésbe**

veszi át, és gondoskodik a vízitársulati művek működtetéséről. A vízügyi igazgatási szerv a megszűnt vízitársulat működési területén megalakuló új vízitársulat részére az **elkülönített vagyont** térítésmentesen, területarányosan adja át a közfeladat ellátási kötelezettségével.

A közcélú érdekeltségi hozzájárulás

24. § (1) Ha a vízgazdálkodási közfeladatok ellátásával összefüggő – a törvény és e jogszabály szerint megállapított – érdekeltségi területen **vízitársulat nem működik**, az állami vagy helyi önkormányzati tulajdonban álló vizek és közcélú vízellátási művek kezelője, illetve tulajdonosa – a törvény 8. § (2) bekezdése alapján – közcélú érdekeltségi hozzájárulás megállapítását kérelmezi.

(2) Az (1) bekezdésben megjelölt vizeket érintő – a törvény 35. § (1) bekezdés *b)* pontja szerint közfeladatot képező – közcélú vízellátási művek és vízimunkák érdekeltségi területének meghatározásáról, annak határait tartalmazó helyszínrajz elkészítéséről, a vizek vagy a közcélú vízellátási művek tulajdonosa, illetőleg kezelője gondoskodik.

(3) A megállapított érdekeltségi területen a (2) bekezdésben megjelölt közcélú vízellátási művek és vízimunkák közérdek mértékéig terjedő költségeire figyelemmel az érdekelteket terhelő költségviselés arányát (érdekeltségi arányt)

a) az egységnyi érdekeltségi hozzájárulás összege, valamint

b) a hektárban meghatározott ingatlantulajdon, ingatlanhasználat

határozza meg.

(4) A közcélú érdekeltségi hozzájárulás egységnyi összegét az érdekeltségi területen levő ingatlan használatának jellegét, az érdekeltségi területen levő földterület művelési ágát, a vízimunkáknak és a vízellátási műveknek az ingatlanra gyakorolt hatását és kölcsönhatását alapul véve kell megállapítani.

25. § (1) A közcélú érdekeltségi hozzájárulás kivetését a 24. § (1) bekezdésben megjelölt állami szerv, illetőleg helyi önkormányzat az érdekeltségi ingatlan fekvése szerint illetékes települési önkormányzat jegyzője megkeresésével a tárgyévet megelőző évben november 30-ig kérelmezi.

(2) A megkereséshez, illetve a hozzájárulás kivetése iránti kérelemhez csatolni kell

a) az érdekeltségi területet meghatározó helyszínrajzot, amelyből a tervezett vízgazdálkodási közfeladatokra figyelemmel, az érdekeltség ténye megállapítható, továbbá

b) a költségviseléssel, annak mértékével kapcsolatos, a 24. § (3) bekezdés *a)* pontja szerint meghatározott adatokat.

(3) A jegyző a rendelkezésre álló adatok alapján, illetve hivatalból gondoskodik a közcélú érdekeltségi hozzájárulás megállapításához, kivetéséhez szükséges, a település közigazgatási területén levő ingatlanok ingatlan-nyilvántartási adatainak, a tényleges ingatlantulajdonnal és használattal összefüggő tények megállapításáról.

(4) A közcélú érdekeltségi hozzájárulást évente kell megállapítani, illetőleg kivetni. A befizetés határidejét – a közfeladat ellátásának ütemezésére – az ahhoz rendelkezésre álló egyéb pénzeszközök felhasználására is figyelemmel – egy összegben vagy évente több részletben úgy

kell meghatározni, hogy az fedezze a közcélú vízimunkák megvalósításának, a vízilétesítmények megépítésének költségeit.

(5) A közcélú érdekeltségi hozzájárulást a kivetésről szóló határozatban megjelölt **önkormányzathoz kell befizetni**. A befizetett hozzájárulást a kivetéssel kapcsolatos költségek levonása után a kérelmező fizetési számlájára kell átutalni.

(6) A kivetéssel kapcsolatos költségek fedezetére a közcélú érdekeltségi hozzájárulás 10%-a számítható fel.

(7) Az (5) bekezdés szerint átutalt összeg, az érdekeltségi területen a vízgazdálkodási közfeladatokkal járó közcélú vízimunkákra, illetve vízilétesítmények megvalósítására, fenntartására használható fel.

10.3.1.4 A vízgazdálkodási hatósági jogkör gyakorlásáról szóló 72/1996. (V. 22.) Korm. rendelet

5. § (1) Vízhasználat gyakorlásához, vízilétesítmény használatbavételéhez (a továbbiakban: üzemeltetéshez) szükséges vízjogi üzemeltetési engedélyt annak kell kérni, aki a vízhasználatról vagy a létesítmény üzemeltetésével járó – a jogszabályokban és a hatósági előírásokban meghatározott – jogokat és kötelezettségeket közvetlenül gyakorolja, illetve teljesíti.

(2) Ha az engedély iránti kérelmet benyújtó építtető, a tulajdonos vagy a vagyonkezelő személye nem azonos az üzemeltető személyével, a vízügyi hatóság az üzemeltetés jogcímét, annak személyi és tárgyi feltételeit megvizsgálja.

(2a) Nem szükséges a vízügyi igazgatóság vagyonkezelői hozzájárulása

a) a vízjogi üzemeltetési engedélyezéshez, ha a vízilétesítmény a vízjogi létesítési engedélyben foglaltaknak megfelelően kerül megvalósításra, vagy

b) ha, a vízjogi üzemeltetési engedély módosítása iránti kérelem csak az igénybe vett vízmennyiség csökkentésére irányul.

(3) A vízjogi üzemeltetési engedélyezési eljárásban vizsgálni kell különösen:

a) a vízjogi létesítési engedélyben, az engedélyezési tervdokumentációban foglaltak teljesítését;

b) e rendeletben, valamint a létesítési engedélyben meghatározott rendelkezésekre figyelemmel a próbaüzemeltetés eredményét, illetve az erre vonatkozó adatokat;

c) víziközművek esetén az üzemeltetési szabályzatot és a víziközmű üzemeltetésével összefüggő jogszabályban meghatározott egyéb követelményeket;

d) a vízhasználatra külön jogszabályban meghatározott előírások megtartására vonatkozó adatokat;

e) felszín alatti vízkészletekre települt vízilétesítmény esetén a külön jogszabályban meghatározott műszaki dokumentációt.

(3a) Ha a vízilétesítmény a vízjogi létesítési engedélyben meghatározott területen, de a vízjogi létesítési engedélytől eltérően valósult meg, akkor – a vízjogi létesítési engedély módosítása vagy fennmaradási engedély megszerzésének előírása nélkül – a vízügyi hatóság mérlegelése alapján vízjogi üzemeltetési engedély adható, ha a kérelem tartalmazza a megvalósított vízilétesítménynek a létesítésre vonatkozó vízgazdálkodási, környezetvédelmi, műszaki

jogszabályoknak és hatósági előírásoknak történő megfelelésére vonatkozó tervezői nyilatkozatot és a ténylegesen megvalósult állapotot rögzítő tervdokumentációt.

(4) Az eljárás tárgyától és a létesítmény jellegétől függően a vízjogi üzemeltetési engedélyben rendelkezni kell, különösen:

a) az engedélyezett vízilétesítményről és a vízhasználatról, ideértve mindazokat a vízgazdálkodási, vízvédelmi adatokat, amelyek a létesítmények üzemeltetését, a vízhasználat gyakorlását jellemzik, valamint a tevékenység gyakorlása során végzendő önellenőrzés feltételeit;

b) a jogszabály alapján megállapítható üzemeltetéssel összefüggő feltételekről, jogokról és kötelezettségekről;

c) ha a létesítési és üzemeltetési engedély jogosultjának személye nem azonos, az üzemeltetés jogcíméről, figyelemmel a vízilétesítmény vízgazdálkodási rendeltetésére és tulajdonára;

d) az engedély hatályáról;

e) a vízhasználat gyakorlása vonatkozásában a vízkészletjárulék fizetési kötelezettség fennállására, a fizetési mentességre vagy a részleges mentesség feltételeire vonatkozó jogszabályi követelményekről.

(5) A vízügyi hatóság az engedély hatályának megállapítása során különösen a létesítmény vízgazdálkodási rendeltetését, műszaki jellemzőit, az üzemeltetéssel összefüggő és engedélyben előírt egyéb feltételeket értékeli és veszi figyelembe. Az engedély hatálya e rendeletnek az engedély módosítására vonatkozó szabályai szerint kérelemre vagy hivatalból módosítható.

(6) E jogszabályban meghatározott és bejelentési kötelezettség alá tartozó vízilétesítmény üzemeltetésére vonatkozó kérelem esetén a 4. § (4) bekezdésében meghatározott szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

(6a)

(7) A vízjogi üzemeltetési engedély – az engedélyben meghatározott feltételekkel és az üzemeltetéshez kapcsolódó jogszabályokban hatósági előírásokban meghatározott kötelezettségek mellett – feljogosít a vízilétesítmény használatbavételére és az engedély érvényességi ideje alatt annak üzemeltetésére. Ha a Vgtv.-ben meghatározott közfeladatokkal összefüggő és külön a vízjogi engedély alapján végezhető vízimunka, vízhasználat vagy a vízilétesítmény üzemeltetése a közérdek mértékét meghaladó, illetőleg a közfeladatok körébe nem tartozó vízimunkák elvégzését teszi szükségessé, a vízjogi engedélyben meghatározott jog csak az ezzel összefüggő külön jogszabályban meghatározott megállapodás (szerződés) szerint gyakorolható.

10.3.2 Megállapítások, következtetések

10.3.2.1 Állami tulajdonú, vízitársulati vagyonkezelésben, üzemeltetésben lévő vizeket, vízilétesítményeket érintő változás

A korábban állami tulajdonban és vízitársulat vagyonkezelésében lévő, továbbá az állami tulajdonban és vízitársulat üzemeltetésében lévő vizek és vízilétesítmények a

vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény 3. § (3) bekezdésének 2014. október 01. napjától változott rendelkezései szerint a vízügyi igazgatási szervek (vízügyi igazgatóságok) vagyonkezelésbe kerültek.

(A vagyonkezelői jog fennállása az ingatlan-nyilvántartás adatai alapján állapítható meg, az üzemeltetés fennállása pedig vízjogi üzemeltetési engedély és üzemeltetési szerződés alapján állapítható meg.)

1995. évi LVII. törvény 3. § (3) A (2) bekezdésben foglaltakra tekintettel, azon állami tulajdonban lévő vizek és vízilétesítmények, amelyek

a) vonatkozásában vízitársulat vagyonkezelői joga vagy kezelői joga van bejegyezve az ingatlan-nyilvántartásba, vagy

b) vízitársulat üzemeltetésében állnak és az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett vagyonkezelő Nemzeti Földalap kezelésére kijelölt szerv, a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő ZRt., a fővárosi, megyei kormányhivatal, illetve az előbbiek bármelyikének valamely jogelőd szerve, vagy a vízitársulat üzemeltetésében állnak, és amelyek vonatkozásában nincsen bejegyezve az ingatlan-nyilvántartásba vagyonkezelő vagy kezelő,

e törvény erejénél fogva a működési terület szerinti vízügyi igazgatási szerv vagyonkezelésébe kerülnek.

Ennek következtében a vízitársulat jelenleg a saját tulajdonában lévő műveken kívül a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény 7. § (3) bekezdésére és a vízitársulatokról szóló 2009. évi CXCLIV. törvény 1. § 4., 26, 32., 33., 35. pontjaira és 3. § (1) és (2) bekezdésére, 4. § (3) és (5) bekezdésére, 45. §-ára figyelemmel települési önkormányzati vagy magántulajdonban lévő műveken láthat el (üzemeltetési szerződés alapján) feladatokat. Az állami tulajdonban lévő vizek és vízilétesítmények esetén a feladatok ellátásáról (jogszabályban meghatározott kivétellel) a vízügyi igazgatóság gondoskodik.

1995. évi LVII. törvény 7. § (3) A helyi önkormányzat tulajdonában lévő vizekről és vízilétesítményekről a 9–10. §-okban és a 13. §-ban foglaltakra is figyelemmel a központi és az önkormányzati költségvetésben meghatározott pénzeszközök felhasználásával, illetve a külön törvényben szabályozott vízitársulat útján lehet gondoskodni.

2009. évi CXCLIV. törvény

1. § 4. elkülönített vagyon: az üzemeltetésre, fenntartásra és fejlesztésre a települési önkormányzattól vagy a magántulajdonostól átvett művek, valamint a tulajdonos részéről a vízitársulatnak az üzemeltetésre, fenntartásra és fejlesztésre juttatott pénzeszköz;

26. társulat tagja: az a természetes vagy jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki, illetve amely a társulat működési területén ingatlantulajdonnal rendelkezik, illetve ingatlant használ;

32. társulati közfeladat: a társulat működési területén a társulat tagjainak közös érdekeit, valamint üzemeltetési szerződés esetén a települési önkormányzati tulajdonban lévő vizek és

vízilétesítmények fenntartását, üzemeltetését és fejlesztését szolgáló vízgazdálkodási tevékenység;

33. társulati művek: a vízitársulat saját tulajdonában lévő művek, valamint a települési önkormányzati vagy magántulajdonban lévő azon művek, amelyek fenntartására, üzemeltetésére és fejlesztésére a tulajdonos a vízitársulattal üzemeltetési szerződést köt;

35. területi vízgazdálkodás: a helyi jelentőségű közcélú vízgazdálkodási feladatok a káros többlet vizek és a vízhiányok okozta károk megelőzése, elhárítása érdekében;

3. § (1) A területi vízgazdálkodási közfeladatok az e törvényben meghatározott feltételek szerint létrehozott társulatok útján is elláthatók.

(2) A vízitársulat a társulati műveken területi vízrendezési, vízkárelhárítási és mezőgazdasági vízhasznosítási feladatokat lát el, a társulati műveket fenntartja, üzemelteti és fejleszti.

4. § (3) A társulat a vizek kártételei ellen a küldöttgyűlés által elfogadott vízkárvédelmi terve alapján a társulati műveken önálló védelmi tevékenységet végez: belvízvédekezik, területi vízkárelhárítást végez, védekezik a kisvízfolyások árhullámaival szemben. A védelmi feladatokat társulati hozzájárulásból, a művek tulajdonosainak hozzájárulásaiból és a vízügyi igazgatási szervek irányításáért felelős miniszter által vezetett minisztérium Vízkárelhárítási Szabályzatában foglaltak szerint az állami védelmi forrásokból finanszírozza. A társulati műveken a vizek kártételei elleni védelem érdekében szükséges feladatok ellátása – a művek építése, fejlesztése, fenntartása, üzemeltetése, valamint a védekezés – a társulatok kötelezettsége.

(5) A társulatot a társulati művekkel kapcsolatban üzemeltetési jog és kötelezettség illeti meg. Jogosult a művekkel kapcsolatba kerülő szervezetek és személyek számára a társulati művekre vonatkozó kezelői hozzájárulást kiadni.

45. § A települési önkormányzati és a magántulajdonba tartozó társulati művekre a tulajdonos köthet a vízitársulattal – versenyeztetés nélkül – üzemeltetési szerződést.

10.3.2.2 A vízitársulat elkülönített vagyona

A vízitársulat elkülönített vagyona a tagok között nem osztható fel.

A vízitársulat elkülönített vagyona a 2014. szeptember 30. napjáig hatályos fogalom-meghatározás szerint:

A vízitársulatokról szóló 2009. évi CXLIV. törvény 1. § 4. *elkülönített vagyon*: a társulat nyilvántartásában kimutatott társulati művek, valamint a közfeladatok ellátásához a tárgyévben juttatott pénzeszköz, továbbá saját vagyonból a társulati művek értékének 8%-a.

A vízitársulat elkülönített vagyona a jelenleg hatályos fogalom-meghatározás szerint:

A vízitársulatokról szóló 2009. évi CXLIV. törvény 1. § 4. *elkülönített vagyon*: az üzemeltetésre, fenntartásra és fejlesztésre a települési önkormányzattól vagy a magántulajdonostól átvett művek, valamint a tulajdonos részéről a vízitársulatnak az üzemeltetésre, fenntartásra és fejlesztésre juttatott pénzeszköz;

Amennyiben egy vízitársulat jogutód nélkül megszűnt, akkor az új vízitársulat megalakulásáig az elkülönített vagyont a vízügyi igazgatási szerv vette felelős őrzésbe.

Itt érdemes utalni arra, hogy e rendelkezés 2016. október 01. napján került a Korm. rendeletbe (korábban is volt ilyen szabály), amikor már hatályos volt a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény, amely a felelős őrzésről már nem rendelkezik.

A korábban hatályban volt, a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvényben a felelős őrzés szabályai az alábbiak voltak:

A felelős őrzés

Ptk.196. § (1) Aki a dolgot más érdekében anélkül tartja magánál, hogy arra külön jogviszonynál fogva jogosult vagy köteles volna, a dolog őrizetéről a jogosult költségére és veszélyére mindaddig köteles gondoskodni, amíg az a dolgot át nem veszi (felelős őrzés). A felelős őrző a dolgot költségei megtérítéséig visszatarthatja.

(2) A felelős őrzés tartama alatt a felelős őrző a dolgot nem használhatja, kivéve amennyiben a használat a dolog fenntartásához szükséges. Ha a dolgot e tilalom ellenére mégis használja, a jogosulttal szemben minden olyan kárért felel, amely e nélkül nem következett volna be.

(3) A felelős őrző köteles a dolog meglevő hasznait kiadni, és az elfogyasztott vagy beszedni elmulasztott hasznok értékét – az őrzésből folyó igényei beszámításával – megtéríteni.

Ptk.197. § (1) Ha a jogosult a dolgot megfelelő határidő alatt felszólításra nem szállítja el, és annak máshol való elhelyezése aránytalan nehézséggel vagy a költségek előlegezésével járna, a felelős őrző a dolgot értékesítheti vagy felhasználhatja.

(2) A gyorsan romló dolgot – amennyiben lehetséges – értékesíteni kell, illetőleg fel kell használni.

(3) Az értékesítésből befolyt összeg, illetőleg a felhasznált dolog ellenértéke a jogosultat illeti meg.

Ptké.81. § A felelős őrzésre vonatkozó rendelkezéseket a Ptk. hatálybalépése előtt keletkezett tényállásokra csak a Ptk. hatálybalépésétől kezdve kell alkalmazni.

Jelenleg a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény megbízási nélküli ügyvitelre vonatkozó szabályai lennének alkalmazhatóak.

6:583. § [Megbízás nélküli ügyvitel]

Aki valamely ügyben más helyett eljár anélkül, hogy arra megbízás alapján vagy egyébként jogosult volna, az ügyet úgy köteles ellátni, amint azt annak érdeke és feltehető akarata megkívánja, akinek javára beavatkozott.

6:584. § [A beavatkozás helyénvalósága]

(1) A más ügybe jogosultság nélkül való beavatkozást akkor kell helyénvalónak tekinteni, ha megfelel a másik feltehető érdekének és akaratának, különösen, ha a beavatkozás őt károsodástól óvja meg.

(2) Életveszély elhárítása érdekében az életveszélybe került személy, széles körben fenyegető veszély megelőzése vagy elhárítása érdekében a tulajdonos vagy más rendelkezésre jogosult személy, tartási kötelezettség teljesítése érdekében a tartásra köteles személy akarata ellenére is helye van beavatkozásnak.

6:585. § [Megbízás nélküli ügyvivő]

(1) A megbízás nélküli ügyvivő köteles azt, akinek érdekében beavatkozott, beavatkozásáról késedelem nélkül értesíteni; egyebekben őt a megbízott kötelezettségei terhelik.

(2) Ha a megbízás nélküli ügyvivő beavatkozása helyénvaló volt, őt a megbízott jogai illetik, függetlenül attól, hogy beavatkozása sikerrel járt-e.

(3) Ha a beavatkozás nem volt helyénvaló, a megbízás nélküli ügyvivő díjazást nem követelhet, költségeinek megtérítését a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint követelheti, és felelős mindazért a kárért, amely beavatkozása nélkül nem következett volna be.

(4) A megbízás nélküli ügyvivőt a hozzá került idegen vagyontárggyal kapcsolatban terhelő elkülönítési, őrzési, elszámolási és kiadási kötelezettségre a bizalmi vagyonkezelési szerződés szabályait kell megfelelően alkalmazni.

6:586. § [Idegen ügy sajátként való ellátása]

Ha valaki tudva, hogy nincs hozzá joga, idegen ügyet sajátjaként lát el, vele szemben a megbízás nélküli ügyvitelből eredő jogokat lehet érvényesíteni. Ha e jogokat érvényesítik, az eljáró személy költségeit a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint jogosult beszámítani.

Fentiek alapján aggályosnak tekinthető a vízgazdálkodási társulatokról szóló 160/1995. (XII.26.) Korm. rendelet 16/J §-ának rendelkezése, melynek fenntartása feltehetően a korábban megszűnt társulatoktól a vízügyi igazgatóságoknak már átadott elkülönített vagyon később új víztársulat részére történő átadási lehetőségének biztosítása (víztársulatnak „visszaadása”). A vízügyi igazgatósághoz az elkülönített vagyon ugyanis csak átmeneti időszakra kerülhet(ett).

A vizsgált ügyben, amennyiben a korábban működött víztársulat jogutód nélküli megszűnésekor nem rendelkeztek az elkülönített vagyon vízügyi igazgatóság részére történő átadásáról (felelős őrzés céljából), akkor az jelenleg már nem történhet meg, mert erről a megszűnéskor (pl. felszámolási eljáráshoz kapcsolódóan) kell rendelkezni. Egy már nem létező víztársulat nem tud átadni semmit, egy jogi személy megszűnésekor nem maradhat rendezetlen vagyon, a vagyonról rendelkezni kell, e nélkül a megszűnési folyamat nem zárható le.

10.3.2.3 A vizekkel, vízellátási-művel kapcsolatos feladatok ellátására kötelezett személyek

A vizekkel, vízellátási-művel kapcsolatos feladatellátást azonban nem az határozza meg, hogy működött-e korábban víztársulat vagy van-e indoka társulat megalakításának, hanem az határozza meg, hogy a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény a feladatellátást mely személyre telepíti, továbbá a tulajdonjogból (és vagyonkezelői jogból) fakadó kötelezettségek is irányadóak. Az így meghatározott személynek lehet – a jogszabályokban meghatározott keretek között – különböző lehetősége arra, hogy a feladatot miként látja el (saját maga vagy van-e lehetősége azt szerződés alapján mással elvégeztetni).

A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi törvény 3. § (2) bekezdése szerint:

Törvény eltérő rendelkezése hiányában, valamint a víziközmű-szolgáltatásról szóló törvény hatálya alá tartozó vízellátási létesítmények és a nyári gátak kivételével a vízügyi igazgatási szervek látják el

a) az állami tulajdonban lévő vizek és vízellátási létesítmények, a felszín alatti vizek víztartó képződményeinek és a felszíni vizek medreinek vagyongazdálkodását,

b) az állami tulajdonban lévő vízellátási létesítmények üzemeltetését, fenntartását és fejlesztését.

A vízügyi igazgatóság maga gondoskodik a vagyongazdálkodásában lévő vizekről és vízellátási létesítményekről (ő a vízjogi üzemeltetési engedély engedélyese).

A helyi önkormányzat tulajdonában lévő vizekről és vízellátási létesítményekről az önkormányzatnak kell gondoskodnia, lehetséges a víztársulat útján történő feladatellátás. (Ez nem kötelező, hanem csak lehetőség, és ezen kívül más lehetőség is van.)

1995. évi LVII. törvény 7. § (3) A helyi önkormányzat tulajdonában lévő vizekről és vízellátási létesítményekről a 9–10. §-okban és a 13. §-ban foglaltakra is figyelemmel a központi és az önkormányzati költségvetésben meghatározott pénzeszközök felhasználásával, illetve a külön törvényben szabályozott víztársulat útján lehet gondoskodni.

A fentieken túl a víztársulatokról szóló 2009. évi CXCLIV. törvény a települési önkormányzati tulajdonú műveken kívül a magántulajdonú művek esetén is lehetőséget biztosít a víztársulat útján történő feladatellátásra.

2009. évi CXCLIV. törvény

1. § 4. elkülönített vagyon: az üzemeltetésre, fenntartásra és fejlesztésre a települési önkormányzattól vagy a magántulajdonostól átvett művek, valamint a tulajdonos részéről a víztársulatnak az üzemeltetésre, fenntartásra és fejlesztésre juttatott pénzeszköz;

26. társulat tagja: az a természetes vagy jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki, illetve amely a társulat működési területén ingatlantulajdonnal rendelkezik, illetve ingatlant használ;

32. társulati közfeladat: a társulat működési területén a társulat tagjainak közös érdekeit, valamint üzemeltetési szerződés esetén a települési önkormányzati tulajdonban lévő vizek és vízellátási létesítmények fenntartását, üzemeltetését és fejlesztését szolgáló vízgazdálkodási tevékenység;

33. társulati művek: a víztársulat saját tulajdonában lévő művek, valamint a települési önkormányzati vagy magántulajdonban lévő azon művek, amelyek fenntartására, üzemeltetésére és fejlesztésére a tulajdonos a víztársulattal üzemeltetési szerződést köt.

45. § A települési önkormányzati és a magántulajdonba tartozó társulati művekre a tulajdonos köthet a víztársulattal – versenyeztetés nélkül – üzemeltetési szerződést.

10.3.2.4 Üzemeltetés kérdése

Az előzőekben említett, víztársulat útján történő feladatellátáson kívül a vízgazdálkodási hatósági jogkör gyakorlásáról szóló 72/1996. (V. 22.) Korm. rendelet vízjogi üzemeltetési engedélyezésre vonatkozó szabályai is lehetőséget biztosítanak arra, hogy a vizek és vízellátási létesítmények üzemeltetését a tulajdonostól eltérő személy végezze.

A főbb rendelkezések:

- a vízjogi üzemeltetési engedély engedélyese az, aki a létesítmény üzemeltetésével járó jogokat és kötelezettségeket közvetlenül gyakorolja
- az üzemeltető személye eltérhet az építtetőtől, tulajdonostól, vagyongazdálkodótól
- a hatósági eljárásban az üzemeltetés jogcímét, annak személyi és tárgyi feltételeit a hatóság megvizsgálja.

72/1996. (V. 22.) Korm. rendelet

5. § (1) Vízhatszolgáltatás gyakorlásához, vízellátási létesítmény használatbavételéhez (a továbbiakban: üzemeltetéshez) szükséges vízjogi üzemeltetési engedélyt annak kell kérni, aki a vízhatszolgáltatással vagy a létesítmény üzemeltetésével járó – a jogszabályokban és a hatósági előírásokban meghatározott – jogokat és kötelezettségeket közvetlenül gyakorolja, illetve teljesíti.

(2) Ha az engedély iránti kérelmet benyújtó építtető, a tulajdonos vagy a vagyongazdálkodó személye nem azonos az üzemeltető személyével, a vízügyi hatóság az üzemeltetés jogcímét, annak személyi és tárgyi feltételeit megvizsgálja.

(4) Az eljárás tárgyától és a létesítmény jellegétől függően a vízjogi üzemeltetési engedélyben rendelkezni kell, különösen:

c) ha a létesítési és üzemeltetési engedély jogosultjának személye nem azonos, az üzemeltetés jogcíméről, figyelemmel a vízellátási létesítmény vízgazdálkodási rendeltetésére és tulajdonára;

A jogcím igazolható a felek között létrejött szerződéssel, ami lehet akár a víztársulatról szóló 2009. évi CXCLIV. törvény 1. § 33. pontjában említett üzemeltetési szerződés is (víztársulat útján történő feladatellátás esetén), de ezen kívül más személlyel kötött, az üzemeltetésre vonatkozó szerződés is lehet alapja a jogcím igazolásának.

2009. évi CXCLIV. törvény 1.§ 33. társulati művek: a víztársulat saját tulajdonában lévő művek, valamint a települési önkormányzati vagy magántulajdonban lévő azon művek, amelyek fenntartására, üzemeltetésére és fejlesztésére a tulajdonos a víztársulattal üzemeltetési szerződést köt.

A Polgári Törvénykönyvről http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=159096.348050 - foot1
szóló 2013. évi V. törvény alapján lehetőség van arra, hogy a tulajdonos a feladatkörébe tartozó feladatok ellátására más személlyel szerződést kössön.

A vizsgált ügyben – amennyiben az üzemeltető személyét a tulajdonostól eltérő személyben kívánjuk meghatározni, akkor – az jelent megszorítást, hogy ennek a szerződésnek elsősorban az üzemeltetéssel kapcsolatos kérdésekre kell kiterjednie, és a tulajdonosnak olyan személyt kell a szerződéskötéshez kiválasztani, aki képes az üzemeltetési feladatok ellátására, hiszen a vízügyi hatóság a hatósági engedélyezés során vizsgálja az üzemeltetés jogcímét és a személyi és tárgyi feltételeket. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényben taglalt szerződés-típusok közül a megbízási szerződés szabályainak alkalmazása tűnik a legalkalmasabbnak az üzemeltetéssel összefüggésben.

2013. évi V. törvény

6:58. § [A szerződés]

A szerződés a felek kölcsönös és egybehangzó jognyilatkozata, amelyből kötelezettség keletkezik a szolgáltatás teljesítésére és jogosultság a szolgáltatás követelésére.

6:59. § [Szerződési szabadság]

(1) A felek szabadon köthetnek szerződést, és szabadon választhatják meg a másik szerződő felet.

(2) A felek szabadon állapíthatják meg a szerződés tartalmát. A szerződéseknek a felek jogaira és kötelezettségeire vonatkozó szabályaitól egyező akarattal eltérhetnek, ha e törvény az eltérést nem tiltja.

A megbízási szerződés**6:272. § [Megbízási szerződés]**

Megbízási szerződés alapján a megbízott a megbízó által rábízott feladat ellátására, a megbízó a megbízási díj megfizetésére köteles.

6:273. § [Utasítás]

(1) A megbízott köteles a megbízó utasításait követni.

(2) A megbízott a megbízó utasításától akkor térhet el, ha ezt a megbízó érdeke feltétlenül megköveteli, és a megbízó előzetes értesítésére már nincs mód. Ilyen esetben a megbízót késedelem nélkül értesíteni kell.

(3) Ha a megbízó célszerűtlen vagy szakszerűtlen utasítást ad, a megbízott köteles őt erre figyelmeztetni. Ha a megbízó a figyelmeztetés ellenére utasítását fenntartja, a megbízott a szerződéstől elállhat, illetve a szerződést felmondhatja, vagy a feladatot a megbízó utasításai szerint, a megbízó kockázatára elláthatja. Meg kell tagadnia az utasítás teljesítését, ha annak végrehajtása jogszabály vagy hatósági határozat megsértésére vezetne, vagy veszélyeztetné mások személyét vagy vagyonát.

(4) A megbízó köteles megtéríteni az utasítás teljesítésével kapcsolatban felmerült költségeket. A megbízott az utasítás teljesítését megfelelő biztosíték adásához kötheti. Ha a megbízó nem ad megfelelő biztosítékot, a megbízott az utasítás teljesítését megtagadhatja.

6:274. § [Képviselési jog]

Ha a megbízás teljesítéséhez szerződés kötése vagy más jognyilatkozat tétele szükséges, a megbízás a meghatalmazást is magában foglalja.

6:275. § [Tájékoztatási kötelezettség]

(1) A megbízott köteles a megbízót tevékenységéről és a feladat állásáról kívánságára, szükség esetén e nélkül is tájékoztatni. A megbízott köteles a megbízót tájékoztatni, ha közreműködő igénybevétele vált szükségessé, vagy ha a felmerült új körülmények az utasítások módosítását teszik indokolttá.

(2) A megbízott köteles a megbízót a megbízás teljesítéséről késedelem nélkül értesíteni.

6:276. § [Megbízási díj]

(1) A megbízott megbízási díjra akkor is jogosult, ha eljárása nem vezetett eredményre, kivéve, ha az eredmény részben vagy egészben azért maradt el, mert a megbízott felróhatóan járt el.

(2) A megbízási díj a szerződés teljesítésekor esedékes. Ha a szerződés a megbízás teljesítése előtt szűnt meg, a megbízott a megbízási díjnak tevékenységével arányos részét követelheti.

(3) A megbízott a megbízás ellátásával rendszerint együtt járó költségek előlegezésére köteles.

(4) A szerződés megszűnésekor a megbízó köteles a megbízottat a megbízás alapján harmadik személyekkel szemben vállalt kötelezettségei alól mentesíteni, valamint szükséges és indokolt költségeit megtéríteni.

6:277. § [Törvényes zálogjog]

A megbízottat a megbízási díj és a költségek biztosítására zálogjog illeti meg a megbízónak azokon a vagyontárgyain, amelyek a megbízás következtében kerültek birtokába.

6:278. § [Felmondás]

(1) A szerződést bármelyik fél felmondhatja.

(2) A megbízó felmondása esetén a megbízó köteles megtéríteni a megbízottnak a felmondással okozott kárt, kivéve, ha a felmondásra a megbízott szerződésszegése miatt került sor.

(3) Ha a szerződést a megbízott alkalmatlan időben mondta fel, köteles megtéríteni a megbízónak a felmondással okozott kárt, kivéve, ha a felmondásra a megbízó szerződésszegése miatt került sor.

(4) A felmondás jogának korlátozása vagy kizárása semmis. Tartós megbízási jogviszony esetén a felek megállapodhatnak a felmondás jogának korlátozásában, és kiköthetik azt is, hogy meghatározott idő előtt a rendes felmondás joga nem gyakorolható.

6:279. § [Elszámolás]

A szerződés megszűnésekor a megbízott köteles a megbízónak mindazt kiadni, amihez a megbízás teljesítése céljából vagy eljárása eredményeképpen jutott, kivéve, amit abból a megbízás folytán jogosan felhasznált.

6:280. § [Ingyenes megbízási szerződés]

(1) E fejezet rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell az olyan megbízási szerződésre, amely alapján a megbízó ellenszolgáltatás nyújtására nem köteles.

(2) Ha a megbízott a feladat ellátását ingyenesen vállalja, a megbízó köteles a megbízott költségeit megtéríteni.

Itt jegyzendő meg, hogy az sem zárható ki, hogy maga a tulajdonos a vízjogi üzemeltetési engedély engedélyese, de erőforráshiány miatt az üzemeltetési engedély hatálya alatt egyes feladatokra vagy meghatározott időre más személlyel szerződést köt a feladatellátásra pl. megbízási vagy vállalkozási szerződés keretében. Itt azonban a szerződéskötés nem eredményezi az üzemeltetési engedély engedélyesének személyének megváltozását (az engedélyes a feladat ellátására egyébként kötelezett tulajdonos).

10.3.2.5 A jogszabályok által kínált korábbi lehetőségek

2014. január 1. napján léptek hatályba a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény alábbi rendelkezései (azóta a 45/D. § hatályon kívül helyezésre került, a 45/F. § módosult).

45/D. § (1) A helyi önkormányzatnak e rendelkezés hatálybalépésétől számított három hónap áll rendelkezésre, hogy a tulajdonában álló, belvízelvezetést vagy öntözést szolgáló vízfolyást, csatornát felajánlja üzemeltetésre és fenntartásra a működési terület szerinti vízügyi igazgatási szervnek.

(2) A vízügyi igazgatási szerv e rendelkezés hatálybalépésétől számított hat hónapon belül

a) szakmailag ellenőrzi a helyi önkormányzattól érkező felajánló nyilatkozatot abból a szempontból, hogy az üzemeltetési és fenntartási célú átadásra felajánlott vízfolyás, csatorna belvízelvezetési vagy öntözési célokat szolgál-e, és

b) vizsgálja, hogy vízfolyás- vagy csatornaszakasz akadályozza-e a belvizek elvezetését vagy az öntözővíz továbbítását.

45/E. § (1) Ha a vízügyi igazgatási szerv a 45/D. § (2) bekezdés a) pontja szerinti szakmai ellenőrzés eredményeképpen megállapítja, hogy a felajánlott vízfolyásnak, csatornának a belvízelvezetésben vagy az öntözésben betöltött szerepe közérdekű, a vízfolyás, csatorna tulajdonosával – az üzemeltetési és fenntartási feladatok átvállalásáról – ellenérték nélküli üzemeltetési szerződést köt.

(2) Az (1) bekezdés szerinti üzemeltetési szerződés megkötése és a szerződés hatálybalépése között legfeljebb három hónap időtartamot kell biztosítani, amely alatt a vízügyi igazgatási szerv a vízfolyás és a csatorna üzemeltetésre, fenntartásra történő átvételét előkészíti.

45/F. § (1) Ha a vízügyi igazgatási szerv a 45/D. § (2) bekezdés b) pontja szerinti vizsgálat eredményeképpen megállapítja, hogy a belvízelvezetést vagy öntözővíz-továbbítást akadályozó vízfolyás- vagy csatornaszakasz átvétele szükséges, kezdeményezi a vízügyi hatóságnál magának üzemeltetőként, fenntartóként történő kijelölését.

(2) Ha az üzemeltetési szerződés megkötésére az (1) bekezdés szerinti kijelölési kezdeményezést követően kerül sor, a vízügyi igazgatási szerv a kijelölés iránti kérelmét visszavonja és a vízügyi hatóság az eljárást megszünteti.

(3) A vízügyi hatóság hatvan napon belül lefolytatott hatósági eljárásban a vízügyi igazgatási szervet üzemeltetőnek és fenntartónak akkor jelöli ki, ha

a) megállapítja, hogy az adott vízfolyásnak, csatornának a belvízelvezetésben vagy az öntözésben betöltött szerepe közérdekű, és

b) a vízfolyás, csatorna elhanyagolt állapota akadályozza az öntözővíz-továbbítást vagy belvízhelyzet kialakulását idézheti elő.

(4) A vízügyi hatóság kijelölő döntése két évig hatályos és fellebbezésre tekintet nélkül végrehajtható.

(5) A kijelölő döntés a közléstől számítva legfeljebb három hónap időtartamot biztosít arra, hogy a vízügyi igazgatási szerv a vízfolyást, csatornát üzemeltetésre és fenntartásra átvegye.

45/G. § (1) A 45/E. § (1) bekezdésében és a 45/F. § (3) bekezdés a) pontjában szereplő közérdekűség fennállását a vízügyi igazgatási szerv vizsgálja.

(2) Az (1) bekezdés szerinti vizsgálat eredményeképpen a vízügyi igazgatási szerv kezdeményezheti

a) az üzemeltetési szerződés felülvizsgálatát,

b) a kijelölő döntés felülvizsgálatát vagy időbeli hatályának meghosszabbítását.

(3) A belvízelvezetést vagy öntözést szolgáló vízfolyás, csatorna tulajdonosa kezdeményezheti az üzemeltetési szerződés vagy a kijelölő döntés felülvizsgálatát, ha a szerződés megkötését vagy a hatósági döntés kiadását megalapozó közérdekűség álláspontja szerint már nem áll fenn.

(4) A vízügyi hatóság a kijelölő döntést hivatalból visszavonja, ha a vízfolyás, csatorna tulajdonosa és a vízügyi igazgatási szerv üzemeltetési szerződést köt. A szerződéskötésről a vízügyi igazgatási szerv 15 napon belül tájékoztatja a vízügyi hatóságot.

A fentiek a helyi önkormányzatnak biztosítottak a hatályba lépéstől számított három hónapig (vagyis 2014. április 01. napjáig) lehetőséget arra, hogy a tulajdonában álló, belvízelvezetést vagy öntözést szolgáló vízfolyást, csatornát felajánlja üzemeltetésre és fenntartásra a működési terület szerinti vízügyi igazgatási szervnek. Ezt megvizsgálta volna a vízügyi igazgatóság, melynek eredményeként a jogszabályban meghatározott feltételek fennállása esetén a vízügyi hatóság üzemeltetőként, fenntartóként a vízügyi igazgatóságot kijelölhette volna két évre.

10.3.3 Megoldási lehetőségek a beruházás utáni üzemeltetési kötelezettségek teljesítésére

1. A vízfolyás tulajdonosa (helyi önkormányzat, magántulajdonos) – saját erőforrásaival – maga gondoskodik a fenntartásról, üzemeltetésről (ő a vízjogi üzemeltetési engedély engedélyese).
2. A vízfolyás tulajdonosa (helyi önkormányzat, magántulajdonos) maga gondoskodik a fenntartásról, üzemeltetésről (ő a vízjogi üzemeltetési engedély engedélyese), de az üzemeltetési engedély hatálya alatt más személlyel köt szerződést, ebben az esetben az üzemeltető a tulajdonos marad, és az üzemeltetési engedélyben foglaltak teljesítésért az engedélyes (vagyis a tulajdonos) felel (a hatóság rajta kérheti számon).
3. A vízfolyás tulajdonosa (helyi önkormányzat, magántulajdonos) kompletten az egész üzemeltetésre szerződést köt más személlyel, aki alkalmas az üzemeltetési feladatok ellátására (ez esetben ez a másik személy a vízjogi üzemeltetési engedély engedélyese).
4. A feltételek fennállása esetén vízitársulat alakul, amellyel a vízfolyás tulajdonosa (helyi önkormányzat, magántulajdonos) kompletten az egész üzemeltetésre szerződést köt (ez esetben ez a másik személy a vízjogi üzemeltetési engedély engedélyese).

A fentieken túl felvethető, hogy a magyar állam tulajdonában lévő medrek milyen feltételekkel kerülhetnek más tulajdonába.

A nem kizárólagos állami tulajdonú körbe tartozó állami tulajdonú medrek esetén – a jogszabályokban előírtak betartásával – lehetőség van arra, hogy azok a Magyar Állam tulajdonából kikerüljenek.

Az állami tulajdon megszűnése történhet pl. értékesítéssel az állami vagyonról szóló 2007. évi CVI. törvény rendelkezései alapján, a részletes szabályokat a törvény 33. § - 36. § előírásai tartalmazzák (további előírások találhatóak az állami vagyonnal való gazdálkodásról szóló 254/2007. (X.4.) Korm. rendeletben).

Az állami tulajdon megszűnésének másik módja lehet pl. a tulajdonjog ingyenes átruházása.

„V. Fejezet

AZ ÁLLAMI VAGYON ELIDEGENÍTÉSÉNEK SZABÁLYAI

Az elidegenítés általános szabályai

33. § (1) Állami vagyon tulajdonjogának átruházására, ideértve a vagyon gazdasági társaság részére nem pénzbeli szolgáltatásként történő nyújtását is – ha törvény eltérően nem rendelkezik – kizárólag az a tulajdonosi joggyakorló jogosult. Az értékesítés lebonyolítására az a tulajdonosi joggyakorló – a közbeszerzésekről szóló jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően – harmadik személynek megbízást adhat.

(2) Központi költségvetési szerv vagyonkezelő a működéséhez már nem szükséges, az Nvtv. 11. § (6) bekezdése szerinti immateriális jószágokat, tárgyi eszközöket, készleteket – amennyiben azok egyedi, könyv szerinti bruttó értéke az éves költségvetési törvényben meghatározott értékhatárt nem haladja meg – kizárólag a tulajdonosi joggyakorlóval kötött megbízási szerződés alapján, az állam nevében és javára értékesítheti a 34–35. § alkalmazásával. Az értékesítésből származó bevétel a vagyonkezelő központi költségvetési szervet illeti meg.

34. § (1) Az értékesítést a vagyontárgy jellegétől függően

a) közvetlenül vagy

b) közvetetten

lehet végezni.

(2) A vagyon közvetlenül az alábbi módon értékesíthető:

a) nyilvános vagy zártkörű pályázat útján,

b) nyilvános árverésen, ideértve az elektronikus árverést is [a továbbiakban az a) és b) pont együtt: versenyeztetés],

c) kivételesen versenyeztetés nélkül.

(3) A vagyon közvetetten – figyelemmel a 35. § (2) bekezdésében foglaltakra is – az alábbi módon értékesíthető:

a) nyilvános vagy zártkörű forgalomba hozatallal,

b) nyilvános vagy zártkörű értékesítésre történő felajánlással, vagy

c) szabályozott piacon történő értékesítésre adott megbízással.

(4) Törvény eltérő rendelkezése hiányában az e törvény hatálya alá tartozó állami ingatlan értékesítésére – kivéve a 35. § (2) bekezdés szerinti versenyeztetés mellőzésével történő

értékesítést – kizárólag az MNV ZRt. által működtetett elektronikus árverési rendszer útján kerülhet sor. Az MNV ZRt. az Nvtv. 7/A. § (1) bekezdése szerinti tulajdonosi joggyakorlók részére az elektronikus árverésen történő értékesítést ingyenesen bonyolítja le.

35. § (1) Az értékesítést végzőnek a vagyon tulajdonjogának átruházását – ha törvény vagy annak felhatalmazása alapján kiadott kormányrendelet kivételt nem tesz – versenyeztetéssel kell megkísérelnie.

(2) Mellőzni lehet a versenyeztetést:

- a) az állam tulajdonában lévő társasági részesedés vagy ingatlan cseréje esetén,
- b) állami vagyon gazdasági társaság részére, nem pénzbeli vagyoni hozzájárulásként történő rendelkezésre bocsátásakor,
- c) nyilvános vételi ajánlat keretében történő eladási jog gyakorlása esetén,
- d) kisebbségi állami befolyás alatt álló részvénytársaság részvényeinek értékesítése esetén, ha a befolyásszerző sikeres nyilvános vagy önkéntes vételi ajánlatának lezárását követően vételi jogát gyakorolja,
- e) állami vagyonra vonatkozó vételi jog – d) pont alá nem tartozó – gyakorlása esetén,
- f) a telekalakításról szóló jogszabály végrehajtása vagy a telekalakítások végrehajtásához szükséges tulajdoni változásra vonatkozó megállapodás esetén,
- g) jogszabályon alapuló elővásárlási jog jogosultjának történő értékesítés esetén,
- h) helyi önkormányzatnak történő értékesítés esetén,**
- i) kis értékű – az éves költségvetési törvényben meghatározott egyedi bruttó forgalmi értéket el nem érő – vagyontárgy értékesítése esetén,
- j) nemzetközi szerződés végrehajtása érdekében történő értékesítés esetén,
- k) külföldi állam részére történő értékesítés esetén a j) pont alá nem tartozó esetben is,
- l) minősített adatot, illetőleg az ország alapvető biztonsági, nemzetbiztonsági érdekeit érintő vagy különleges biztonsági intézkedést igénylő értékesítés esetén,
- m) külön jogszabályban meghatározott, a védelem terén alapvető biztonsági érdeket érintő, kifejezetten katonai, rendvédelmi, rendészeti célokra szánt áruk értékesítése esetén,
- n) ha társadalom-, fejlesztéspolitikai vagy egyéb szempontok szerinti közérdekű cél érdekében az adott ügylet megvalósítása kiemelten indokolt, és a Kormány erre figyelemmel nyilvános határozatban döntött a versenyeztetés mellőzéséről,
- o) az országos közút melletti pihenő- és várakozóhelyeken 2011. december 31-ig megépült felépítményekre vonatkozó osztott tulajdon létesítése és földhasználati jog alapítása során lefolytatott értékesítési eljárás során,
- p) zálogtárgy tulajdonjogának zálogjogosult által történő megszerzése esetén.

(3) A pályázat nyilvános vagy zártkörű lehet.

(4) Nyilvános a pályázat, ha

- a) az ajánlattevők köre előre meg nem határozható;
- b) a meghatározott ajánlattevői körbe tartozók száma nem ismert.

(5) Ha a kiíró – megfelelő határidők kitűzésével – az érdekelteket kizárólag közvetlenül hívja fel ajánlattételre, a pályázat zártkörű pályázatnak minősül. Zártkörű pályázat kiírására csak kivételesen kerülhet sor.

(6) Állami vagyona vonatkozóan vételi jogot alapítani csak az értékesítésre vonatkozó jogszabályi előírások betartásával lehet. Az ily módon alapított vételi jog időtartama az öt évet meghaladhatja.

(7) Az állami vagyon értékesítésének részletes szabályait a Kormány rendeletben állapítja meg.”

36. § (1) Állami vagyon tulajdonjogát ingyenesen átruházni csak törvény rendelkezése alapján lehet.

(2) Állami vagyon tulajdonjoga ingyenesen átruházható

a) nemzetközi szerződésben vállalt, vagy nemzetközi szervezetben viselt tagságból eredő segítségnyújtási vagy más kötelezettség teljesítése érdekében,

b) belföldi vagy külföldi katasztrófák és súlyos szerencsétlenségek megelőzése, következményeinek elhárítása vagy enyhítése érdekében,

c) helyi önkormányzat javára törvényben vagy törvény felhatalmazása alapján kiadott jogszabályban foglalt feladatai elősegítése érdekében,

d)

e) külön törvényszerinti közhasznú szervezet javára, az általa átvállalt állami vagy önkormányzati közfeladat ellátásának elősegítése érdekében, valamint a Magyar Tudományos Akadémia és a Magyar Művészeti Akadémia javára törvényben vagy törvény felhatalmazása alapján kiadott jogszabályban foglalt feladatai elősegítése vagy az általa átvállalt állami közfeladat ellátásának elősegítése érdekében,

f) az MNV ZRt. által peres eljárásban kötött, bíróság által jóváhagyott egyezség keretében állami vagyonba tartozó dolog tulajdonjogáról való lemondás esetén,

g) egyház, egyházi jogi személy hitéleti feladatai elősegítése vagy az általa végzett állami – így különösen oktatási, szociális, család-, gyermek- és ifjúságvédelmi, kulturális – feladatok ellátásának elősegítése érdekében.

(3) A (2) bekezdés szerinti ingyenes átruházásról – a (6) bekezdésen foglalt kivétellel – a Kormány nyilvános határozattal dönt.

(4) A (2) bekezdés c) és g) pontja alapján ingyenesen átruházható vagyontárgyak összesített értéke évente nem haladhatja meg az adott évi költségvetési törvényben meghatározott keretösszeget.

(6) Az MNV ZRt. Igazgatósága jogosult dönteni a (2) bekezdés c) és g) pontjában meghatározott személyek javára az ott meghatározott célokra az évente kedvezményezettenként 10 millió Ft nyilvántartási értéket meg nem haladó értékű ingóságok ingyenes tulajdonba adásáról. Az MNV ZRt. Igazgatósága köteles az ingóság átadásáról szóló döntését az MNV ZRt. honlapján nyilvánosságra hozni.

(7) A (2)–(6) bekezdésben megjelölt vagyonátadás illetékmentes.”

A nem kizárólagos állami tulajdonba tartozó ingatlanok esetén lehetőség van osztott tulajdon létrehozására is az alapján, hogy a nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény előírásai szerint az osztott tulajdon létrehozásának tilalma a forgalomképtelen nemzeti vagyon (pl. a kizárólagos állami tulajdon) esetére áll fenn, a forgalomképes (pl. nem kizárólagos állami tulajdon) esetén ez a tilalom nem érvényesül.

Ennek megfelelően a tervezett zsilip önálló építményként kiemelhető az ingatlan-nyilvántartásban, és annak tulajdonosa eltérhet a földrészlet (ingatlan) tulajdonosától.

A hivatkozott törvény vonatkozó rendelkezései az alábbiak:

„3. § (1) E törvény alkalmazásában

3. forgalomképtelen nemzeti vagyon: az a nemzeti vagyon, amely az e törvényben meghatározott kivétellel nem idegeníthető el, vagyonkezelői jog, jogszabályon alapuló, továbbá az ingatlanra közérdekből külön jogszabályban feljogosított szervek javára alapított használati jog, vezetékJog vagy ugyanezen okokból alapított szolgálat, továbbá a helyi önkormányzat javára alapított vezetékJog kivételével nem terhelhető meg, biztosítékul nem adható, azon osztott tulajdon nem létesíthető;

14. osztott tulajdon: olyan tulajdon, amely esetében az épület tulajdonjoga az építkezőt és nem a föld tulajdonosát illeti meg;

6. § (1) *Az állam vagy a helyi önkormányzat kizárólagos tulajdonában álló nemzeti vagyon – a (2) és (3) bekezdésben és a 14. § (1) bekezdésében foglalt kivétellel – nem idegeníthető el, vagyonkezelői jog, jogszabályon alapuló, továbbá az ingatlanra közérdekből külön jogszabályban feljogosított szervek javára alapított használati jog, vezetékJog, vagy ugyanezen okokból alapított szolgálat, továbbá a helyi önkormányzat javára alapított vezetékJog kivételével nem terhelhető meg, biztosítékul nem adható, azon osztott tulajdon nem létesíthető. Ezen tilalom az állam vagy a helyi önkormányzat kizárólagos tulajdonában álló nemzeti vagyonba tartozó javak teljes terjedelme tekintetében fennáll.*

13. § (13) *A nemzeti vagyon vonatkozásában **osztott tulajdon létesítésére** az állami illetve az önkormányzati vagyonnal való gazdálkodásra vonatkozó jogszabályok szerinti **értékesítési eljárási szabályokat kell alkalmazni** a Ptk. szerinti, a földtulajdonos és az építkező között kötött megállapodás létrehozása, valamint a hozzá kapcsolódó földhasználati jog alapítása tekintetében. A földhasználati jogért a föld forgalmi értékéhez viszonyított arányos ellenértéket kell fizetni.*

14. § (1) *Amennyiben törvény a helyi önkormányzat feladatát más helyi önkormányzat feladataként vagy állami feladatként, illetve állami feladatot helyi önkormányzat feladataként állapít meg, a feladat ellátását közvetlenül szolgáló és ahhoz szükséges helyi önkormányzati, illetve állami vagyonnak a feladatot átvevő részére történő tulajdonba adása nyilvántartási értéken való átvezetéssel, ingyenesen történik. Ez a rendelkezés arra az esetre is vonatkozik, ha az állam vagy az önkormányzat a közfeladat részét képező feladatot ad át, és ennek a feladatnak az ellátását közvetlenül szolgáló és ahhoz szükséges vagyonelem tulajdonjoga kerül ingyenesen átruházásra.”*

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény szerint:

5:145. § *[Földhasználati jog a föld és az épület szétváló tulajdonjoga esetén]*

(1) Ha a föld és a rajta álló épület tulajdonjoga nem ugyanazt a személyt illeti meg, az épület tulajdonosát az épület fennállásáig az épület rendeltetésszerű használatához szükséges mértékben a földre földhasználati jog illeti meg.

(2) Földhasználati jogánál fogva az épület tulajdonosa az épület használatához szükséges mértékben jogosult a föld használatára és hasznai szedésére, valamint a használat arányában köteles viselni a föld fenntartásával járó terheket.

8:1. § (6) *A Ptk. épületekre vonatkozó rendelkezéseit más építményekre is megfelelően alkalmazni kell.*

A fentiekből következően:

A jogszabályi rendelkezések alapján a kizárólagos állami tulajdonú körbe nem tartozó állami tulajdonú, a tervezett zsilipépítéssel, tározó kialakítással érintett ingatlanok (medrek) esetén lehetőség van arra, hogy azok tulajdonjogát az önkormányzat adásvétellel, vagy, ha annak feltételei fennállnak, térítésmentesen megszerezze.

A jogszabályi rendelkezések alapján a kizárólagos állami tulajdonú körbe nem tartozó állami tulajdonú, a tervezett zsilipépítéssel érintett ingatlanok (medrek) esetén lehetőség van arra, hogy a zsilip önálló építményként más személy (pl. önkormányzat) tulajdonába kerüljön.

10.4 FOTÓDOKUMENTÁCIÓ AZ ÁRVÍZI ESEMÉNYEKRŐL

FOTÓDOKUMENTÁCIÓ

A HOSSZÚRÉTI-PATAK VÍZRENDSZERÉN
2010. MÁJUS 31-ÉN ÉS AUGUSZTUS 16-ÁN
BEKÖVETKEZETT ÁRVÍZI ESEMÉNYEKRŐL

ÁRVÍZ A HOSSZÚRÉTI-PATAKON – 2010. MÁJUS 30.

BUDAÖRS, KOLOZSVÁRI UTCA

Elöntés a Kolozsvári utca Hosszúréti-patak felőli oldalán lévő ingatlanokon (forrás: www.langlovagok.hu)

Elöntés a Kolozsvári utca Hosszúréti-patak felőli oldalán lévő ingatlanokon (forrás: www.langlovagok.hu)

Elöntés a Kolozsvári utca Hosszúréti-patak felőli oldalán lévő ingatlanokon (forrás: www.langlovagok.hu)

Elöntés a Kolozsvári utca Hosszúréti-patak felőli oldalán lévő ingatlanokon (forrás: www.langlovagok.hu)

BUDAPEST XI. KERÜLET

Balatoni út felüljáró a Kána-tó felől (forrás: FCSM ZRt.)

Kána-tó, legalsó tó, elzáró műtárgy (víz alatt) (forrás: FCSM ZRt.)

Kána-tó és a Tópark épületei a Balatoni út felől, balra az elöntött villamospálya (forrás: FCSM ZRt.)

Híd a Hosszúréti-patak felett, háttérben a Balatoni úti felüljáró (Kána-tó felől) (forrás: FCSM ZRt.)

Balatoni úti felüljáró a patak hídjáról, a töltés alatt lévő áteresz a víz alatt van (forrás: FCSM ZRt.)

A átereszt megkerülő víz a Balatoni úti felüljáró alatti elöntötte a villamospályát (forrás: FCSM ZRt.)

Kána-tó alsó része mellett elöntött villamospálya a patak hídjáról (forrás: FCSM ZRt.)

A Balatoni úti felüljáró alvízi oldala, a korlát alatt található az áteresz nyílása (forrás: FCSM ZRt.)

A Balatoni úti felüljáró alvízi oldalán elárasztott lovarda ingatlanai (forrás: FCSM ZRt.)

Villamosmegálló- és pálya a Balatoni úti felüljáró alatt (forrás: FCSM ZRt.)

A Hosszúréti-patak és a Kapolcs utca közötti Kőérberki Lovarda Balatoni út felőli vége, háttérben a felüljáró (forrás: FCSM ZRt.)

A Péterhegyi úti közúti híd felvízi oldala (forrás: FCSM ZRt.)

Visszaduzzasztó közműátvezetés a Péterhegyi út közúti hídja alatt (forrás: FCSM ZRt.)

BUDAPEST XXII. KERÜLET

A patak a Péterhegyi út közúti hídja alvízi oldalán (forrás: FCSM ZRt.)

A Péterhegyi út és a villamospálya kereszteződése, háttérben a patak hídja (forrás: FCSM ZRt.)

A Péterhegyi út és a villamospálya kereszteződése, háttérben a patak hídja (forrás: FCSM ZRt.)

A villamospálya a Péterhegyi út és Ady Endre út kereszteződése alatt (forrás: www.langlovagok.hu)

A patakmeder a villamospálya felől az Ady Endre út mentén (forrás: FCSM ZRt.)

Gyaloghíd és közműkeresztezés a Korompai utca magasságában (Híd utca) (forrás: FCSM ZRt.)

Honfoglalás út az Orsovai utca felett (forrás: www.langlovagok.hu)

Honfoglalás út, háttérben az Orsovai utca kereszteződése (forrás: www.langlovagok.hu)

A patakmeder és Honfoglalás út az Orsovai utcai hídról (forrás: www.langlovagok.hu)

Az Orsovai utcai híd feltelt szelvénye (forrás: FCSM ZRt.)

Az Orsovai utcai híd feltelt szelvénye az alvíz felől (forrás: FCSM ZRt.)

Az Orsovai utcai híd alvízi oldala, ahol a Méhész utca oldaláról a víz egy része visszatér a mederbe (forrás: FCSM ZRt.)

Méhész utca az Orsovai utca felől (forrás: www.langlovagok.hu)

A patakmeder az Orsovai utcai híd alatt (forrás: www.langlovagok.hu)

A Kártya utca patakmeder felőli vége (forrás: FCSM ZRt.)

Kártya utca (forrás: www.langlovagok.hu)

Méhész utca (forrás: www.langlovagok.hu)

Péterhegyi

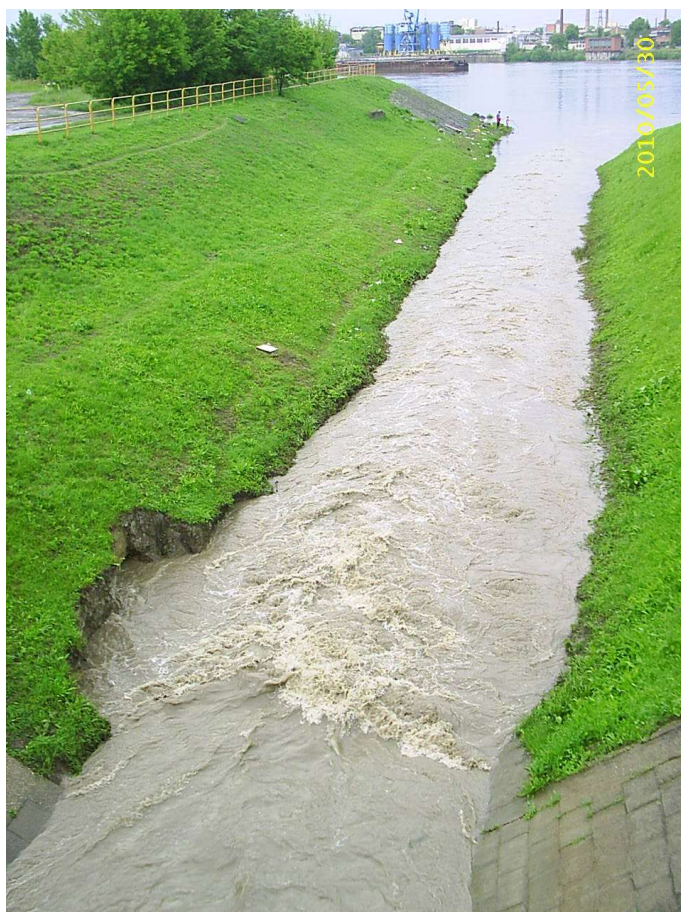
Híd és áteresz az Ady Endre és a Hosszúréti-patak kereszteződésében (forrás: FCSM ZRt.)

A patak az Ady Endre és a „kis” Ady Endre út találkozásánál lévő híd alatt (forrás: FCSM ZRt.)

A patak dunai torkolat és a 6-os út között (forrás: FCSM ZRt.)

A dunai torkolat (forrás: FCSM ZRt.)

BUDAÖRSI MELLÉKÁG – 2010. AUGUSZTUS 16.

MÁV VASÚTI FELÜLJÁRÓ ELÖNTÉSE (FORRÁS: WWW.LANGLOVAGOK.HU)

10.5 DR. HOFFMANN IMRE, KÖZFOGLALKOZTATÁSI ÉS VÍZÜGYI HELYETTES
ÁLLAMTITKÁR LEVELE ELEK SÁNDOR, TÖRÖKBÁLINT VÁROS POLGÁRMESTERÉHEZ
(2015.09.24.)

BELÜGYMINISZTERIUM

DR. HOFFMANN IMRE
közfoglalkoztatási és vízügyi helyettes államtitkár

**Elek Sándor úrnak
polgármester**

Tárgy: Hosszúréti-patak rehabilitációja
Iktatószám: BM/14024-3/2015.
Hivatkozási szám: VI/ 502 /2015.

Törökbálint Város Önkormányzata

Törökbálint
Munkácsy u. 79.
2045

Tisztelt Polgármester Úr!

A Hosszúréti-patak vízrendezése ügyében írt levelében foglaltakat kivizsgáltam, amellyel kapcsolatosan tájékoztatom, hogy a jogszabályi előírások alapján döntően önkormányzati feladatot képező vízkárelhárítási célú fejlesztések megvalósítására Magyarország központi költségvetésében nem áll rendelkezésre forrás. Megvizsgáltam a 2014-2020-as időszak EU pályázati lehetőségeit is, de ezek sem biztosítanak lehetőséget a fejlesztés támogatására.

- A probléma komplex megoldását (tervezés, rekonstrukció költségeinek 100%-os mértékű támogatásával) elvben biztosíthatná a *települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések* címmel kiírásra kerülő *TOP-2.1.3-15 felhívási kódszámú pályázat*. Ez a program területileg korlátozott, amelyből a terület uniós besorolás szerinti fejlettsége okán kizárásra kerültek a *Közép-Magyarországi régió* területén megvalósuló projektek. Törökbálint ebben a régióban található.
- A másik számításba vehető program a *Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program* forrásai is teljes mértékben lekötésre kerültek.

Egyetértek azzal, hogy központi költségvetési és pályázati források hiányában is szükséges lenne a Hosszúréti-patak vízgyűjtőjén található települési önkormányzatoknak (Biatorbágy, Budapest Főváros, Budaörs, Budakeszi és Törökbálint) együttműködniük és kialakítaniuk azt a közös koncepciót, amelyben áttekintik a vízrendszer tulajdoni, üzemeltetési viszonyait, valamint a vízgyűjtőn lévő vízfolyások jelenlegi vízszállítási kapacitásának meghatározására állapot-felvételi tervek készítése is történne. Az egységes üzemeltetés és fejlesztés megteremtésében legnagyobb mértékben az alsó szakaszt üzemeltető Budapest Főváros Önkormányzata lenne érdekelt, ezért álláspontunk szerint fontos kritérium Budapest részvétele a közös előkészítő munkában.

A jogszabályi előírásoknak megfelelően a Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság az érintett önkormányzatok megkeresése esetén teljeskörű szakmai konzultációs segítséget biztosít.

Budapest, 2015. szeptember 24. "

Tisztelettel:

**Dr. Hoffmann Imre
helyettes államtitkár**